

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sanat Tarihi Anabilim Dalı

**GENÇLER, Dervişler, Şiirler: Topkapı Sarayı Hazinesi
H. 2158 Numaralı Albüm**

Serpil AYHAN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

GENÇLER, DERVİŞER, ŞİİRLER: TOPKAPI SARAYI HAZİNESİ H.2158 NUMARALI
ALBÜM

Serpil AYHAN

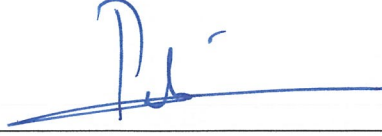
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sanat Tarihi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

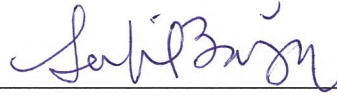
Ankara, 2018

KABUL VE ONAY

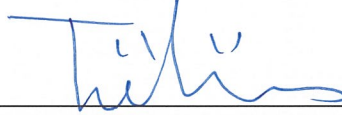
Serpil AYHAN tarafından hazırlanan "Gençler, Dervişler, Şiirler: Topkapı Sarayı Hazinesi H- 2158 Numaralı Albüm" başlıklı bu çalışma, 06.06.2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

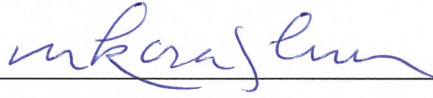
Doç. Dr. Ayşe Pelin Şahin Tekinalp (Başkan)

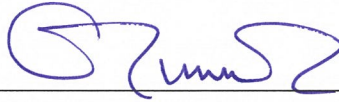
Prof. Dr. Serpil Bağcı (Danışman)

Doç. Dr. Tülün Değirmenci Tural

Doç. Dr. Murat Kocaaslan

Dr. Öğr. Üyesi Gülsen Tezcan Kaya

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Musa Yaşar Sağlam

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

06.06.2018

Serpil AYHAN

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

- Tezimin/Raporumun tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.**

(Bu seçenekle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etmeniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir)

- Tezimin/Raporumun 06.06.2021 tarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.**

(Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir)

- Tezimin/Raporumun.....tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.**

- Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi**

06 /06/2018

Serpil AYHAN

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Prof. Dr. Serpil Bağcı danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Serpil AYHAN

ÖZET

AYHAN, Serpil. *Gençler, Dervişler, Şiirler: Topkapı Sarayı Hazinesi H. 2158 Numaralı Albüm*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2018.

Bu tez Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nden H. 2158 numaralı albümü (murakkayı) ele alır. Ele aldığı murakkanın yaprakları arasındaki ilişkiye biçim ve içerik açısından odaklanarak albümü derleyen vassalın tasarım ilkelerini saptar. Ayrıca bilimsel literatürde ve müze kataloglarında yer alan benzer imgelerle karşılaştırarak albümde bulunan imgelerin üslup özelliklerini ortaya koyar. Güzel yazı örneklerini çözümleyerek şiirlerin içeriğini ve kimlere ait olduğunu belirler, imgelerle olan ilişkilerini saptar.

18. Yüzyıl Osmanlı murakka yapımcılığına örnek teşkil eden 64 yapraklı bu albüm, 34 imge ve 27 güzel yazı örneği içerir. Boyalı resim ve hafifçe renklendirilmiş kalem-i siyahi imgelerin biri hariç tümü 16. yüzyıl Safevi dönemi resim üslubunu yansıtır; bu imgelerin çoğunu genç ve derviş tasvirleri oluşturur. Güzel yazı örneklerini ise ta'lik hatla yazılmış Farsça, Türkçe ve Arapça şiirler oluşturur; bu şiirler genellikle Fars edebiyatının bilinen eserlerinden alınmıştır ve genellikle öğüt verici niteliktedir. Son olarak, vassal albümü düzenlerken karşılıklı sayfalardaki kıtaların tematik olduğu kadar biçimsel uyumunu da gözetmiştir.

Anahtar Sözcükler:

Albüm/Murakka, Kitap Sanatları, Osmanlı Resmi, Safevi Resmi, Kalem-i Siyahi, Hüsn-i Hat

ABSTRACT

AYHAN, Serpil. *Young, Dervishes Poetry: The Album H.2158 In The Topkapı Palace Treasure*, MA Thesis, Ankara, 2018.

The present thesis discusses the album (*muraqqa*) H. 2158 in the Library of Topkapı Palace Museum. Concentrating on the relations between *muraqqa*'s leaves in terms of form and content, it determines the production principles of the vassal who compiled the album. Besides, comparing with similar images in scientific literature and museum catalogues, it delineates the stylistic characteristics of images in the album. Analyzing calligraphic samples, it also ascertains the poems' content and authors as well as the relation between poems and images.

The album, which exemplifies the 18th century Ottoman *muraqqa* production, consists of 34 images and 27 calligraphic samples. Except for one, all of the paintings and slightly coloured *qalem-i siyahi* images reflect the 16th century Safavid painting style; most of these images are of youths and dervishes. Calligraphic samples comprise Persian, Turkish, and Arabic poems in *ta'liq* style; these poems are usually from the classics of Persian literature, and usually carry advisory traits. Lastly, while compiling the album, the vassal paid attention to not only thematic but also structural harmony between pieces that fall on opposite pages.

Keywords:

Album/Muraqqa, The Arts of the Book, Ottoman Painting, Safavid Painting, Drawing, Calligraphy

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
BİLDİRİM.....	ii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	iii
ETİK BEYAN.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
RESİM DİZİNİ.....	x
ÖNSÖZ.....	xv
1. GİRİŞ.....	1
1.1. KONUNUN ÖNEMİ VE AMACI.....	1
1.2. METOD VE DÜZEN.....	1
1.3. ALBÜMLERLE İLGİLİ LİTERATÜR.....	2
2. İSLAM KİTAP SANATINDA MURAKKA YAPIMCILIĞI.....	5
3. OSMANLI MURAKKALARI.....	9
4. 17. VE 18. YÜZYILLARDA OSMANLI MURAKKALARI: İKİ ÖRNEK.....	13
5. ALBÜMÜN GENEL TASARIMI.....	15
6. TOPKAPI SARAYI MÜZESİ KÜTÜPHANESİ H.2158 NUMARALI ALBÜMÜN KATALOĞU.....	19
7. DEĞERLENDİRME- SONUÇ.....	91
7.1.KODİKOLOJİ VE TASARIM.....	91
7.2. ALBÜMÜN İÇERİĞİ.....	91
7.2.1. ALBÜMDEKİ İMGELER.....	92
7.2.2. ALBÜMDEKİ GÜZEL YAZI ÖRNEKLERİ.....	103
KAYNAKÇA.....	108
GRAFİK.....	112

EKLER.....	113
EK1. TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	113
EK2. TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYET FORMU.....	115

KISALTMALAR DİZİNİ

TSMK	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi
İÜK	İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi
VAM	Victoria and Albert Museum
MET	Metropolitan Museum of Art
MFA	Museum of Fine Arts, Boston
B.	Bağdat Kitaplığı
H.	Hazine Kitaplığı

RESİM DİZİNİ

Resim 1: Fatih Portesi 1480 civ. TSMK H2153 y.10a

Resim 2: Başlık Tezhibi ve Güzel Yazı TSMK H.2310

Resim 3: Çeşitli İmgeler TSMK H.2152

Resim 4: Kuş ve Çiçek TSMK H. 2154

Resim 5: Kelile ve Dimne İÜK F.1422

Resim 6: Kat'ı Bahçe Tasviri İÜK 1426

Resim 7: Yaprak, Hatayi, Kuş Resmi Viyana Österreichische Nationalbibliothek n
Cod Mixt 313

Resim 8: III. Mehmed Albümü TSMK H.2165

Resim 9: Güzel Yazı Albümünün Açılış Sayfası TSMK H.2171

Resim 10: I. Ahmed Albümünden Tek Figürlü Resimler TSMK B.408

Resim 11: Ön Kapak

Resim 12: Arka Kapak

Resim 13: Unvan Sayfası

Resim 14: Süleyman'ın Meclisi

Resim 15: Oturan Genç Derviş

Resim 16: Uzanan Genç Erkek

Resim 17: Muhammed El- Tebrizi'nin Farsça Ta'lik Kıt'ası

Resim 18: Şehname'den Beyitler

Resim 19: Oturan Genç Erkek

Resim 20: Diz Çöken Genç

Resim 21: Ahmedi'nin İskendername'sinden Bir Sayfa Çevresinde Firdevsi
Şehname'sinden Beyitler

Resim 22: Farsça Ta'lik Beyitler

- Resim 23:** Ayakta Duran Kadın
- Resim 24:** Oturan Genç Kadın
- Resim 25:** Muhammed El- Tebrizi'nin Ta'lik Kıt'ası
- Resim 26:** Ali El- Hüseyini'nin Farsça Ta'lik Kıt'ası
- Resim 27:** Def Çalan Kadın
- Resim 28:** Vina Çalan Genç
- Resim 29:** Güvercin Tutan Genç
- Resim 30:** Doğancı Genç
- Resim 31:** Farsça ve Osmanlıca Ta'lik Beyitler
- Resim 32:** Farsça Ta'lik Beyitler
- Resim 33:** Ayakta Duran Genç
- Resim 34:** Oturan Genç
- Resim 35:** Ali'nin Farsça Ta'lik Kıt'ası
- Resim 36:** Muhammed el- Hasani'nin Farsça Ta'lik Kıt'a
- Resim 37:** Ayakta Duran Genç
- Resim 38:** Ayakta Duran Genç
- Resim 39:** Uzanan Genç
- Resim 40:** Uzanan Genç Kadın
- Resim 41:** Sohbet Eden Genç ve Derviş
- Resim 42:** Sarhoş Bir Genç ve Derviş
- Resim 43:** Sultan Ali el- Meşhedî'nin Farsça Ta'lik Kıt'ası
- Resim 44:** Ali'nin Farsça Ta'lik Kıt'ası
- Resim 45:** Hattat ve Öğrencisi
- Resim 46:** Hat Ustası (Yakut) ve Öğrencisi; Farsça Ta'lik Beyitler

- Resim 47:** Farsça Ta'lik Beyitler
- Resim 48:** Farsça Ta'lik Beyitler
- Resim 49:** Oturan Genç
- Resim 50:** Ayakta Duran Genç Kadın
- Resim 51:** Muhammed el- Hasani'nin Farsça Ta'lik Kıt'ası
- Resim 52:** Ali el- Meşhedî'nin Farsça Ta'lik Kıt'ası
- Resim 53:** Oturan Genç
- Resim 54:** Diz Çökmüş Derviş ve Ayakta Duran Genç
- Resim 55:** Farsça Ta'lik Beyitler
- Resim 56:** Farsça Ta'lik Beyitler
- Resim 57:** Diz Çökmüş Oturan Genç
- Resim 58:** Ayakta Duran Genç
- Resim 59:** Farsça Ta'lik Beyitler
- Resim 60:** Farsça Ta'lik Beyitler
- Resim 61:** Oturan Genç
- Resim 62:** At Üzerinde Genç
- Resim 63:** Farsça Ta'lik Beyitler
- Resim 64:** Şah Mahmud'un Farsça Ta'lik Kıt'ası
- Resim 65:** Uzanan Genç
- Resim 66:** Diz Çöken Genç
- Resim 67:** Şah Mahmud'ın Farsça Ta'lik Kıt'ası
- Resim 68:** Farsça Ta'lik Kıt'a
- Resim 69:** Ayakta Duran Genç
- Resim 70:** Ud Çalan Peri

- Resim 71:** Muhammed Emin'in Arapça Ta'lik Kıt'ası
- Resim 72:** Farsça Ta'lik Beyitler
- Resim 73:** I. Ahmed Albümü TSMK. B.408
- Resim 74:** Diz Çökmüş Genç
- Resim 75:** Kürk Şapkalı Genç
- Resim 76:** TSMK H.2158 y.5a
- Resim 77:** TSMK H.2158 y. 28a
- Resim 78:** TSMK H. 2158 y.7a
- Resim 79:** Genç Kadın İmgesi VAM, IS.133:46/A-1964
- Resim 80:** Oturmuş Saçlarını Kıvıran Genç Kadın, MET
- Resim 81:** TSMK H.2158 y. 9b
- Resim 82:** Vina Çalan Dansçı, MFA
- Resim 83:** Müzisyen, Üstad Muhammed Kasım
- Resim 84:** TSMK H.2518 y.9a
- Resim 85:** TSMK H. 2158 y. 12a
- Resim 86:** Yaslanmış Genç
- Resim 87:** Tahmes'in Sevgilisi Şahi Orhan, TSMK H.2164 y.4a
- Resim 88:** TSMK H.2158 y.15a Ayrıntı
- Resim 89:** TSMK H. 2158 y.16a Ayrıntı
- Resim 90:** TSMK H. 2158 y.27b Ayrıntı
- Resim 91:** TSMK H. 2158 y.22a
- Resim 92:** TSMK H.2158 y.26a
- Resim 93:** TSMK H.2158 y.25b
- Resim 94:** TSMK H.2158 y. 28a

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın tamamlanmasında birçok kişinin emeği var ve her birine teşekkür borçluyum. En başta tez danışman hocam Prof. Dr. Serpil BAĞCI'ya çok teşekkür ederim. Bu süreç boyunca değerli fikirlerini benimle paylaşarak, bu albümü bulmamı sağlayarak ve kütüphanesini bana açarak tezin tamamlanmasında en büyük katkıyı sağlayan o oldu. Ayrıca jürimde bulunan ve tezimi okuyup değerli fikirlerini benimle paylaşan hocalarım Doç. Dr. Ayşe Pelin ŞAHİN TEKİNALP'e, Doç. Dr. Tülün DEĞİRMENCİ TURAL'a, Doç. Dr. Murat KOCAASLAN'a, Dr. Öğr. Üyesi Gülsen TEZCAN KAYA'ya teşekkürlerimi sunarım. Çalışmam boyunca benden yardımlarını esirgemeyen Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi çalışanlarına ve Zeynep ÇELİK ATBAŞ'a teşekkür ederim.

Tezimde bulunan Farsça metinlerin içerikleri konusunda bana yardımcı olan Arsalan Modarres'e ve Bijan Azadi'ye çalışmama katkılarından dolayı teşekkür ederim. Eğitim hayatım boyunca daima yanımda olan, maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Bana her zaman inanan ve destek olan Mehmet Akif AYHAN'a; bu süreçte beni asla yalnız bırakmayan ve yanımda olmasından dolayı her zaman mutluluk duyduğum Muzaffer KARAASLAN'a çok teşekkür ederim.

GİRİŞ

1.1. KONUNUN ÖNEMİ VE AMACI

Tezin konusunu 18. yüzyıl Osmanlı murakka yapımcılığına dair aydınlatıcı bilgiler barındıran Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nden H. 2158 numaralı albüm oluşturur. Büyük olasılıkla İstanbul'da derlenmiş olan bu albümde 34 imge, 27 güzel yazı örneği, 64 kitap yaprağı yer alır. Kimileri boyalı kimileri kalem-i siyahi imgelerin biri dışında tümü 16. yüzyıl Safevi dönemi resim üslubunu yansıtır. Bu imgelerin bazıları Safevi resim repertuarında sıkça kullanılan modellerin tekrarları veya kopyalarıdır. Bu albüm Safevi resim örneklerinin Osmanlı dünyasındaki dolaşımını ve Osmanlı koleksiyoncularının tercihlerini anlamak bakımından oldukça önemlidir. Güzel yazı, kalem-i siyahi imge ve resim örneklerini içeren albüm, dönemin albüm yapımcılığını ve kıtaların bir araya getirilmesinde dikkat edilen özellikleri anlamak bakımından da değerli veriler sağlar.

Bu eserin seçilmesinin sebebi, daha önce yayınlanmamış olan bu albümün yapım sürecini anlamak ve dönemin albüm yapımcılığını kodikolojik olarak incelemektir.

1.2. METOD VE DÜZEN

Albümdeki imgelerin benzerleri ile karşılaştırılması için bilimsel literatür taranmış, 18. yüzyıl Osmanlı murakkaları olan TSMK H. 2155 ve H. 2153 numaralı albümler incelenmiştir. Ayrıca Boston Museum of Art, Harvard Art Museums, Hermitage Museum, Freer Sackler Gallery, Metropolitan Museum, Victoria and Albert Museum online katalogları incelenmiştir.

Albümün tümünde izlenen tasarım ilkelerinin benimsenmesi için yapraklar arasındaki biçim ve içerik bakımından ilişkiler saptanmıştır. Murakkada bulunan imgeler literatürde ve müze kataloglarındaki benzer örneklerle karşılaştırılarak üslup özellikleri belirlenmiştir. Albümdeki yazıların içerikleri çözümlenerek eserlerin kimlere ait olduğu saptanmaya ve imge- metin ilişkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Tez yedi ana bölümden oluşmaktadır. Girişin ardından gelen ikinci bölümde, İslam kitap sanatında murakka yapımcılığına, bu konu ile ilgili yapılmış ilk çalışmalara değinilmiştir.

Üçüncü bölümde, Osmanlı ülkesinde tasarlanan murakkalara kısaca değinilmiş, bu albümlerin kimler için üretildiğinden ve içeriklerinden bahsedilmiştir.

Dördüncü bölümde, tezin konusu olan albüm ile benzer nitelikler barındıran 18. yüzyılda tasarlanmış TSMK H. 2155 ve H. 2135 numaralı albümler kısaca tanıtılmıştır. Albümlerin içindeki güzel yazı, kalem-i siyahi imge ve resimlere değinilmiştir.

Beşinci bölümde, albümün yapımında kullanılan genel tasarım ilkelerini bir bütün olarak değerlendirebilmek için murakkadaki kıtalar pul resimler halinde sunulmuştur.

Katalog bölümünün yer aldığı altıncı bölümde her yaprağın ön ve arka yüzünde bulunan kıtalar tanımlanmış ve eserler sırasıyla orta panodan başlamak üzere, ara pervaz ve pervaz olarak ele alınmıştır. Ayrıca güzel yazı örneklerinin içeriklerine de değinilmiştir.

Yedinci bölümde, albüm ile ilgili değerlendirme yapılmış, imgeler tespit edilmiş olan benzer örnekleri ile karşılaştırılmıştır. Güzel yazı örnekleri içerik bakımından değerlendirilmiş, imge-metin ilişkisi bağlamında ele alınmıştır.

Tezin sonunda şairi belli olan şiirlerin albümdeki genel dağılım oranı grafik olarak sunulmuştur.

1.3. ALBÜMLERLE İLGİLİ LİTERATÜR

TSMK H.2158 numaralı albüm üzerine daha önce monografik bir çalışma yapılmamıştır. Şu ana kadar yapılan araştırmalarda albümün içinde yer alan resimlere herhangi bir yayında rastlanılmamıştır. Ancak murakka geleneği ve yapımcılığı ile ilgili bilgilere erişebildiğimiz yayınlar vardır. Bu yayınlar;

Laurence Binyon, J. V. S: Wilkinson ve Basil Gray'in 1933 yılında yayınlanan 'Persian Miniature Painting' adlı çalışmaları Safevi dönemi resim sanatı, dönemin sanatçıları ve sanat ürünleri hakkında bilgiler sağlar.

Filiz Çağman- Zeren Tanındı'nın 1979 yılında yayınlanan ' Topkapı Sarayı İslam Minyatürleri ' adlı çalışmalarında Safevi ve Osmanlı dönemi albüm yapımcılığı hakkında bilgi verilmektedir.

Sheila R. Canby'nin 1996 yılında yayınlanmış 'The Rebellious Reformer The drawings and paintings of Riza-yi Abbasi of Isfahan' adlı çalışması tek yaprak albüm resmi üretiminde önemli bir yeri olan ünlü Safevi ressamı Rıza Abbasi hakkında önemli bilgiler sunar.

Wheeler M. Thackston'ın 2001 yılında yayınlanmış olan 'Album Prefaces and Other Documents on the History of Calligraphers and Painters' adlı çalışmasında günümüze ulaşmış albümlerin önsözleri ve içerikleri hakkında bilgilere ulaşılmaktadır.

Banu Mahir'in 2001 yılında yayınladığı 'XVI. Yüzyıl Osmanlı Nakkaşhanesinde Murakka Yapımcılığı' adlı makalesinde Osmanlı nakkaşhanesinde murakka yapımcılığının XVI. yüzyıla ait örneklerine değinmiştir. Bununla beraber XVII. ve XVIII. yüzyılda Osmanlı atölyelerinde albüm yapımcılığı hakkında önemli bilgiler bulunmaktadır.

Zeynep Çelik Atbaş'ın 2003 yılında yazdığı 'Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesindeki H.2155 Numaralı Murakka' adlı yüksek lisans tezinde ise yine murakka geleneği ve Osmanlı atölyelerindeki murakka geleneğinin başlangıç ve olgunlaşma evrelerinden bahsetmiştir. Albümde yer alan resimlerin çoğunluğunu Safevi dönemi minyatürleri ve Osmanlı atölyelerinden çıkan resimler oluşturmaktadır.

Ali Nihat Kundak, 2004 yılında yazdığı 'Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesindeki H.2135 Numaralı Murakka' adlı yüksek lisans tezinde murakka kelimesinin etimolojisine, murakka geleneğine, murakka yapımcılığının tarihsel evrelerine değinerek, çalıştığı bu albüm hakkında bilgiler vermiştir.

David J. Roxburgh'un 2005 yılında yayınlanmış 'The Persian Album 1400-1600' adlı çalışmasında Safevi albüm geleneği, izleyicileri ve içerikleri hakkında bilgiler sunar.

Sepil Bağcı, Günsel Renda, Zeren Tanındı ve Filiz Çağman'ın 2006 yılında yayınladıkları "Osmanlı Resim Sanatı" adlı kitabın bir bölümünde murakka yapımı ve geleneği üzerine bilgiler vardır. Bu yayında murakka geleneğinin başlangıcına

ve Osmanlı saray nakkaşhanelerindeki ilk örnekleriyle birlikte olgunlaşma evresini de kapsayan bilgilere erişilmektedir.

Sheila R. Canby'nin 2009 yılında yayınlanmış 'Shah 'Abbas The Remaking of Iran' adlı çalışmasında 16. Yüzyıl Safevi hükümdarı Şah Abbas dönemindeki sanat etkinlikleri, tek yaprak albüm resimleri ve bunlara öncülük eden sanatçılar hakkında bilgilere ulaşılmaktadır.

Adel Adomava'nın 2012 yılında yayınlanmış 'Persian Manuscripts, Paintings and Other Documents' adlı çalışmasında 16. Yüzyıl tek yaprak albüm resimleri hakkında bilgilere erişilmektedir.

Serpil Bağcı'nın 2013 yılında yayınlanmış olan 'Presenting Vassal Kalender Works: The Prefaces of Three Ottoman Albums' adlı makalesinde ise murakka yapımcılığında önemli bir çalışma olan vasallık hakkında ve yine bu konuyla ilgili teknik birçok bilgiye ulaşılmaktadır.

Nil Baydar'ın 2017 yılında yazmış olduğu 'Kağıt Sanatları ve Kalender Paşa: I. Ahmed Albümü' adlı yüksek lisans tezi Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunan B. 408 numaraya kayıtlı I. Ahmed Albümü'nün yapım yöntemlerinden yola çıkılarak albüm yapım süreci hakkında teknik detaylar içerir.

2. İSLAM KİTAP SANATINDA MURAKKA YAPIMCILIĞI

Murakka (albüm) hat (güzel yazı), tezhip, resim, kat'ı, halkari, ebru ve kalem-i siyahi gibi çalışmaların tek yapraklar halinde bir cilt içinde derlendiği kitap türüdür. Murakka Arapça tekil bir kelime olup, *ruk'a* kelimesinden türemiştir. Anlamı Ferit Devellioğlu'nun Osmanlıca-Türkçe sözlüğünde yamanmış, yama vurulmuş, yamalı olarak geçmektedir. Bir albüme katılması düşünülen kıtalar (eserler), germe yöntemiyle hazırlanmış mukavvaya yapıştırılıp bezendikten sonra bunlar aynı ölçüde kesilerek sırt sırta getirilir ve üç kenarından ince şerit halinde bir kumaş veya deri ile bir araya getirilir. Yapılan bu işlem eserlerin kenarlarının da yıpranmasını önler. Daha sonra ikili kıtalar yine kenarlarına çekilmiş deri veya kumaşla bir başka ikili kıtaya bağlanır. Bütün eserler bu şekilde bir araya getirilir ve klasik yöntemle ciltlenerek üzerine kap geçirilir. Bu şekilde oluşturulmuş albümlere '*düz murakka*' veya sadece '*murakka*' denir. Eğer ikili kıtalar sadece boğaz kısmından birbirine tutturulur ve bu işlem hepsinde tekrarlanırsa eserler aynı anda seyredilebilir. Zikzaklı kapanan böyle albümlere de '*körüklü murakka*' denir. Albümlerin resimli el yazmalarından farkı belirli bir metne bağlı olmamalarıdır. Sanat eserleri derlemesi olarak koleksiyon niteliği taşıyan albümlerin temelde hazırlanma amacı, değerli bulunan sanat eserlerinin korunması ve seyredilebilmesidir. Sanatı destekleyen sultanlar veya bu konuda onlar kadar söz sahibi olan kişiler için hazırlanan albümlerin yapımına kâtip, müzehhip, musavvir ve cedvelkeşler ile halkâr, zerefşan, ebru ve kat'ı sanatında usta olan kişiler katkıda bulunmuşlardır (Tanındı, 1996, s. 31; Kundak, 2004, s. 1-2; Bağcı ve diğerleri, 2006, s. 225; Derman, 2006, s.204-205; Devellioğlu, 2007, s. 684; Baydar, 2017, s.1).

Albüm tasarımında öne çıkan vassallık sanatı temel olarak kağıtların birleşme yerlerinin anlaşılmayacak bir biçimde kaynaştırılıp yapıştırılmasıdır. Vasallar birbiri ile ilişkisi olmayan kıtaları ustalıkla bir araya getirerek albümün görsel olarak son haline gelmesini sağlar. Bu tasarım sürecinde albüme eklenmesi düşünülen eserler pervazlanarak bezenir, cetvellerle birleşim yerleri gizlenir (Bağcı, 2013, s.256; Baydar, 2017, s.1).

Murakkalarla ilgili yapılan ilk çalışmalar içerdikleri farklı konu ve üsluplar nedeniyle TSMK H.2153 ve H.2160 numaralı albümler üzerine olmuştur. Albümler içerisinde Fatih Sultan Mehmed'e ait portrelerin bulunması nedeniyle başlarda *Fatih Albümü* olarak adlandırılmışlardır (Resim 1). Ancak Z.V. Togan albümlerde

bulunan güzel yazı ve resimlerin büyük bir kısmının Akkoyunlu Türkmenleri sultanlarından Yakub Bey (sal.1478-90) dönemine ait olduğunu söyleyerek *Yakub Bey Albümleri* adını vermiştir. Bu albümlerdeki 14. yüzyıl başlarından 15. yüzyıl sonlarına kadar tarihlendirilen Tebriz Saray atölyesindeki farklı üsluplara ait resimlerin sayıca çokluğu, eserlerin Tebriz’de toplandığını ve H. 2160 numaralı albümün başında bulunan Yavuz Sultan Selim’e ait bozuk mühür, bu eserlerin Tebriz Seferi ile birlikte ganimetler arasında İstanbul’a getirildiğini düşündürür (Togan, 1953, Ögel, 1955, s. 135-140; s. 73-89; Tanındı ve Çağman, 1979, s.31; Mahir, 2002, s. 401; Atbaş, 2003, s. 2; Kundak, 2004, s. 4).

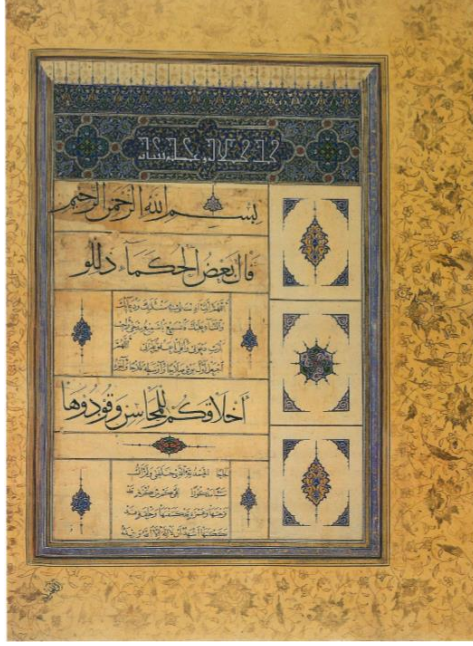

Resim 1: Fatih Portesi 1480 civ., TSMK H.2153 y.10a

Bu iki albümden sonra bilinen ilk albüm çalışmalarına tanınmış hattatların çalışmalarını saklamak ve geleceğe aktarmak amacıyla, Timurî Saray atölyelerinde hazırlanan TSMK H.2310 ve B. 411 numaralı hat (güzel yazı) murakkaları örnek verilebilir (Resim 2).¹ Bir diğer önemli Timurî albümü resim, güzel yazı ve kalem-i siyahi teknikte çalışmaları içeren TSMK H.2152 numaralı Baysungur Albümü’dür

¹ H. 2310 ve B. 411 albümlerinin kataloğu için bkz. David J. Roxburgh *Our Works Point Us: Album Making, Collection and Art (1427-1565) Under the Timurids and Safavids*, Yayınlanmamış doktora tezi, Pensilvanya Üniversitesi, 1996.

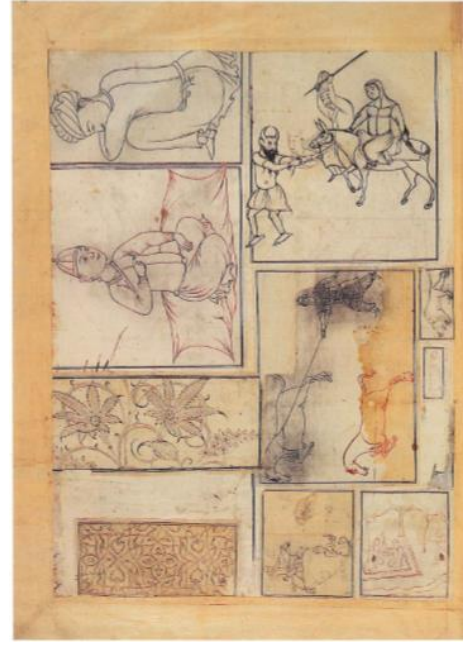
(Resim 3) (Lentz ve Lowy, 1989, s. 165; Mahir, 2002, s. 401; Atbaş, 2003, s. 1; Kundak, 2004, s. 3; Roxburgh, 2005, s. 85).

Resim 2: Başlık Tezhibi ve Güzel Yazı

TSMK H.2310

(Kaynak: Roxburgh, 2005, s. 43)

Resim 3: Çeşitli İmgeler

TSMK H.2152

(Kaynak: Roxburgh, 2005, s. 89)

Murakkaların bilinen en erken örneklerine 15. yüzyılda rastlanmakla beraber murakka yapımıcılığının bir gelenek haline gelerek yaygınlaşması ve seçkin örneklerin ortaya konulması 16. yüzyıl ortalarına denk gelir. Sultanlar ve yönetici sınıfın yanı sıra sanatsever kentliler ve askerler için de oluşturulan albümlerin birçok örneği 16. yüzyıl Safevi döneminden günümüze ulaşmıştır (Çağman ve Tanındı, 1979, s. 31; Kundak, 2004, s. 5; Bağcı ve diğerleri, 2006, s. 225).

Albümlerin kimin için hazırlandığı ve yapımı sırasında hangi sanatçıların çalıştığı konusunda bilgi veren metinlere önsöz (mukaddime) denir. Önemli sanat patronları için hazırlanmış olan bazı albümlerin mukaddime ile birlikte günümüze ulaşması murakkaların hazırlanışı, içindeki eserler ve usta-öğrenci ilişkileri hakkında bilgiler sağlamaktadır. 16. yüzyılda oluşturulmuş ünlü albümler; Dost Muhammed tarafından hazırlanmış en erken tarihli mukaddemesi olan 1544-45 tarihli *Behram Mirza Albümü* (TSMK, H. 2154), 1560-61 tarihli *Emir Hüseyin Bey Albümü* (H.2151), 1564-65 tarihli *Emir Gayb Bey Albümü* (TSMK, H.2161), Şah Kulu

Halife Mühürdar tarafından 16. yüzyıl ortalarında oluşturulan *Şah Tahmasp Albümü* (İÜK, F. 1422), 1563-64 tarihli Mir Seyyid Ahmed Meşhedî kopyası olan albüm (TSMK, H. 2156) geçmişin ve çağının sanatçılara dair bilgi vermesi açısından en önemlileridir (Resim 4-5).²

Resim 4: Kuş ve Çiçek

TSMK H. 2154

(Kaynak: Roxburgh, 2005, s. 270)

Resim 5: Kelile ve Dimne

İÜK F.1422

(Kaynak: Roxburgh, 2005, s. 209)

² Bu murakkaların önsözleri ve içerikleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Wheeler M. Tackston, *Album Prefaces, And Other Documents on The History of Calligraphers and Painters*, Leiden-Boston- Köln, 2001; 16. yüzyıl Safevi Albümleri için bkz. David J. Roxburgh, *The Persian Album 1400-1600. From Dispersal Collection, New Haven- London*, 2005: 181.

3. OSMANLI MURAKKALARI

Ganimet, elçi hediyeleri gibi çeşitli yollarla Osmanlı saray hazinesine giren Timuri, Türkmen, Safevi murakkalarıyla birlikte albüm yapımcılığı Osmanlı sanat atölyelerinde de benimsenmiştir. Acem sanatçıların da Osmanlı ülkesine göç etmeleri ve saray atölyelerinde çalışmaları da albüm yapımcılığının 16. yüzyılda gelişmesine katkı sağlamıştır.

İÜK F. 1423 numaralı albüm günümüze gelmiş en erken tarihli Osmanlı murakka çalışmasıdır. Albümün içinde birçok güzel yazı örnekleriyle birlikte tezhip ve kalem-i siyahi teknikte desen örnekleri de vardır. Bu örneklerden bir kısmı Süheyl Ünver tarafından Fatih devri sanatçısı *Baba Nakkaş*'a atfedilmiştir. Bu nedenle albüm *Baba Nakkaş Albümü* olarak tanımlanmaktadır (Ünver, 1958, s. 8-28; Atıl, 1973, s. 114; Mahir, 2002, s. 401-411; Kundak, 2004, s. 7).

16. yüzyılın son çeyreğinde hazırlandığı düşünülen ve içinde ünlü Safevi hattatı Şah Mahmud Nişâpuri'nin hatları olan bir diğer murakka *Nişâpuri Albümü* olarak tanınır (İÜK, F.1426). Kanuni Sultan Süleyman (s. 1520-1566) için tasarlandığı düşünülen bu albüm dönemin ünlü güzel yazı ustası Karamemi ve öğrencilerine atfedilen tezhipleri içerir. Çoğunluğu hat örnekleri olan murakkanın son yapraklarında kat'ı tekniğinde bir bahar bahçe tasviri ile 1520- 1556 tarihleri arasında Osmanlı saray atölyesinde çalıştığı bilinen ressam Şah Kulu'na atfedilen saz üslubunda yapılmış iki resim bulunur. 9x20 cm bir alana yerleştirilen bahçe tasviri düz siyah kağıt zemin üzerine çeşitli renkte kağıtlarla hazırlanmıştır (Resim 6). Bu oyma bahçenin çevresine muhtemelen bahar ile ilgili olan şiirler murakkanın tarihi hakkında ipuçları verir. Bir kısmı Osmanlı şairi Mesihî'nin bir kısmı ise Baki'nin bahar kasidesinden alınmış mısralardır. Baki'nin dönemin vezirlerinden Semiz Ali Paşa (öl. 1565) için yazdığı kaside, büyük bir ihtimalle albümün Semiz Ali Paşa'nın veziriazamlığı sırasında hazırlandığını gösterir. *Nişapuri Albümü* ile benzer özellikler taşıyan ve yine Şah Mahmud Nişâpuri'ye ait güzel yazı örnekleri içeren bir diğer albüm TSMK H.2248 numaralı murakkadır. Bazı güzel yazı örneklerinin çevresinde müzehhip Karamemi'nin üslubunu yansıtan tezhip süslemeleri de vardır (Atıl, 1987, s. 99-108; Tanındı, 1996, s. 31; Mahir, 2002, s.403-405; Atbaş, 2003, s. 5-6; s. 402-405; Kundak, 2004, s. 7-8; Mahir, 2004, s. 169-186; Bağcı ve diğerleri, 2006, s. 224-226; Çağman, 2014, s.5-108).

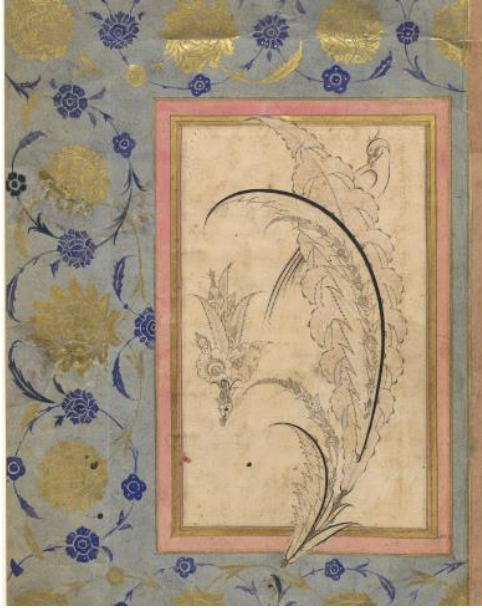
Resim 6: Kat'ı Bahçe Tasviri İÜK 1426 (Kaynak: Atıl, 1987, s.108)

Baş tarafındaki ithaf yazısıyla III. Murad için hazırlanmış olduğu anlaşılan ve Viyana Ulusal Kütüphanesi'nde korunan bir diğer murakka n Cod. Mixt. 313 numaralı *III. Murad Albümü*'dür (Resim 7). 1572-1573 yılında İstanbul'da Mehmed Cendecizade tarafından hazırlanan albümün içeriği ve tasarımı büyük ölçüde *Nişâpuri Albümü*'ne benzemektedir. Albümün içerisinde yine Cendecizade tarafından Timuri ve Safevi örneklerinden kopya edilmiş Farsça bir önsöz de bulunmaktadır³ (Thackston, 2001, s.30; Mahir, 2002, s. 405-407; Mahir, 2004, s.170; Kundak, 2004, s. 8; Bağcı ve diğerleri, 2006, s. 227; Froom, 2006, s.137-154).

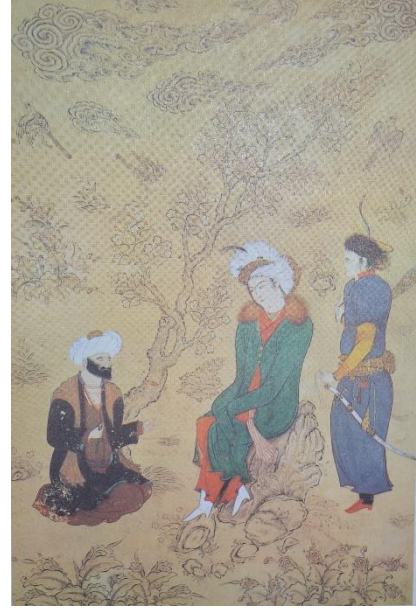
1600 civarında tamamlanmış olan TSMK H. 2165 numaralı murakka III. Mehmed (s.1595-1603) döneminde de albüm yapıcılığının sürdüğüne işaret eder. *III. Mehmed Albümü* resim ve güzel yazı örneklerini içermesinin yanı sıra, bazı tarihi olaylara ait belgelerin bulunması açısından da oldukça önemlidir (Resim 8). Bu belgeler arasında III. Mehmed'in cülusu ve Eğri Seferi ile ilgili manzum ve nesir metinler, dönemin devlet adamları Hoca Sa'deddin (1536-99) ile Vezir Sinan Paşa

³ Albümün önsözü için bkz. Wheeler M. Tackston, *Album Prefaces, And Other Documents on The History of Calligraphers and Painters*, Leiden- Boston- Köln, 2001, s. 30-32.

için yazılmış şiirler bulunur (Çağman ve Tanındı, 1973, s. 66; Mahir, 2004, s.169-186, Mahir, 2002, s. 409-408).⁴

Resim 7: Yaprak, Hatayi, Kuş Resmi
Viyana Österreichische Nationalbibliothek,
n Cod Mixt 313 (Kaynak: www.onb.ac.at)

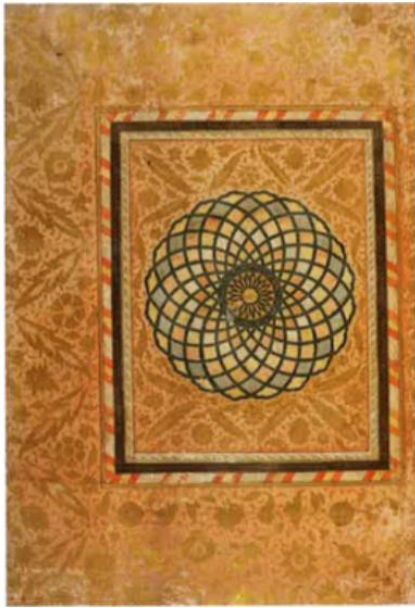
Resim 8: III. Mehmed Albümü
TSMK H.2165
(Kaynak: Mahir, 2004, s. 181)

Osmanlı saray atölyelerinde tek yaprak resim ve albüm yapımı Sultan I. Ahmed (sal.1603-1617) döneminde yaygınlaşmıştır. Dönemin vezirlerinden olan vassal Kalender Paşa (öl. 1616) I. Ahmed için önsözü olan büyük boyutta murakkalar tasarlamıştır. Bunlardan biri güzel yazı örneklerinin bir araya getirildiği TSMK H. 2171 numaralı albümdür (Resim 9). Bir diğeri ise güzel yazı örneklerinin yanı sıra, günlük yaşam sahnelerini, halktan ve saray çevresinden insanların farklı kıyafetler içerisinde betimleyen örnekleri içerir (TSMK B. 408) (Resim 10). I. Ahmed Albümü olarak anılan bu murakka bazı kaynaklarda kıyafet albüm geleneğinin en erken örneği olarak değerlendirilir. TSMK B. 408 numaralı albümün önsözünde⁵ Kalender Paşa, bazıları hediye, bazıları ise padişahın in'am almak üzere I.Ahmed'e sunulmuş olan geçmişin veya dönemin sanatçılara ait eserlerin

⁴ Albümün kataloğu için bkz. E. Kalender, *Topkapı Sarayı Müzesi H. 2165 No'lu albümün Minyatürleri*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Ankara 1993.

⁵ Ünver, S., (1963). 'L'album d' Ahmet 1er' Annali dell'Istituto Universitario orientale di Napoli, nouva ser. XIII: 127-62.

derlenme işinin kendisine verildiğini belirtir. Vassallık sanatını Muhammed Şerif Bağdadi'den öğrendiğini ve tasarladığı murakkaların sultan tarafından beğenildiğini söyleyen sanatçı bu nedenle görevin kendisine verildiğini söyler. Ayrıca eline geçen eserleri nasıl düzenlediğini ve nelere dikkat ettiğini de önsözde açıklar. Kalender Paşa'nın bu önsözü bir Osmanlı sanatçısının işini yaparken neleri göz önüne aldığını anlatması açısından oldukça önemlidir (Çağman, 1982, s. 943; İnal, 1984, s. 83-96; Renda, 1998, s. 155; Mahir, 2005, s. 122; Bağcı ve diğerleri, 2006, s.229; Bağcı, 2013, s.259-267).

Resim 9: Güzel Yazı Albümünün
Açılış Sayfası TSMK H.2171
(Kaynak: Bağcı, 2013, s.258)

Resim 10: I. Ahmed Albümünden
Tek Figürlü Resimler TSMK B.408
(Kaynak: Bağcı, 2013, s. 265)

17. yüzyıldan sonra yaygınlaşan tek yaprak albüm resimleri İstanbullulara veya Osmanlı ülkesine gelen Avrupalılara verilmek ya da satılmak üzere hazırlanmıştır. Bunlar Osmanlı sarayı dışındaki atölyelerde çalışan ve 'çarşı ressamı' olarak anılan sanatçıların resim etkinliğinin ürünleridir (Renda, 1998, s.154; And, 1985, s.41; Değirmenci, 2015, s.27).

4. 17. VE 18. YÜZYILLARDA OSMANLI MURAKKALARI: İKİ ÖRNEK

Osmanlı ülkesinde 17. ve 18. yüzyıllarda da Osmanlı sanatsever patronlar için büyük bir bölümü İran kökenli olan erken tarihli kıtalar Osmanlı vasallar tarafından düzenlenmiştir. TSMK H. 2155 ve H. 2135 numaralı albümler bu şekilde tasarlanmış albümlerdir. 18. Yüzyıl sonlarına doğru üretilmiş bu murakkalar hattat Şeyhülislam Veliyüddin Efendi'nin (d.1681-ö.1768) sanatsever oğlu Mehmed Emin Efendi (ö. 1805) için düzenlenmiştir.

H. 2155 numaralı albüm 45.3x30 cm ölçüsünde olmakla beraber 41 yapraktan oluşur. İçinde 16. ve 17. Yüzyıl başlarına tarihlendirilen Safevi ve 18. yüzyıl Osmanlı dönemine ait çalışmalar bulunur. Tema ve üslup açısından özenle hazırlanmış olan bu murakka güzel yazı, resim, kalem-i siyahi teknikte çalışmaları ile tezhip, ebru, halkar örneklerini içerir. Vassale yöntemi ile tasarlanan murakkaya güzel yazı ve resim çalışmaları yapraklara ölçülü bir biçimde yerleştirilmiştir. Bu kıtaların çevresine cetveller çekilmiş ve etrafı halkar veya ebru ile bezenmiştir. Albümdeki hat örneklerinin tamamı ta'lik hatla yazılmıştır. Öğüt içerikli olan bu güzel yazı örnekleri bağlı olduğu imgelerle birlikte değerlendirildiği zaman albümün tasarımında tematik olarak bir uyuma dikkat edildiğini gösterir.⁶

H. 2135 numaralı albümün ölçüsü 37x26 cm'dir. Bütünü vassale yöntemiyle tasarlanmış murakka 27 yapraktan oluşur. Albümde ünlü ressamların atıf imzasının bulunduğu, çoğunlukla kalem-i siyahi teknikte yapılmış 16. ve 17. yüzyıl Safevi dönemine ait resim örnekleri bulunur. Karşılıklı veya art arda yerleştirilen bu çalışmalar Arifi'nin Guy u Çevgan, Sadi'nin Bostan, Firdevsi'nin Şehname, Cami'nin Heft Evreng ile Salaman ve Absal adlı eserlerden esinlenilerek hazırlanmıştır. Tematik olarak genellikle tasavvufi konuların işlendiği albüme İncil'den seçilmiş konuların işlendiği Avrupa gravürleri de yerleştirilmiştir. Bu durum albüm tasarlanırken tematik bir uyuma dikkat edildiğine işaret eder. Ayrıca murakkada avcılık, medrese eğitimi, inek sağılması gibi günlük yaşam sahnelerini

⁶ H. 2155 numaralı albüm hakkında ayrıntılı bilgi ve katalog için bkz. Çelik, Z. (2003). *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndeki H. 2155 Numaralı Murakka*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul

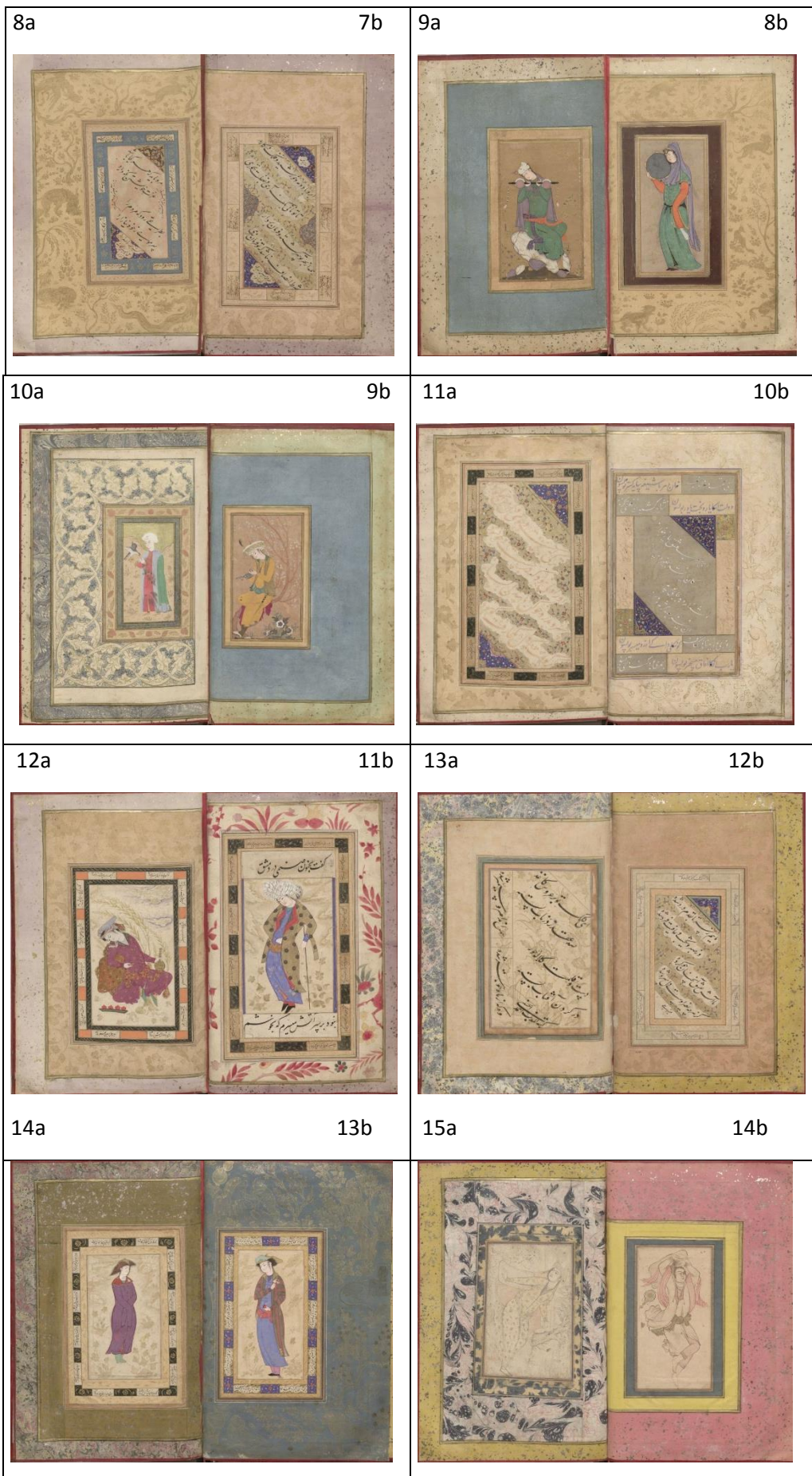
de içeren resimler mevcuttur. Albümde güzel yazı örneklerine yer verilmemiştir. Yaprakların kenarlarına kumaş geçirilmiş böylece yıpranması önlenmiştir.⁷

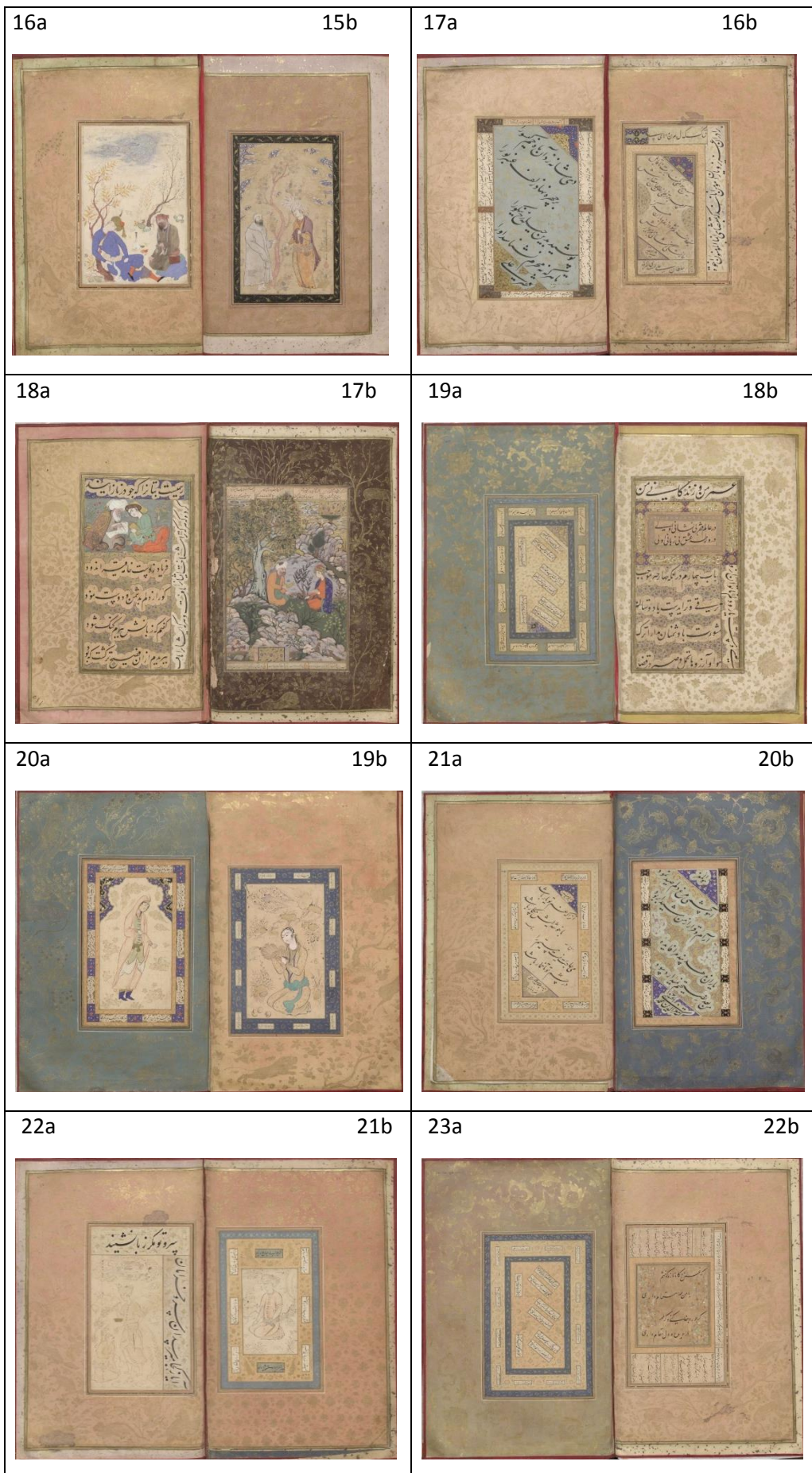
Aşağıda ayrıntılı bir bölüm halinde analizi yapılacak olan H. 2158 numaralı albüm üzerine daha önce yapılmış bir çalışma yoktur. Yukarıda sözü edilen murakka örneklerinde olduğu gibi bu albüm de 18. yüzyılda Osmanlı vassallar tarafından tasarlanmıştır. Albümün içinde yer alan resimlerin biri dışında tümü Safevi sanatçılar tarafından yapılmıştır. Albüm 16. yüzyıl Safevi resim geleneğinde sıkça tekrarlanan genç, derviş, hattat ve öğrenci imgeleri ile büyük çoğunluğu Farsça ta'lik hatla yazılmış kıt'alar ve çeşitli edebi eserlerden seçilmiş beyitleri içerir. Farsça yazı örnekleri dışında albümde Arapça ve Türkçe yazılar da bulunur.

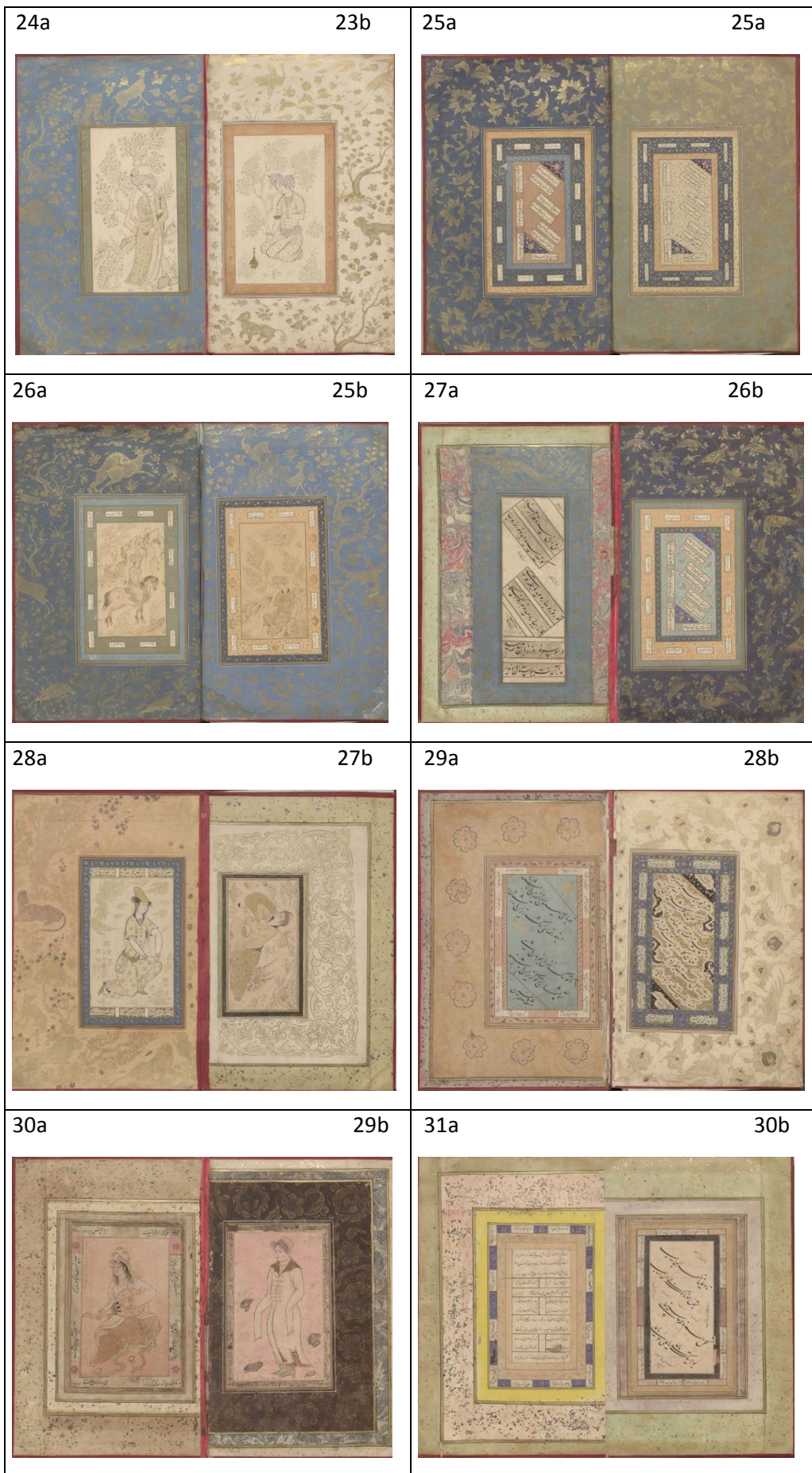
⁷ H. 2135 numaralı albüm hakkında ayrıntılı bilgi ve katalog için bkz. Kundak, A. N. (2005), *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndeki H. 2135 Numaralı Murakka*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul

5. ALBÜMÜN GENEL TASARIMI

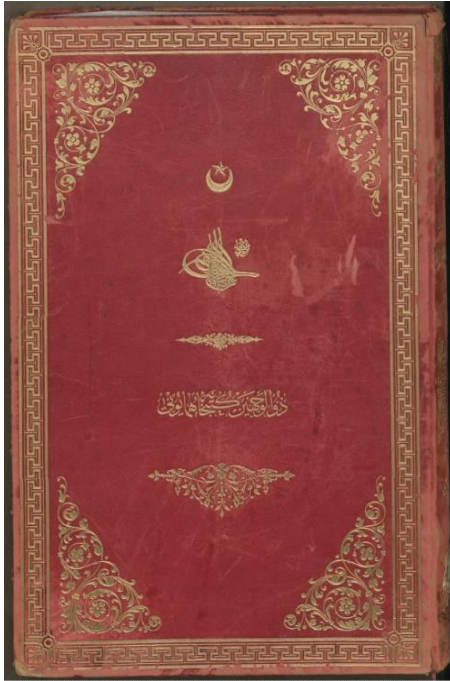

6. TOPKAPI SARAYI MÜZESİ KÜTÜPHANESİ H.2158 NUMARALI ALBÜMÜN KATALOĞU

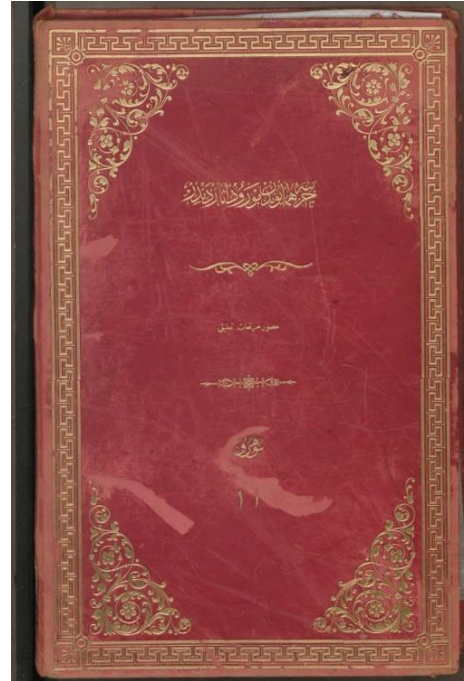
1: Cilt (Ön ve Arka Kapak)

Boyutları 25x39 cm olan cildin, dışı koyu kiremit kırmızı renkli deri ile kaplanmış, gömme köşebentler ve enli bordürle bezenmiştir. Bordür meander motifi ile süslüdür. Köşebentlerde kıvrımlı çiçekler, dallar ve yapraklardan oluşan bezemeler bulunur.

Albümün ön kapağında yer alan tuğra II. Abdülhamid'e aittir. Albüm Yıldız Sarayı'nda onarım görür ve ciltlenir. Cildin ön kapağında ortada 'Zülvecheyn Kütüphane-i Hümayun' yazar. Cildin arka kapağında üstte yer alan yazı da ise 'Hazine-i Hümayun Büyük Âsârdandır' yazısı bulunmaktadır. Altta sırasıyla 'Musavver Murakaât T'alik' ve 'Numara 11' yazar.

Resim 11: Ön Kapak

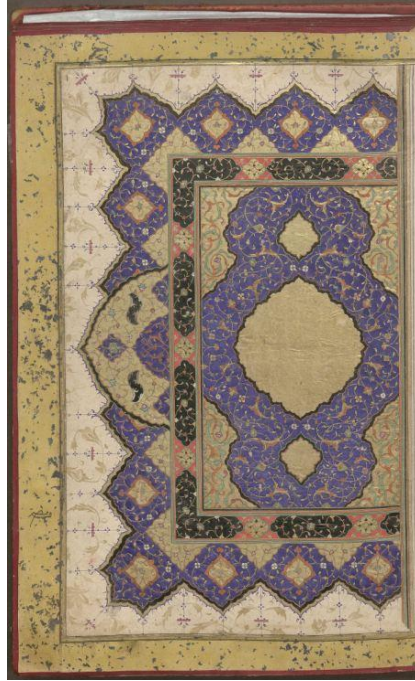
Resim 12: Arka Kapak

2. Y. 1a: Unvan Sayfası

Orta pano: 13,5x23,3cm

Ara pervaz: 18,9x33,9 cm

Pervaz: 21,4x36,2 cm

Resim 13

Sayfanın merkezinde bulunan salbek ve şemse sıvama altın yıldızlıdır, çevresi siyahla konturlanmıştır. Lacivert zemin üzerinde beyaz, sarı, mor, yeşil ve turuncu renklerde rumi ve hatayi grubu motifler bulunur. Kompozisyonun dört köşesinde zemini altın yıldız ile kaplanmış köşebentler bulunur. Köşebentlerin içi yeşil, sarı, mor ve turuncu renklerin ağırlıkta olduğu rumilerle ve kıvrımlı bulutlarla bezelidir. Bordürde kırmızı zemin üzerine siyah ve altın yıldız kartuşlar bulunur. İçlerinde beyaz, sarı, mor, yeşil ve turuncu renklerde hatayi bezemeler yer alır. Bordürün dışında kalan kısımlar yine lacivert üzeri beyaz, sarı, mor, yeşil ve turuncu renklerde hatayi grubu motifler ile süslüdür. Sol orta kısımda altın ve lacivert zeminli yeşil, turuncu, mor ve beyaz renklerle yapılmış rumi ve hatayi motiflerle bezeli yarım şemse vardır. Bu bölümden lacivert rumili tığlar uzanır. Bej zeminli ara pervazda halkari tenkiğiyle yapılmış bitkisel bezemeler yer alır. Pervaz zereşanlı hardal sarısı mukavva ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı renk deri ile kuşatılmıştır.

3. Y. 1b-2a: Süleyman'ın Meclisi

Orta Pano: Y.1b) 12,1x21,3 cm

Y.2a) 12,5x21 cm

Ara Pervaz: Y.1b) 21cmx33,5 cm

Y.2a) 21,5x33,5 cm

Pervaz: Y.1b) 23,7x36,5 cm

Y.2a) 24,1x35,7 cm

Resim 14

Karşılıklı iki sayfada yer alan imge açık havada betimlenmiştir. Sağ sayfanın üst bölümünde sıra dağlar, ağaçlar ve kıvrımlı bulutlar yer alır. Bu sayfada Süleyman ve Belkis yanyana, bir taht üzerinde resmedilmiştir. Altın taht, üç kenarı yüksek, sedir biçiminde ve üç basamaklıdır. Aralarında simurg ve hüthüt kuşlarının da bulunduğu çeşitli vahşi ve evcil kuşlarla çevrilidir. Süleyman ve Belkis, Süleyman'ın veziri Âsaf'a doğru bakarlar. Yaşlı ve beyaz sakallı olarak betimlenen Asaf, Süleyman'ın sağında küçük bir tahtta oturur. Asaf'ın arkasında cinler hükümdarı ayakta durur. Sol sayfanın üst bölümünde yine kıvrımlı bulutlar ve sıradağlar vardır. Sıradağların önünde kanatları canlı renklerle bezeli dört melek bulunur. Meleklerin altında Süleyman'ın sarayının görevlileri bekler. Her iki

sayfada da Süleyman Peygamber efsanesinde sıklıkla bahsedilen fil, gergedan, aslan gibi çeşitli hayvanlar ve ejderha, simurg, hüthüt kuşu gibi fantastik canlılar betimlenmiştir. Bordür zencirek motifi ile bezelidir. Burayı çevreleyen tezhibin unvan sayfasındaki tezhip ile aynı üslup özelliğini taşıdığı görülür. Ara pervazda krem rengi zemin üzerinde halkari tekniğiyle yapılmış hatayi grubu çiçek motifleri vardır. Pervaz zereşanlı gri renk kağıt ile çevrilidir. Her iki sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

4. Y. 2b: Oturan Genç Derviş

Orta Pano: 12,6x18,5 cm

Ara Pervaz: 19,5x33 cm

Pervaz: 23x35 cm

Resim 15

Merkezde sağ kolunu yakan, kürk başlıklı genç derviş tasviri vardır. Resmin krem rengi zemini üzerinde kıvrımlı bulutlar, küçük ot kümeleri ve ağaçlar bulunur. Sayfada bulunan başlık tezhibi unvan sayfasındaki tezhipte aynı üslup özelliklerini taşır. Ara pervazda bej rengi zemin üzerinde simurg, ki-lin gibi hayali hayvanlarla beraber geyik tasvirleri de vardır. Aynı zamanda ağaçlar, çiçekler ve ot kümelerinin yer aldığı bezemeler de bulunur. Pervaz zerefşanlı kalın hardal sarısı kağıt ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı renk deri ile kuşatılmıştır.

5. Y. 3a: Uzanan Genç Erkek

Orta Pano: 14,9x21,7 cm

Ara Pervaz: 19,7x33,4 cm

Pervaz: 22,7x36,4 cm

Resim 16

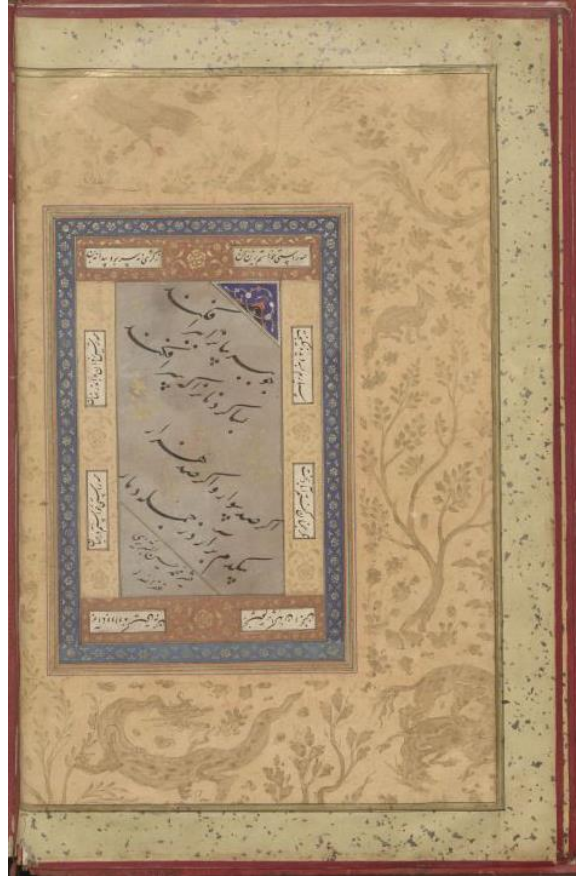
Resmin sol tarafına yerleştirilen ağacın savrulduğu yöne doğru uzanan, düşüncelere dalmış genç, sol kolunun altına aldığı yastığa yaslanır. Gencin sağ elinde içki şişesi, önünde ise iki armut bulunur. Resim gri renk zemin üzerine kıvrımlı bulutlar ve küçük ot kümeleri ile süslüdür. Bordür düz, turuncu renklidir. Ara pervazda krem rengi zemin üzerinde ejderha, ki-lin ve anka kuşu gibi fantastik hayvan bezemeleri ile ağaç ve çiçek gibi bitkisel bezemeler görülür. Pervaz zereşanlı kalın yeşil renk kağıt ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı renk deri ile kuşatılmıştır.

6. Y. 3b: Muhammed El- Tebrizi'nin Farsça Ta'lik Kıt'ası

Orta Pano: 14,6x20,5 cm

Ara Pervaz: 20,8x32,6 cm

Pervaz: 22,3x37 cm

Resim 17

Merkezde gri zemin üzerine siyah mürekkeple, diyagonal şekilde, dört satır halinde, ta'lik hatla Muhammed El- Tebrizi tarafından yazılmış Farsça kıt'a yer alır. Orta panonun çevresine de Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler yerleştirilmiştir. Üst koltukta bulunan bezemenin unvan sayfasındaki bezeme ile aynı üslup özelliğini taşıdığı görülür. Alttaki üçgen dilimli koltukta ise (Fakir) Muhammed Hüseyin El- Tebrizi (Gafr ûl'llah)'ın adı okunur. Orta panonun çerçevesinde ise lacivert zemin üzerine birbirini tekrar eden bitkisel bezemeler vardır. Krem renk zeminli ara pervazda tilki, geyik, simurg, ejderha, ki-lin gibi hayvanlar ile birlikte ağaçlar ve bitki kümeleri yer alır. Pervaz zereşanlı kalın sarı kağıt ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

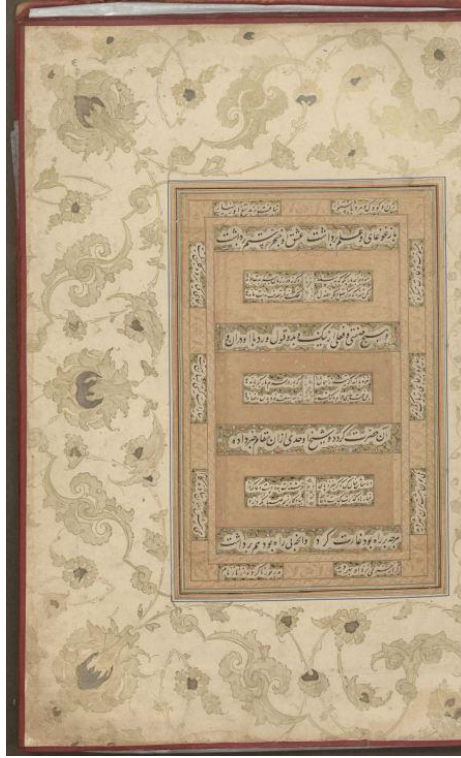
halkari tekniğiyle bezelidir. Aynı bezeme programı sağ ve sol kısımlara da uygunlanmıştır. Ancak zemin krem rengindedir.

Ortadaki şiir, güzel konuşmanın ve dürüst olmanın önemine dairdir. Bordürde bulunan Firdevsi'nin şehnamesi'nden seçilmiş beyitler ise öğüt verir bir biçimde iyiliğin, güzel konuşmanın ve dürüst yaşamanın gerekliliğine değinir.

7. Y. 4a: Şehname'den Beyitler

Orta Pano: 14,5x22 cm

Pervaz: 21,9x 37 cm

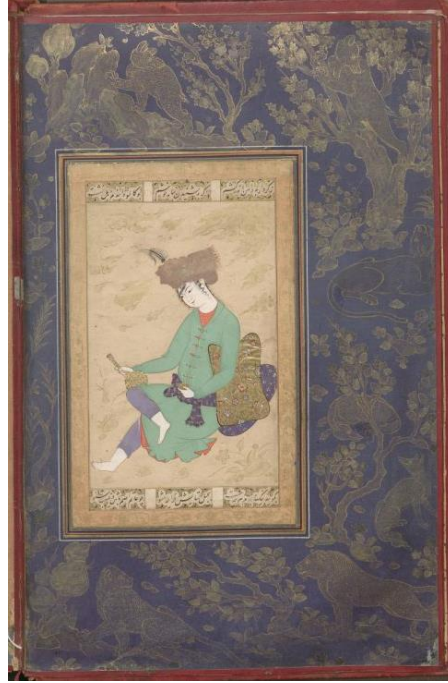
Resim 18

Yaprağın merkezinde pembe zemin üzerine siyah mürekkeple Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler bulunur. Bu hattı çevreleyen bordüre yine aynı renk zemin üzerine çevresi yıldızlanmış ve kıvrım çiçek ve yapraklarla süslü beyitler yerleştirilmiştir. Pervaz bej rengi zemin üzerine hatayi grubu motifler kullanılarak halkari tekniği ile bezelidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı renk deri ile kuşatılmıştır. Merkezde yer alan ve şairini saptayamadığımız beyitler öğüt verir bir biçimde iyiliğin ve dürüst yaşamının önemine dairdir. Orta panonun çevresinde yer alan beyitler ise ünlü şair Firdevsi'den alıntıdır. Firdevsi'nin meşhur eseri *Şehnâme*'den alınmış olan bu beyitler Feridun Şah'ın hükümetini anlatmaktadır. Burada yer alan beyitler şiirin içinden özenle seçilmiştir. Savaşın sonuçlarını ve bir şehrin savaştan kurtuluş hikayesini anlatan beyitler orta panonun çevresine belli bir düzenle yerleştirilmiştir. En üstteki beyit birinci dizeyi, sağdaki ikinci dizeyi, aşağıdaki üçüncü dizeyi, panonun solunda kalan beyit ise dördüncü dizeyi oluşturur.

8. Y. 4b: Oturan Genç Erkek

Orta Pano: 14,6x22,5 cm

Pervaz: 22x37 cm

Resim 19

Orta panoda, sol kolunun altına aldığı yastığa yaslanan ve uzaklara dalmış bir genç resmi vardır. Sol elinde bir kase sağ elinde ise bir şişe tutar. Ayakları çıplak olan figürün başında geniş bir sarık ve sorguç vardır. Merkezde bulunan imgenin zemini krem rengidir. Burada halkari tekniği ile yapılmış kıvrımlı bulutlar ve küçük ot kümeleri vardır. Pembe zeminli bordürde bitkisel bezemeler bulunur. Pervazda ise lacivert zemin üzerine altın rengi ile çeşitli doğa imgelerinin tasvir edildiği görülür. Bunlar aslanlar, tilkiler, ağaçlar ve ot kümelerinden oluşur. Sayfanın etrafı koyu kırmızı renk deri ile kuşatılmıştır.

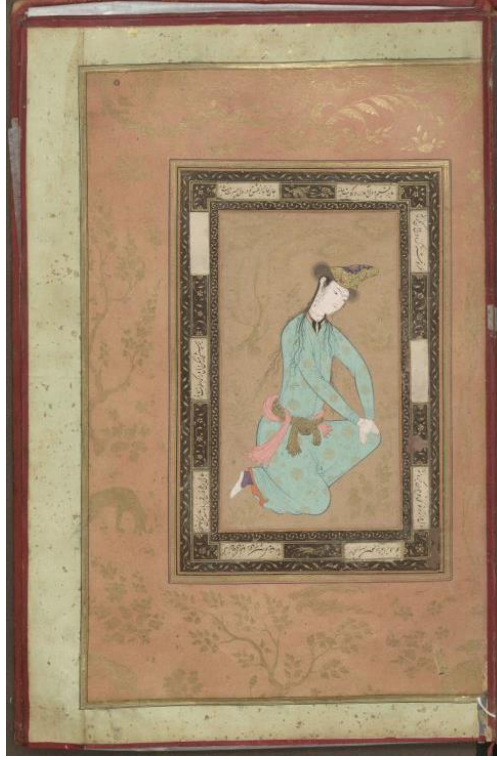
Resmin yer aldığı orta panonun alt ve üst kısımlarında Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler bulunur. Beyitlerin çevresi yaldızlanmış ve siyah bitkisel bezemeler ile süslenmiştir. Buradaki şiir Sadi'nin *Bostan*'ının dördüncü kısmında yer alan alçakgönüllülük vasıflarını içeren '*Ariflerin Sırrı*' bölümünden seçilmiş beyitlerdir. Şair burada her şeyi duyup batıl söz işitmektense sağır olup gerçekleri duymanın önemine değinir. Böylece kişinin hayale kapılmadan hatalarını görebileceği öğütünü verir.

9. Y. 5a: Diz Çöken Genç

Orta Pano: 14,8x22,1 cm

Ara Pervaz: 19,2x33,4 cm

Pervaz: 21,8x36,3 cm

Resim 20

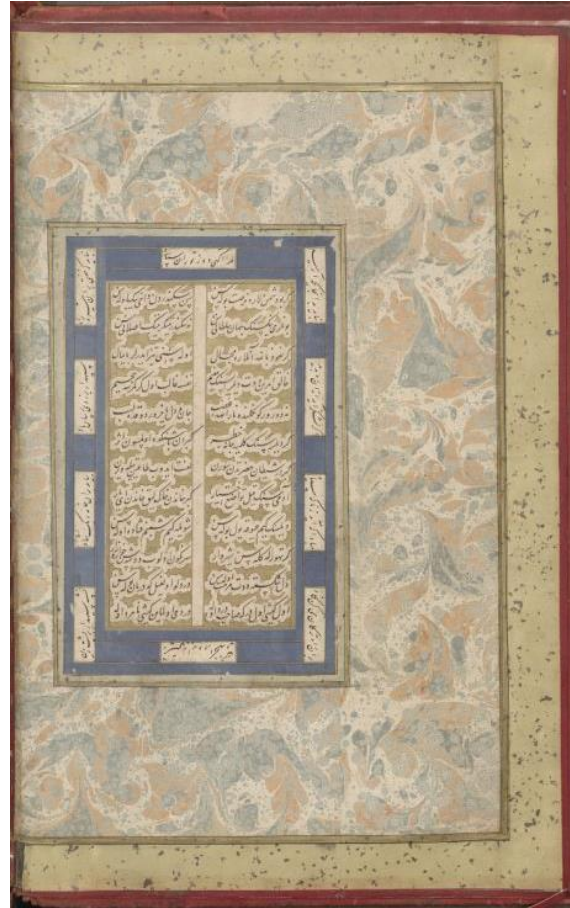
Merkezde manzara içerisinde yerleştirilmiş diz çöken bir genç resmi vardır. Aynı imgenin kalem-i siyahi teknikte yapılmış bir diğer örneği 28a numaralı yaprakta bulunur. Orta panoyu çevreleyen bordürde siyah zemin üzerine bitkisel bezemelerin bulunduğu cetvellerin arasına Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler yerleştirilmiştir. Ara pervazda pembe zemin üzerine halkarî tekniği ile yapılmış ki-lin ve simurg gibi fantastik hayvan tasvirleri ile beraber ağaç, bitki kümeleri ve bulutlar görülür. Pervaz zereşanlı kalın yeşil kağıt ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı renk deri ile kuşatılmıştır. Şairini belirleyemediğimiz beyitler aşk acısından dolayı yaşanan yoğun üzüntüyü anlatmaktadır.

10. Y.5b: Ahmedi'nin İskendername'sinden Bir Sayfa Çevresinde Firdevsi Şehname'sinden Beyitler

Orta Pano: 13x20 cm

Ara Pervaz: 19,5x33,9 cm

Pervaz: 22,3x37 cm

Resim 21

Merkezde altın sarısı zemin üzerine yerleştirilmiş, 24 satırlık, ta'lik hatla yazılmış Osmanlıca şiiir yer alır. Beyitlerin arası altınla sıvanmıştır. Orta panoyu çevreleyen bordürde ise lacivert zemin üzerinde cetveller arasına Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler yerleştirilmiştir. Ara pervaz battal ebrusu ile süslüdür. Pervaz zerefşanlı sarı renk kağıt ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı renk deri ile kuşatılmıştır.

Merkezde yer alan Osmanlıca şiiir Ahmedi'nin *İskendernâme* adlı eserinin '*Der Temsil-i Dâsitân ve Mev'ize*' başlığı altında yer alan beyitlerden seçilerek

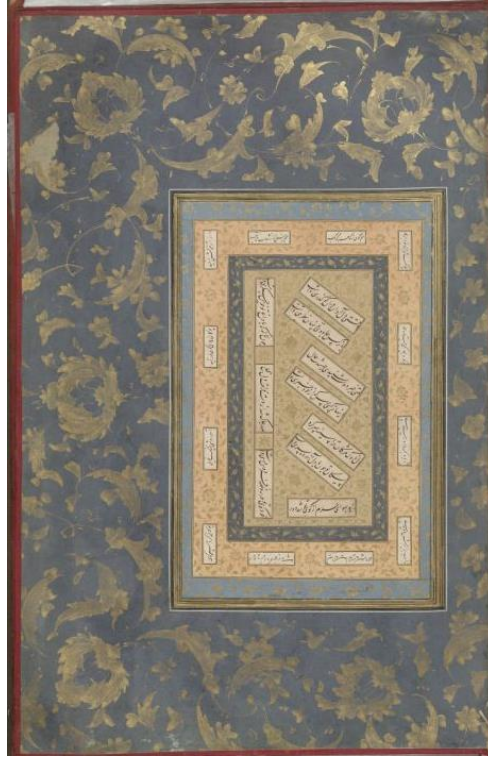
kullanılmıştır.⁸ Şair bu beyitlerde geçmişte yaşanan olayları da temel alarak öğütler vermiştir. Bordürdeki beyitler Turan- İran savaşını anlatan Firdevsi'nin Şehname'sinden seçilmiş beyitlerdir.

⁸ Beyitlerin transkripsiyonu; Ger bu düşmanlara fırsat bulasın/ Bunları yensen cihân sultanısın/ Ger neûz billâh onlara mecâl/Halık emrin tut diler isen Na'im/ Ne durun gönlünde Nâru'llâh gazab/ Ger dilersen gelmeye câna hatar/ Kıbdür şeytanı hazretten süren/ Ademîsen kıl tevâzu ihtiyar/ Dilesen ayyuka kim yol bulasan/ Ger tahavvürle gelsin seyl-vâr/ Dil şikeste dut meremmet olasın/ Er kişi oldur ki sahib-i derd ola/ Sen İskenderden dahi yiğ olasın/ Ne İskender Tengrinun aslanısın/ Ol sini tîz ederler pâyimâl/ Nefse galib ol gerekmezse cahîm/ Cân u dil yahilur urduhda leheb/ Kıbrden başında olmasu eser/ Lanet edup tâ' atin yile veren/ Kıbr kandan haklıh kandan i yâr/ Şöyle kim şebnem fütâde olasın/ Sernigûn düşüp olasın har zar/ Derdimen olgıl ki dermân bulasın (bkz. Akdoğan, Y. (1988). İskendernameden Seçmeler, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara.)

11. Y. 6a: Farsça Ta'lik Beyitler

Orta Pano: 14x21,6 cm

Pervaz: 21,4x37,4 cm

Resim 22

Merkezde, rumi ve hatayi grubu motiflerin yer aldığı bej rengi zemin üzerine, diyagonal bir şekilde yerleştirilmiş, on satırlık, Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler yer alır. Orta panoda lacivert renk üzerine işlenmiş kıvrım dal ve yaprak motiflerinin olduğu bir çerçeve bulunur. Pembe renk zeminli bordüre küçük çerçeveler halinde yine Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler yerleştirilmiştir. Bordürün etrafına mavi zeminli, bitkisel bezemelerin olduğu bir çerçeve daha eklenmiştir. Pervaz ise lacivert renk üzerine halkari tekniği ile yapılmış hatayi grubu motifler ile süslüdür. Sayfanın etrafı koyu kırmızı renk deri ile kuşatılmıştır.

Sayfada bulunan şiirler kitaptan kesilip yapıştırılmış beyitlerdir. Orta panoda yer alan şiirde ise aşk acısı ve bu acı ile birlikte Tanrıya ulaşma çabası anlatılmaktadır. Bordürdeki beyitler ise Arifi'nin *Guy u Çevgan* mesnevisinden seçilmiş beyitlerdir. Buradaki beyitler çevgan oyunu üzerinden aşkı anlatır.

12. Y. 6b: Ayakta Duran Kadın

Orta Pano: 14,3x21,7 cm

Pervaz: 21,5x36,7 cm

Resim 23

Orta panoda zarif bir biçimde ayakta duran kadın elinde yelpaze tutar. Figür pembe rengi zemin üzerine yerleştirilmiştir. Zemin ot kümeleri ve kıvrımlı bulutlarla süslüdür. Merkezi çevreleyen bordürün zemini laciverttir. Burada bitkisel bezemeler ve Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler bulunur. Pervazda ise krem rengi zemin üzerinde çeşitli imgeler yer alır. Bu imgeler halkari tekniği ile yapılmış geyik, aslan, domuz ve kurt gibi hayvanlar olmakla birlikte çeşitli ot kümeleri ve ağaçlardır. Sayfanın etrafı koyu kırmızı renk deri ile kuşatılmıştır.

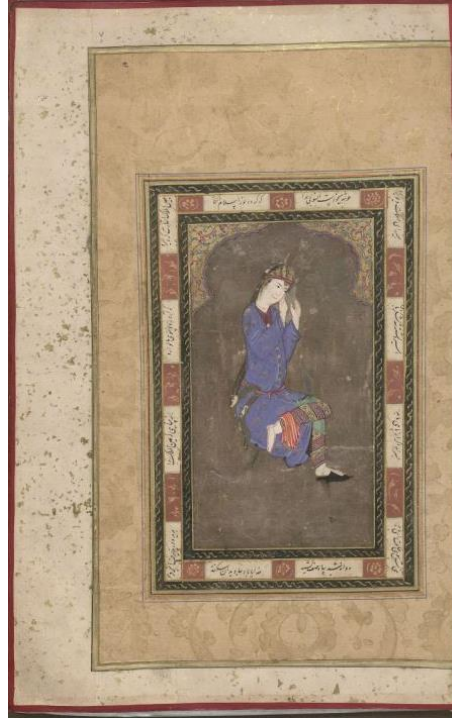
Resmin çevresinde yer alan beyitlerde şair bir kahramandan övgü dolu sözlerle bahsetmiştir.

13. Y.7a: Oturan Genç Kadın

Orta Pano: 15,2x23 cm

Ara Pervaz: 17,9x33,2 cm

Pervaz: 23x36,5 cm

Resim 24

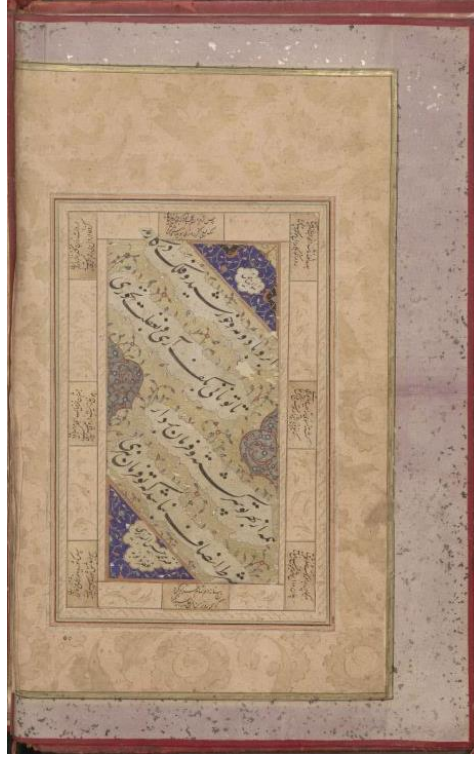
Yaprağın merkezinde sol bacağına sağ bacağına üzerine atmış bir şekilde oturan ve ellerini dua ediyormuşçasına semaya kaldıran genç bir kadın figürü vardır. Kompozisyonun üst köşelerine mor ve mavi renklerin hakim olduğu rumi motifler yerleştirilmiştir. Orta panoyu çevreleyen bordürde siyah zemin üzeri 'S' kıvrımlı bezemelerin bulunduğu cetveller arasında Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler eklenmiştir. Beyitler arasında koyu kırmızı zeminli, üzerinde bitkisel bezemelerin olduğu dikdörtgen çerçeveler bulunur. Ara pervaz ise krem zemin üzerine halkari tekniğiyle oluşturulmuş hatayi grubu motiflerle bezelidir. Pervaz zereşanlı bej rengi kağıt ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır. Bazı beyitlerin eksik ve zamanla tahrip olmasından dolayı buradaki şiirler okunamaz hale gelmiştir. Bu nedenle şiir bir bütün olarak değerlendirilememektedir.

14. Y. 7b: Muhammed El- Tebrizi'nin Ta'lik Kıt'ası

Orta Pano:15x22,5 cm

Ara Pervaz: 18,1x33 cm

Pervaz: 21,9x37,4 cm

Resim 25

Orta panoda sarı zemin bir kartuşa, diyagonal olarak yerleştirilmiş, Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler vardır. Bu beyitler mavi, kırmızı, yeşil ve mor renklerin hakim olduğu bitkisel bezemelerle süslüdür. Üst ve alt koltukta bulunan tezhipler unvan sayfasıyla aynı üslup özelliklerini yansıtır. Alt koltuktaki ketebe kaydında hattatın adı okunur. Burada (Fakir) Muhammed Hüseyin El- Tebrizi (Gafru Tövbe) yazılıdır. Merkezi çevreleyen bordürde cetveller arasına yine Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler eklenmiştir. Ara pervaz pembe zemin üzerine halkari tekniğiyle hatayi grubu motifler kullanılarak süslenmiştir. Pervaz ise zereşanlı kalın gri kağıt ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

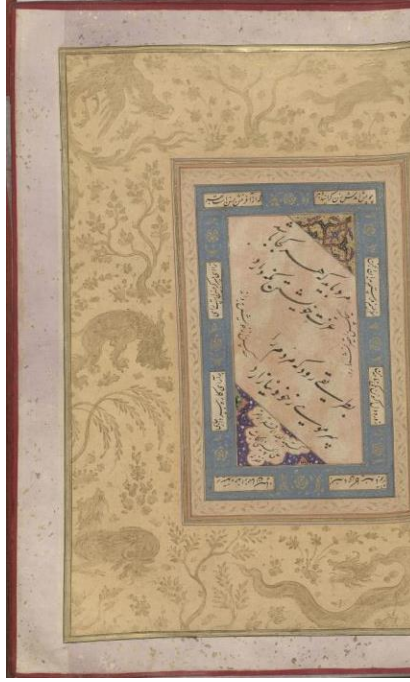
Orta panoda bulunan şiir Sadi'nin *Gülistan*'ından alıntıdır. Burada şair erdemli olmanın önemine değinmiş ve bunun için öğütler vermiştir.

15. Y.8a: Ali El- Hüseyini'nin Farsça Ta'lik Kıt'ası

Orta Pano: 13,3x21,1 cm

Ara Pervaz: 19,3x32,2 cm

Pervaz: 22,9x36,8

Resim 26

Orta pano pembe zemin üzerine diyagonal bir biçimde yerleştirilmiş, Farsça ta'lik hatla yazılmış bir şiir bulunur. Üst koltuk sarı zemin üzerine, lacivert, turuncu ve beyaz renklerin kullanıldığı rumi bezeme ile süslüdür. Alt koltukta ketebeyi çevreleyen bezemenin unvan sayfasında bulunanlarla aynı üslup özelliğini taşıdığı görülür. Bu ketebede Ali el- Hüseyini'nin adı okunmaktadır. Orta pano mavi zemin üzerine, kıvrımlı bitkisel bezemelerin olduğu bir bordürle çevrilidir. Bordürün üzerine Farsça ta'lik hatla yazılmış şiirler yerleştirilmiştir. Ara pervazda krem rengi zemin üzerine halkari tekniğiyle yapılmış ki-lin, ejderha ve anka kuşu gibi çeşitli fantastik hayvanlar, bitkiler ve ağaçlar vardır. Pervaz zereşanlı kalın bej kağıt ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı renk deri ile kuşatılmıştır.

Orta panoda bulunan beyitlerde şair insanın dürüst ve iyi davranması üzerine öğütler verir. Orta panonun etrafına yerleştirilen beyitler ise Firdevsi'nin eseri *Şehname*'den, Feridun Şah'ın oğullarına yazdığı mektupları anlatan bölümden alıntıdır.

16. Y. 8b: Def Çalan Kadın

Orta Pano: 13,7x21,3 cm

Ara Pervaz: 20,2x33 cm

Pervaz: 23,1x37,5 cm

Resim 27

Merkezde ayakta duran ve elinde def bulunan bir kadın figürü vardır. Resmin zemini gri renktir. Burası kıvrımlı bulutlar ve küçük ot kümeleri ile bezelidir. Orta panonun çevresi zencirek motifi ile süslüdür. Resmin bulunduğu bordür düz siyah kağıttır. Ara pervazda bej rengi zemin üzerine halkari tekniği ile yapılmış tilki, kilin gibi hayvanlar, ağaçlar ve ot kümeleri yer alır. Pervaz zereşanlı bej rengi kağıt ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı renk deri ile kuşatılmıştır.

17. Y. 9a: Vina Çalan Genç

Orta Pano:13,4x20,7 cm

Ara Pervaz: 18,9x32 cm

Pervaz: 22x36,8 cm

Resim 28

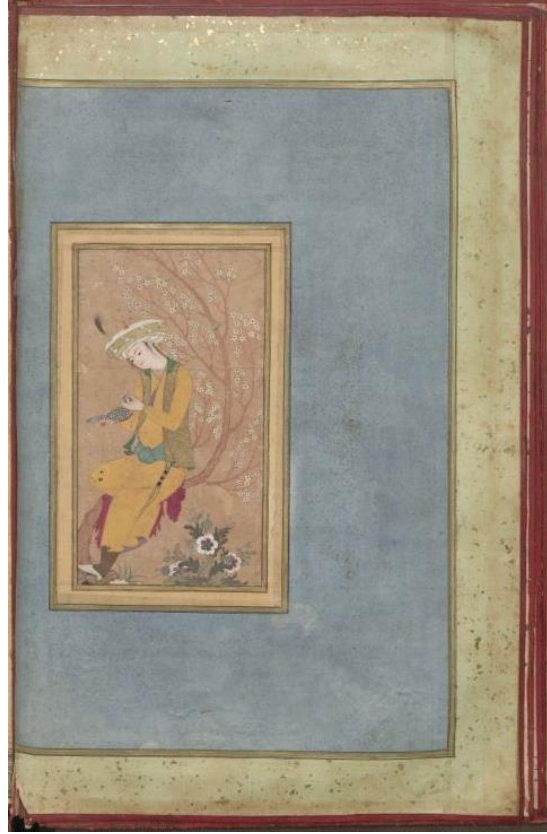
Orta panoda bulunan figür beyaz bir kayanın üzerinde, sol bacağına sağ bacağına altına almış bir biçimde, otururken resmedilmiştir. Beyaz başlıklı bu genç geleneksel telli Hint çalgısı olan vina çalar. Merkezde bulunan resmin zemini kahverengidir. Üzerinde kıvrımlı bulutlar ve küçük ot kümeleri bulunur. Ara pervaz düz mavi kağıttır. Pervaz zereşanlı kalın bej kağıt ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı renk deri ile kuşatılmıştır.

18. Y. 9b: Güvercin Tutan Genç

Orta Pano: 11,2x18 cm

Ara Pervaz: 18,9x34,3 cm

Pervaz: 21,8x37,6 cm

Resim 29

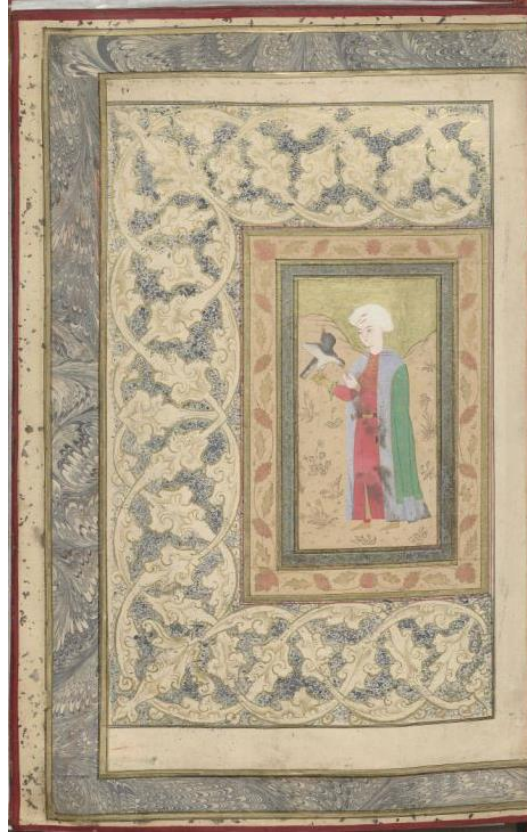
Merkezde bahar ağacına yaslanan ve elinde güvercin tutan bir genç vardır. Başında geniş sarığı, sorgucu bulunan genç güvercine sevgiyle bakar. Kahverengi zeminin üzerinde çiçekler ve otlar vardır. Orta pano düz krem rengi bordürle çevrilidir. Ara pervaz ise düz mavi renkli kağıttır. Pervaz zerefsanlı kalın yeşil renk kağıt ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı renk deri ile kuşatılmıştır.

19. Y. 10a: Doğancı Genç

Orta Pano: 11,7x17,5 cm

Ara Pervaz: 20x32,5 cm

Pervaz: 22,5x 33,5 cm

Resim 30

Yaprağın merkezinde ayakta duran genç elinde tuttuğu doğanı besler. Figür bir manzaranın içerisinde resmedilmiştir. Bu manzara farklı yerlere serpiştirilmiş ot kümelerinden, dağlardan ve altın yaldızla bezenmiş gökyüzünden oluşur. Resim içten dışa mavi zemin üzeri bitkisel bezemelerin ve kahverengi zemin üzerine yaprak motiflerinin olduğu bordürlerle çevrilidir. Ara pervaz kumlu ebru üzeri sarmal dallar ve rumi motifler ile süslüdür. Ara pervazın dışında kalan bordür bej renkli kağıttır. Pervaz gelgit ebrusu ile süslüdür. Dış pervaz ise zereşanlı kalın bej kağıt ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı renk deri ile kuşatılmıştır.

20. Y. 10b: Farsça ve Osmanlıca Ta'lik Beyitler

Orta Pano: 16,7x26,5 cm

Ara Pervaz: 22,2x36 cm

Pervaz: 23,2x37,8 cm

Resim 31

Orta panoda diyagonal bir biçimde yerleştirilmiş, Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler bulunur. Burada zemin gri kağıt üzerine kıvrım bulutlar ve çiçekler ile bezelidir. Aynı zamanda bir geyik imgesi de vardır. Merkezde yer alan alt ve üst koltukların bezemeleri unvan sayfasında bulunanlarla aynı üslup özelliğini taşır. Üst ve alt bordürlere diyagonal şekilde Farsça ve Türkçe beyitler yerleştirilmiştir. Burada Farsça beyitlerin bulunduğu alan gri, Türkçe beyitlerin bulunduğu alan krem zeminden oluşur. Bordürün sağ ve sol kısımlarında da krem üzerine Farsça beyitler yerleştirilmiştir. Buralara altın yıldız zemin üzeri mavi, kırmızı, sarı, yeşil ve beyaz renklerin kullanıldığı rumi ve hatayi bezemelerin olduğu dikdörtgen çerçeveler eklenmiştir. Ara pervazda ise krem rengi zemin üzerine halkârî tekniğiyle yapılmış geyik, ki-lin, aslan gibi hayvanların yanı sıra ağaçlar, bitkiler

ve ot kümeleri bulunur. Pervaz zereşanlı kalın gri kağıt ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

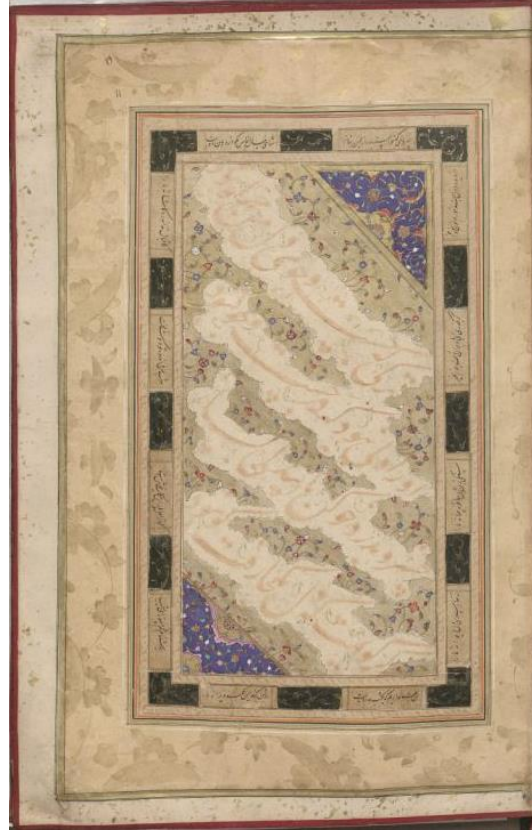
Orta panoda bulunan beyitler aşka dairdir. Bordürde yer alan şairini saptayamadığımız Osmanlıca beyitler bir hükümdarın gönlünden geçen dileklerinin gerçekleşmesine ve devletinin bahtının hep açık olmasına dair dilekleri içerir. Öğüt içerikli Farsça beyitlerde ise şair yine bir hükümdarın halkını memnun etmesi ve bunun için özverili davranması gerektiğine değinir.

21. Y. 11a: Farsça Ta'lik Beyitler

Orta Pano: 16,9x28,6 cm

Ara Pervaz: 20,1x35,2 cm

Pervaz: 21,8x36,9 cm

Resim 32

Orta panoya Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler diyagonal bir biçimde yerleştirilmiştir. Beyitlerin zemini yıldızlanmış ve kırmızı, mavi, mor , beyaz, sarı ve yeşil renklerin kullanıldığı kıvrım çiçek ve yaprak motifleri ile süslenmiştir. Üst ve alt koltukta yer alan bezemeler unvan sayfasındaki ile aynı üslup özelliğini yansıtır. Bordüre krem rengi üzeri 'S' kıvrımların olduğu cetveller arasına dikdörtgen çerçeveler halinde yine Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler yerleştirilmiştir. Mısraların arası siyah zemin üzeri yeşil renk kıvrım dallarla süslüdür. Ara pervazda krem renk zemin üzerine halkârî tekniğiyle bezenmiş hatayî grubu motifler bulunur. Pervaz zerefşanlı kalın bej kağıt ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı renk deri ile kuşatılmıştır.

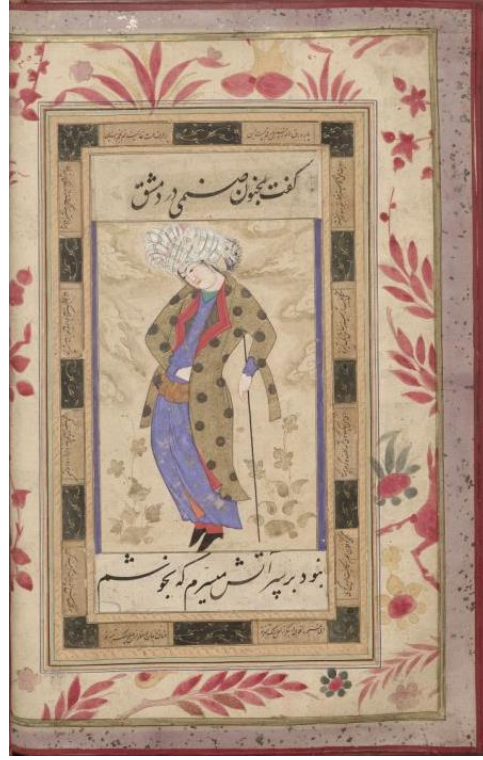
Orta panoda yer alan beyitler Emir Hüsrev Dehlevi'nin *Divan-ı Eşar*'ından alınmış beyitlerdir. Burada şair bir Türk güzeline aşık olduğunu ama bu güzelin onu istemediğini söyler. Bordürdeki beyitler, şiirin içinde de adı geçen Emir Şahi Sebzevari (öl. 857) 'ye aittir. Burada şair aşk acısına değinmiş ve bu durumdan dolayı yaşadığı zorlukları anlatmıştır.

22. Y. 11b: Ayakta Duran Genç

Orta Pano: 17,2x28,6 cm

Ara Pervaz: 22,3x34,7 cm

Pervaz: 24,1 x37 cm

Resim 33

Orta panoda başında gösterişli başlığı ile zarif bir şekilde ayakta duran genç, düşüncelere dalmışçasına uzaklara bakar. Orta pano krem rengi zemin üzerine kıvrımlı bulutlar ve bitki kümeleri ile süslüdür. Panonun alt ve üst kısımlarına Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler yerleştirilmiştir. İmgeyi çevreleyen bordürde pembe zemin üzeri 'S' kıvrım bezemelerin bulunduğu cetvellerin arasına Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler yerleştirilmiştir. Beyitler arasında siyah zemin üzerine bitkisel bezemelerin olduğu çerçeveler bulunur. Ara pervazda bej rengi üzerine kırmızı rengin yoğunlukta kullanıldığı çiçeklerin, dalların ve yaprakların olduğu bezemeler vardır. Pervaz zereşanlı gri kağıt ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı renk deri ile kuşatılmıştır.

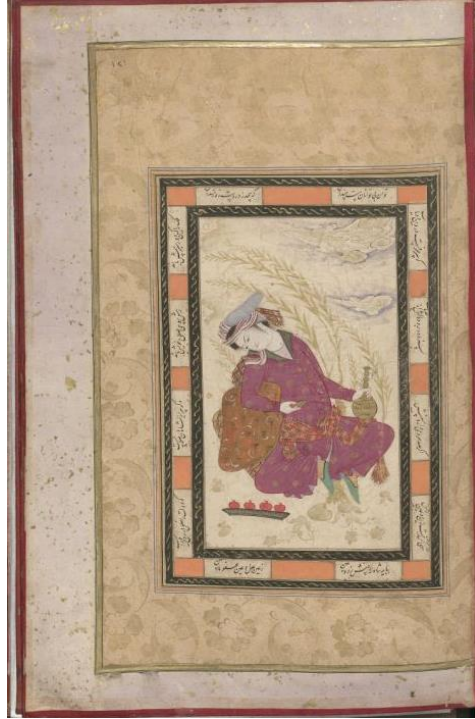
Yaprakta farklı yerlerden seçilmiş aşk şiirlerini içeren beyitler vardır. Birbiri ile ilişkisi olmayan aşka dair beyitler, sayfaya gelişigüzel yerleştirilmiştir.

23. Y. 12a: Oturan Genç

Orta Pano: 16,4x22,5 cm

Ara Pervaz: 20x33,4 cm

Pervaz: 25x37,5 cm

Resim 34

Orta panoda sağ kolunun altındaki yastığa yaslanmış oturan gencin sol elinde içki şişesi sağ elinde bir kase bulunur. Merkezde bulunan bitkilerin savrulduğu yöne doğru oturan genç düşüncelere dalmış bir biçimde uzaklara bakar. Figürün önünde bir tabak içerisinde dört nar bulunur. Orta panonun zemini bej rengidir. Burası kıvrımlı bulutlar, çiçekler ve ot kümeleri ile bezelidir. Orta panoyu saran bordürde siyah zemin üzerine 'S' kıvrım bezemelerin bulunduğu cetveller arasına yerleştirilmiş Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler bulunur. Beyitlerin arasında düz turuncu kağıt çerçeveler vardır. Ara Pervazda krem rengi zemin üzerine halkari tekniği ile hatayi grubu motifler yer alır. Pervaz zereşanlı kalın gri kağıt ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı renk deri ile kuşatılmıştır.

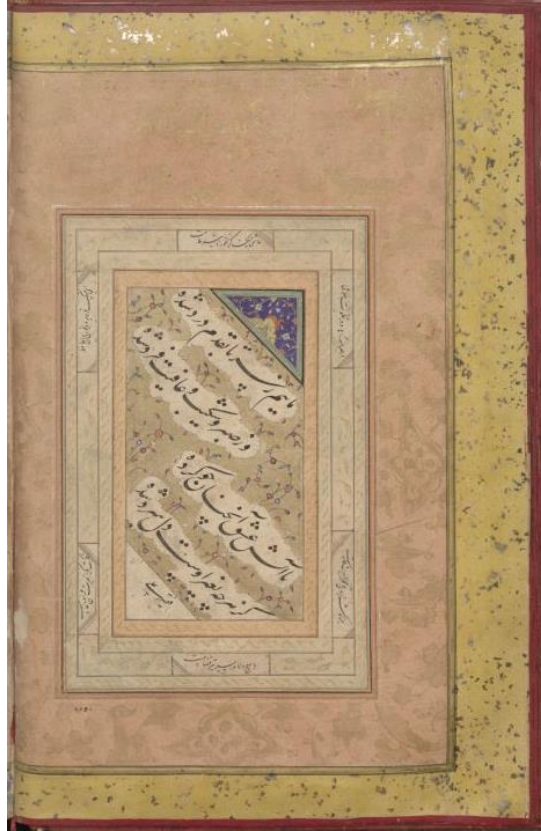
Bordürde, şairini saptayamadığımız beyitler bir hükümdarın adalet ve affetme konusundaki davranışları hakkında öğütler içerir.

24. Y. 12b : Ali'nin Farsça Ta'lik Kıt'ası

Orta Pano: 15,8x22,5 cm

Ara Pervaz: 19,3x33 cm

Pervaz: 24x37,4 cm

Resim 35

Orta panoya diyagonal bir şekilde Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler yerleştirilmiştir. Beyitleri zemini krem rengidir.Çevresi mavi, mor, kırmızı ve yeşil renklerin kullanıldığı bitkisel bezemelerle süslüdür. Üst koltukta bulunan tezhip unvan sayfasındaki ile aynı üslup özelliğini yansıtır. Alt koltukta bej rengi zemin üzerinde ‘ (Fakir) Ali’ yazısının okunduğu ketebe kaydı bulunur. Orta panonuyu çevreleyen bordüre krem rengi zemin üzerine ‘S’ kıvrımlı bezemelerin olduğu cetveller arasında dikdörtgen çerçeveler içerisinde Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler yerleştirilmiştir. Beyitler arasında yine bej rengi zemin üzerine bitkisel bezemelerin olduğu çerçeveler eklenmiştir. Ara pervazın zemini pembe renk, üzeri ise halkarî tekniği ile yapılmış bitkisel bezemelerle süslüdür. Pervaz zerefşanlı kalın sarı kağıt ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

Orta panodaki beyitler insanın gücünün kalem ve kağıttan geldiğine dairdir. Bordürdeki beyitler ise aşık olan insanın talihsizliğini ve acı çekmeye mahkum olduğunu anlatır.

25. Y. 13a: Muhammed el- Hasani'nin Farsça Ta'lik Kıt'a

Orta Pano: 16x23cm

Ara Pervaz: 21,1x32,2 cm

Pervaz: 24,5x37

Resim 36

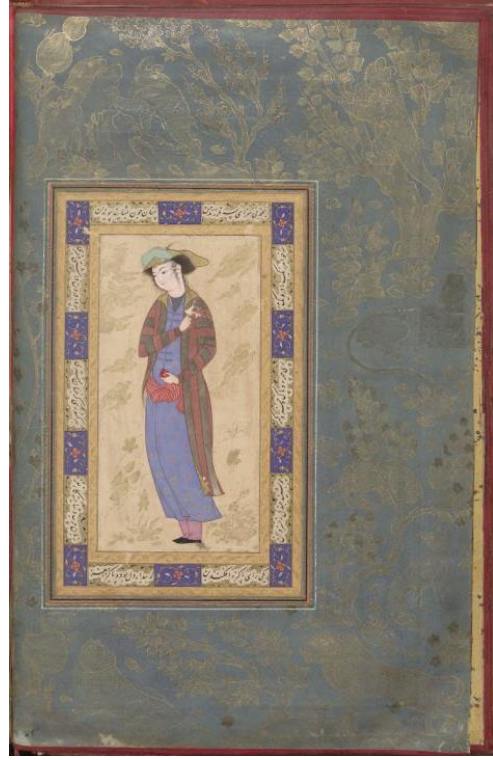
Orta panoda bej rengi zemin üzerine diyagonal bir şekilde yerleştirilmiş Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler bulunur. Beyitlerin zemini halkârî tekniği ile yapılmış çiçekler, yapraklar ve dallarla bezelidir. Üst koltuk kıvrım bulut ile süslüdür. Alt koltukta Muhammed el-Hasani'nin adının okunduğu ketebe kaydı bulunur. Hattı çevreleyen bordür sırasıyla düz kahverengi ve mavi renklidir. Ara pervaz ise düz krem rengi kağıttır. Pervaz battal ebrulu kağıt ile çevrilidir.

Burada yer alan beyitler aşk ve ayrılık acısına dairdir.

26. Y. 13b: Ayakta Duran Genç

Orta Pano: 14x21,8 cm

Pervaz: 23,5x36,1 cm

Resim 37

Orta panoda sol elinde nar tutmuş ayakta duran genç figürü yer alır. Orta pano krem rengi zemin üzerine kıvrımlı bulutlar ve bitki kümeleri ile süslüdür. Çevresindeki bordüre sarı zemin üzerine bitkisel bezemelerin bulunduğu cetveller arasına Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler yerleştirilmiştir. Beyitlerin çevresi yıldızlanmış, etrafı ise bitkisel bezemelerle süslenmiştir. Beyitlerin arasına unvan sayfasındaki ile aynı üslup özelliğini taşıyan tezhipler yerleştirilmiştir. Pervazda lacivert zemin üzerine halkarî tekniğiyle yapılmış aslan, tilki gibi hayvanlar ve ağaçlar, bitki kümeleri bulunur. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile çevrilidir. Fakat sağ tarafı deriden ayrılmıştır.

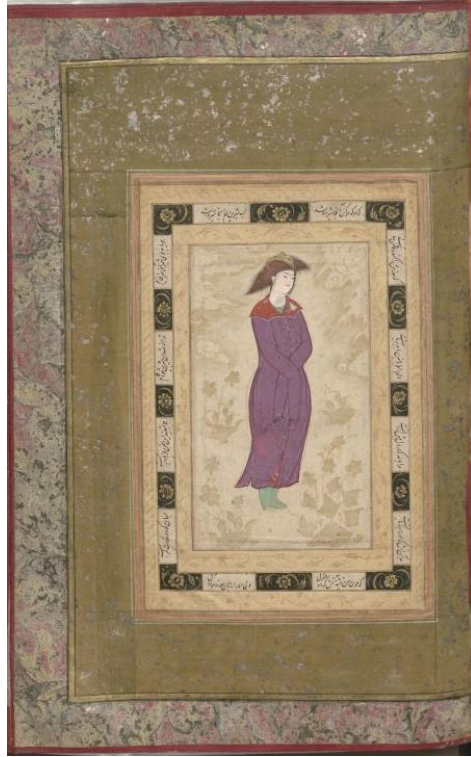
Bordürdeki beyitler Firdevsi'nin *Şehnamesi*'nin Feridun bölümünden alınmıştır. Burada şair öğüt verir biçimde güzel söz söylemenin önemine değinmiştir.

27. Y. 14a: Ayakta Duran Genç

Orta Pano: 15,6x23,1 cm

Ara Pervaz: 20,7x32,7 cm

Pervaz: 23,5x37,1 cm

Resim 38

Merkezde ayakta duran bir genç figürü vardır. Kürk başlıklı genç uzaklara bakar. Zemin bej rengi üzerine halkârî tekniğiyle yapılmış kıvrımlı bulutlar ve bitki kümeleri ile bezelidir. Orta panoyu çevreleyen bordürde krem zemin üzerine ‘S’ kıvrımlı ve bitkisel bezemelerin bulunduğu cetveller arasına Farsça ta’lik hatla yazılmış beyitler yerleştirilmiştir. Beyitler arasında siyah zemin üzerinde bitkisel bezemelerin olduğu çerçeveler bulunur. Ara Pervazda yeşil renk üzerine zereşan tekniği uygulanmıştır. Pervaz battal ebrulu kağıt ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı renk deri ile kuşatılmıştır.

Bordürde yer alan beyitler *Ferhad ile Şirin*’den seçilmiş aşka dair beyitlerdir.

28. Y. 14b: Uzanan Genç

Orta Pano:12,7x20 cm

Ara Pervaz: 16,7x24 cm

Pervaz: 24,7x37 cm

Resim 39

Yaprağın merkezinde kalem-i siyahi tekniğiyle yapılmış, kendinde geçmiş bir şekilde uzanan genç figürü betimlenmiştir. Gencin başının altında yastık, sağ elinde bir çiçek vardır. Yanında ise devrilmiş bir içki şişesi ve kase bulunur. İmge düz bej rengi kağıt üzerine pembe ve altın yaldızla hafifçe renklendirilmiştir. Bordür düz lacivert, ara pervaz ise düz sarı kağıttır. Pervaz zereşanlı kalın pembe renk ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

29. Y. 15a: Uzanan Genç Kadın

Orta Pano: 14x21,2 cm

Ara Pervaz: 21x33,3 cm

Pervaz: 24,5x37 cm

Resim 40

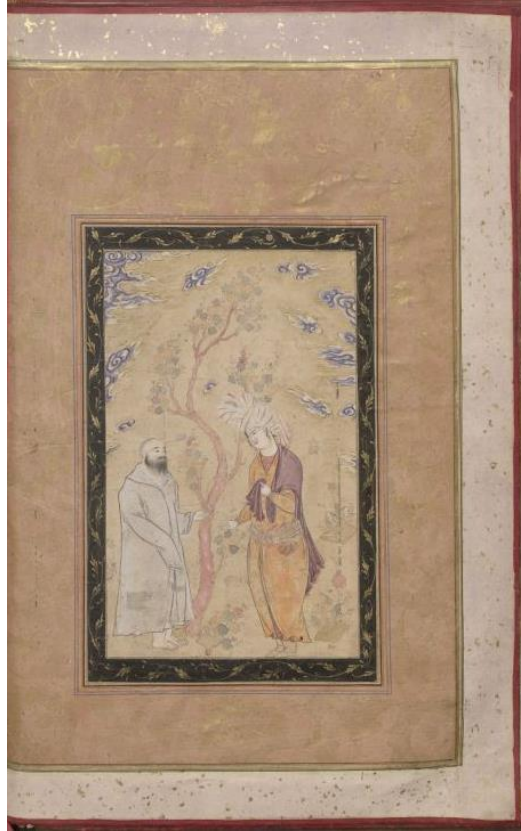
Kalem-i siyahi tekniğiyle yapılmış imgede sağ kolunun altına aldığı iki yastığa yaslanmış uzanan, düşüncelere dalmış genç kadın figürü yer alır. İmge pembe ve altın yıldızla hafifçe renklendirilmiştir. Genç kadın manzara içerisinde tasvir edilmiştir. Burada kıvrımlı bulutlar ve ot kümelerinin yanı sıra bir ağaç tasviri de bulunur. Resmin sol alt köşesinde bulunan atıf imzasında 'Râkım-ı Aga Nur' okunur. Orta panoyu çevreleyen bordür kumlu ebrulu kağıttır. Ara pervaz taraklı ebruyla süslüdür. Pervaz zereşanlı hardal sarısı kalın kağıt ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

30. Y. 15b: Sohbet Eden Genç ve Derviş

Orta Pano: 14,8x22,1 cm

Ara Pervaz: 21,3x32,7 cm

Pervaz: 23,5x36,7 cm

Resim 41

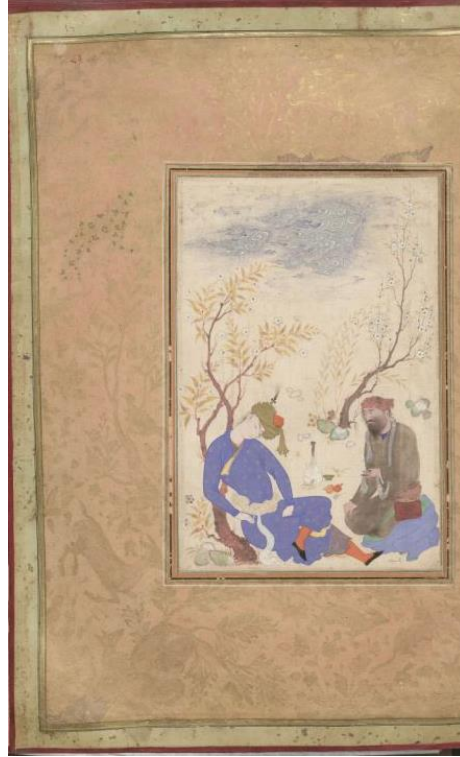
Merkezde ayakta duran genç ve derviş elleri havada karşılıklı bir şeyler anlatırlar. Resmin zemini krem rengidir. Üzerinde ağaç, kıvrımlı bulutlar, bitki kümeleri ve taşlar vardır. Orta panoyu çevreleyen bordür siyah renk zemin üzerine kıvrım dallar ve yapraklardan oluşan bitkisel bezemelerle süslüdür. Ara pervaz pembe zemin üzerine halkari tekniğiyle yapılmış hatayi grubu motiflerle bezelidir. Pervaz zereşanlı kalın gri kağıt ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

31. Y. 16a: Sarhoş Bir Genç ve Derviş

Orta Pano: 14,8x21,4 cm

Ara Pervaz: 22,2x35 cm

Pervaz: 24,5x37 cm

Resim 42

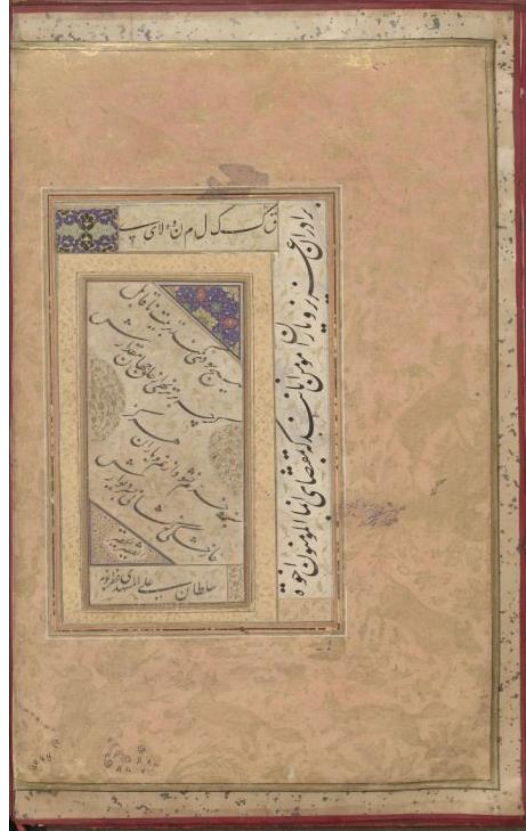
Orta panoda oturan genç ve derviş imgesi yer alır. Derviş bir şeyler anlatır gibi bir eli havada gence doğru bakmaktadır. Çiçekli bir ağaca yaslanarak oturan sarhoş genç kendinden geçmiştir. Derviş ve gencin arasında iki nar, içki şişesi ve kasesi vardır. Resmin bej renkli zemininin üzerinde bahar ağaçları, kıvrımlı bulutlar, ot kümeleri ve taşlar bulunur. Orta panonun sağ alt köşesinde bulunan atıf imzasında ‘Râkım-ı Bihzad’ yazar. Ara pervazda pembe zemin üzerine halkari tekniğinde yapılmış ki-lin, aslan, geyik, tilki, tavşan ve kuş gibi hayvanlar ile ağaçlar ve bitki kümeleri bulunur. Pervaz zerefşanlı kalın yeşil kağıt ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deriyle kuşatılmıştır.

32. Y. 16b: Sultan Ali el- Meşhedî'nin Farsça Ta'lik Kıt'ası

Orta Pano: 13,9x20,8 cm

Ara Pervaz: 22,5x34,1 cm

Pervaz: 23,5x 37,3 cm

Resim 43

Yaprağın merkezinde krem renk zemin üzerine diyagonal bir şekilde, Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler bulunur. Zeminde kıvrım dal ve yapraklardan oluşan bitkisel bezemeler oldukça yoğun kullanılmıştır. Özellikle orta panonun sağ ve sol kısımlarında sarı, kırmızı ve mavi renklerin kullanıldığı rumî ve hatayî motiflerden oluşan, dairesel bir şekilde yerleştirilmiş bezemeler yer alır. Üst koltukta bulunan tezhip unvan sayfasındaki ile aynı üslup özelliğini yansıtır. Alt koltuktaki ketebe kaydında 'el-Fakir el- Hakir' yazısı okunur. Yazının çevresi sarı ve mavi bitkisel bezemeye süslenmiştir. Altındaki çerçevede ise Sultan Ali el-Meşhedî'nin adı okunur. Orta panonun alt kısmı döküörtgen bir çerçeveye ayrılmış ve buraya Farsça Ta'lik hatla yazılmış beyit yerleştirilmiştir. Bu çerçevenin zemininde orta panoda hakim olan bezeme programı uygulanmıştır. Krem zeminli bordürde halkari

teknikiyle yapılmış bitkisel bezemeler bulunur. Bordürün sağ ve üst bölümlerine bej kağıt üzerine Farsça ve Arapça yazılar yerleştirilmiştir. Üst bölümde yer alan yazıların sol tarafına lacivert, mavi, sarı ve siyah renklerin kullanıldığı bitkisel bezemelerin olduğu bir çerçeve yerleştirilmiştir. Pembe zeminli ara parvazda halkari tekniğiyle yapılmış ki-lin, aslan, tilki, geyik ve kurt gibi hayvanlar ile ağaçlar ve kümelerinden oluşan doğa imgeleri bulunur. Pervaz zereşanlı kalın krem kağıt ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı renk deri ile kuşatılmıştır.

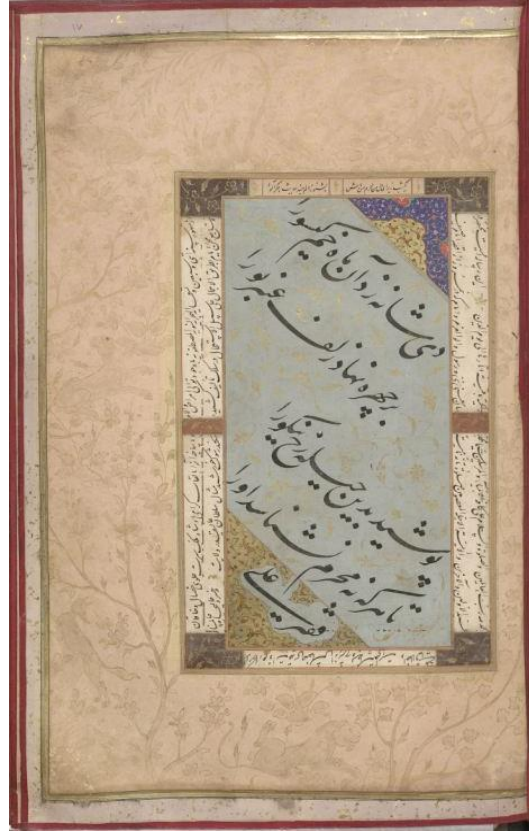
Orta panodaki şairini saptayamadığımız beyitlerde şair öğüt verir biçimde iflah olmayan bir insana ne yapılırsa yapılsın boşuna olduğunu söyler. Kenarlardaki yazılarda hem Arapça hem de Farsça olarak din kardeşlerine sesleniş vardır.

33. Y. 17a: Ali'nin Farsça Ta'lik Kıt'ası

Orta Pano: 15x23,5 cm

Ara Pervaz: 24,5x36,6 cm

Pervaz: 25,3x38,1 cm

Resim 44

Orta Panoda mavi renk zemin üzerine ta'lik hatla diyagonal yazılmış Farsça beyitler yer alır. Zemin kıvrım dal ve yapraklardan oluşan bitkisel bezemelerle süslüdür. Üst koltukta bulunan tezhip unvan sayfasındaki ile aynı üslup özelliğini yansıtır. Alt koltuktaki ketebe kaydında (Fakir) Ali yazar. Ketebe kaydı altın yıldız üzerine kahverengi, mavi ve yeşil renklerin kullanıldığı rumi motiflerden oluşan bezemelerle çevrilmiştir. Bordüre bej üzerine Arapça ve Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler yerleştirilmiştir. Sağ ve sol kısımlarda yer alan beyitlerin arasına kahverengi zemin üzerine bitkisel bezemelerin olduğu dikdörtgen çerçeveler bulunur. Üstte ve altta bulunan beyitlerin etrafında ise siyah renk üzerine bitkisel bezemelerin olduğu çerçeveler vardır. Zemini krem renk olan ara pervazda halkârî tekniğiyle yapılmış ki-lin, aslan, geyik, tilki gibi hayvanlar ile ağaçlar ve bitki

kümeleri gibi doğa imgeleri bulunur. Pervaz zerefşanlı kalın gri kağıtla çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deriyle kuşatılmıştır.

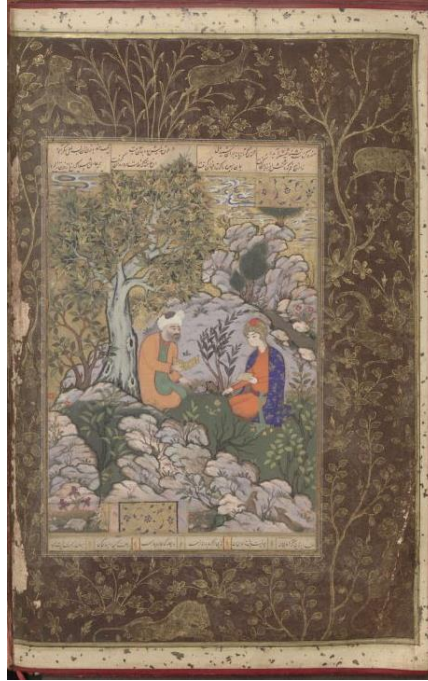
Orta panoda yer alan beyitler Ebu Said-i Ebu'l Hayr'ın rubailerinden seçilmiş aşk şiirleridir. Orta panonun üst kısmındaki beyit ise Emir Hüsrev Dehlevi'nin *Divan'ı Eşar*'ından seçilmiş aşk şiiridir. Bordürün sağ ve sol kısımlarında bulunan beyitlerde Hz. Muhammed'in ilk ve son peygamber olduğundan ve büyüklüğünden bahsedilir. Ayrıca bundan dolayı Allah'a dua ve şükür içerir.

34. Y. 17b: Hattat ve Öğrencisi

Orta Pano: 15,9x23,5 cm

Ara Pervaz: 23,4x34,6 cm

Pervaz: 23,8x37,5 cm

Resim 45

Orta panoda ağaç dibinde oturan hoca sağ elinde yıldızlanmış bir kitap tutar ve karşısında oturan gence ortada bulunan mürekkep kabını işaret ederek bir şeyler anlatır. Figürler yıldızlanmış gökyüzü üzerinde mavi kıvrımlı bulutların, sıradağların, taşların, ağaçların ve bitki kümelerinin olduğu manzara içerisinde betimlenmiştir. Orta panonun üst ve alt kısımlarına Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler yerleştirilmiştir. Siyah zeminli ara pervazda halkari tekniğiyle yapılmış geyik, aslan, ki-lin gibi hayvanlarla birlikte ağaçlar ve bitki kümeleri bulunur. Pervaz zereşanlı bej kağıt ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

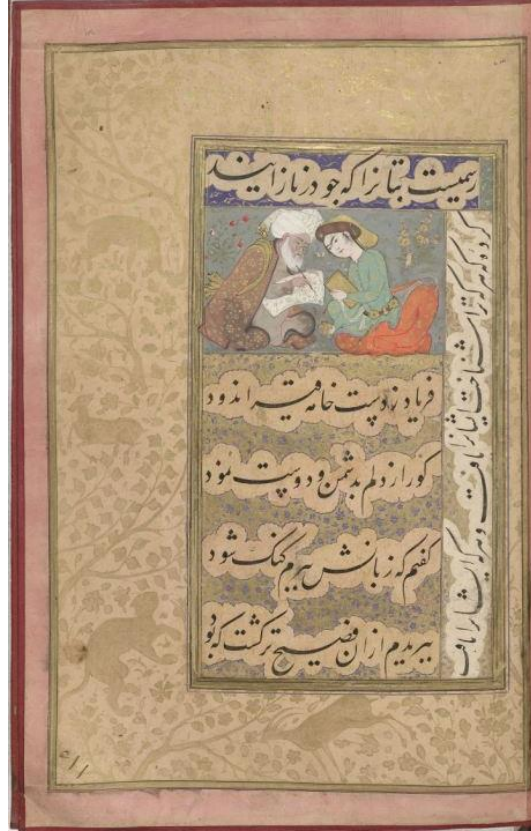
Sayfada bulunan beyitler Emir Hüsrev Dehlevi'nin *Divan-ı Eşar*'ından seçilmiş beyitlerdir. Şair burada tüm umutlarını Allah'a bağladığına ve bütün güzelliklerin ondan geldiğine değinir.

35.Y.18a: Hat Ustası (Yakut) ve Öğrencisi; Farsça Ta'lik Beyitler

Orta Pano: 14,9x25,5 cm

Ara Pervaz: 22,1x34,4 cm

Pervaz: 23,2x37,4 cm

Resim 46

Orta panonun üst bölümünde yaşlı bir hattat ve öğrencisi karşılıklı oturur. Hocanın elinde beyaz üzeri bitkisel bezemelerle süslü ve üzerinde belirgin olarak ‘ Kütüb-ü Yakut’ yazısının okunduğu bir kağıt vardır. Gencin sağ elinde mürekkep kabı sol elinde bir kitap bulunur. İmgenin zemini gri renk üzeri kırmızı, yeşil ve sarı renklerin kullanıldığı bitki kümeleri ile bezelidir. İmgenin altında Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler vardır. Beyitlerin çevresi yaldızlanmış, mavi bitkisel bezemelerle süslenmiştir. Orta panonun sağ ve üst bölümlerine dikdörtgen çerçeveler halinde Farsça ta'lik hatlı yazılar yerleştirilmiştir. Sağ kısımdaki yazının zemini yine yaldızlanmış ve mavi bitkisel bezemelerle süslenmiştir. Üst kısımda bulunan yazının zemini ise laciverttir. Krem zeminli ara pervazda halkari tekniğiyle

yapılmış tilki, geyik ve ki-lin gibi hayvanlar ile ağaç ve bitki kümeleri bulunur. Pervaz düz kalın pembe kağıttır. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

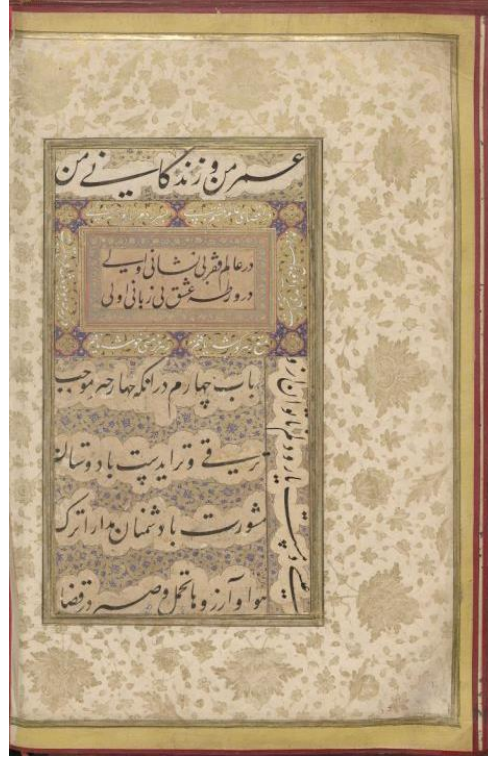
Orta panoda şairini belirleyemediğimiz beyitler kötülüğün karşısında başa gelen zorluk ve öfkeye dairdir. Orta panonun üstünde yer alan yazı tasavvufun İran edebiyatındaki önemli temsilcisi Hacı Abdullah Ensari'nin (1007- 1089) *Münacatname (İlahiname)* adlı eserinden alıntıdır.

36. Y. 18b: Farsça Ta'lik Beyitler

Orta Pano: 14,3x24,4 cm

Ara Pervaz: 22,8x35 cm

Pervaz: 23,7x36,8 cm

Resim 47

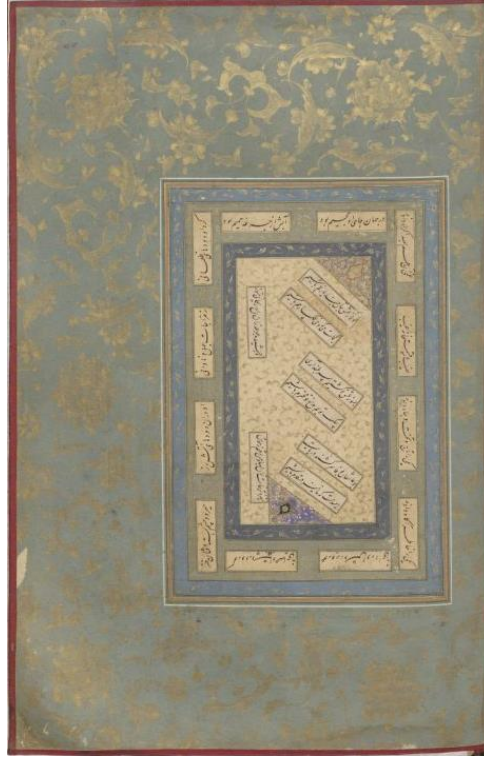
Orta panoda ta'lik hatla yazılmış Farsça beyitler bulunur. Beyitlerin çevresi yaldızlanmış ve mavi bitkisel bezemelerle süslenmiştir. Aynı yapıakta pembe zemin üzerine halkari tekniğiyle yapılmış hatayi grubu motiflerin olduğu haşiyeli başlık tezhibi vardır. Çevresinde bulunan Farsça ta'lik beyitlerin olduğu koltuklar lacivert ve altın yaldız üzerine siyah, sarı ve pembe rumi motiflerle bezelidir. Bej zeminli ara pervaz halkari tekniğiyle yapılmış hatayi grubu motiflerle süslüdür. Pervaz düz kalın sarı kağıttır. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

Sayfanın en üstünde bulunan yazıda 'benim ömrüm benim hayatım' yazar. Levhanın çevresinde bulunan beyitler Sadi'nin *Bostan*'ından Allah aşkına dairdir. Ortasındaki şairini belirleyemediğimiz beyit aşktan dilin bağlanmasına değinir. Levhanın altındaki beyitlerde şair öğüt verir bir biçimde düşmanlardan uzak durulması ve zor günlerde hayallerin peşinin bırakılmaması gerektiğini belirtir.

37. Y. 19a: Farsça Ta'lik Beyitler

Orta Pano: 14,5x21,5 cm

Pervaz: 23,4x 37,4 cm

Resim 48

Orta panoya Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler yerleştirilmiştir. Beyitlerin zemini krem üzeri bitkisel bezemelerle süslüdür. Mavi zeminli üst koltuk rumi motiflerle bezelidir. Alt koltuk mavi zemin üzerine turuncu, beyaz, sarı ve yeşil renklerin kullanıldığı rumi ve hatayi motiflerle süslüdür. Orta pano lacivert üzeri halkari tekniğiyle yapılmış bitkisel bezemelerin olduğu bir çerçeve ile kuşatılmıştır. Üzerinde bitkisel bezemelerin bulunduğu yeşil zeminli bordüre Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler yerleştirilmiştir. Bordürün etrafında mavi zemin üzerine bitkisel bezemelerin olduğu bir çerçeve daha vardır. Mavi zeminli pervazda halkari tekniğiyle yapılmış hatayi grubu motifler bulunur. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

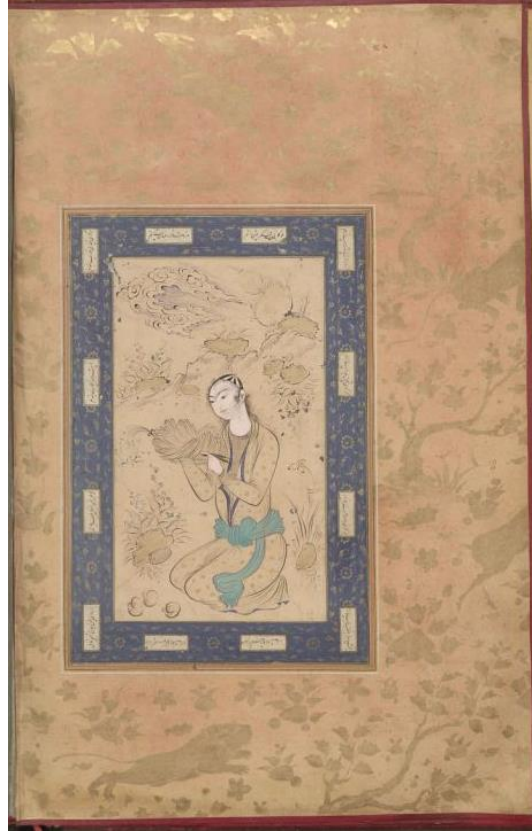
Sayfadaki beyitler kitaptan kesilip yapıştırılmıştır. Orta panoda şairini saptayamadığımız beyitlerde şair aşk acısına değinir. Bordürde bulunan beyitler İranlı şair Evhadüddin Meragi'nin *Cam-ı Cem* mesnevisinden seçilmiş beyitlerdir. Burada göğe yükselen insanların vücutlarının çektiği azap anlatılır.

38. Y. 19b: Oturan Genç

Orta Pano: 14,5x21,5 cm

Ara Pervaz:

Pervaz: 24,3x34,1 cm

Resim 49

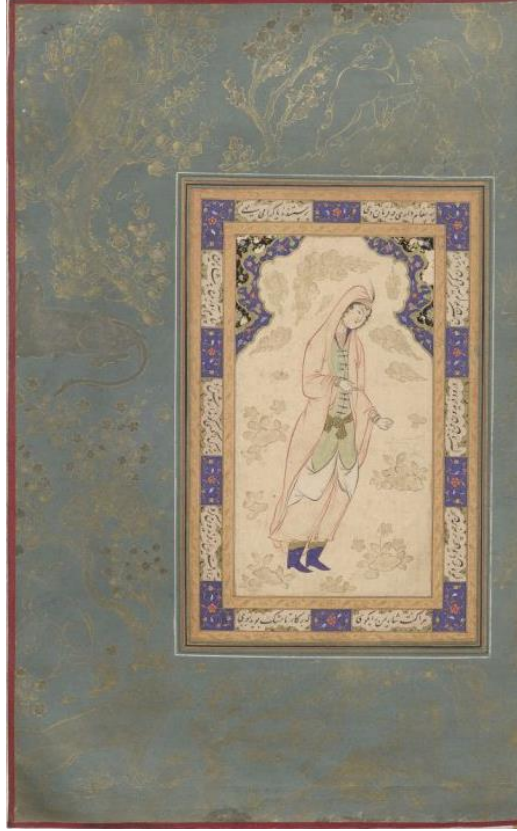
Orta panoda kalem-i siyahi tekniğinde yapılmış imgede elinde başlığı ve sorgucuyla oturan genç figürü bulunur. Gencin önünde üç nar vardır. Orta pano krem rengi zemin üzerine kıvrım bulutlar, sıradağlar, taşlar ve küçük ot kümeleri ile bezelidir. Lacivert üzeri bitkisel bezemelerle süslü bordüre ta'lik hatla yazılmış Farsça beyitler yerleştirilmiştir. Pembe zeminli pervazda halkari tekniğiyle yapılmış aslan, geyik, ki-lin gibi hayvanlarla beraber ağaçlar ve bitki kümeleri yer alır. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

Şairini saptayamadığımız beyitlerde bir hükümdarın affetme konusundaki büyüklüğüne değinir. Bir fikre sadakatle bağlılığın sonunda ödülün mutlaka geleceğine dair öğütler içerir.

39. Y. 20a: Ayakta Duran Genç Kadın

Orta Pano: 14,5x22,1 cm

Pervaz: 22,8x37,4 cm

Resim 50

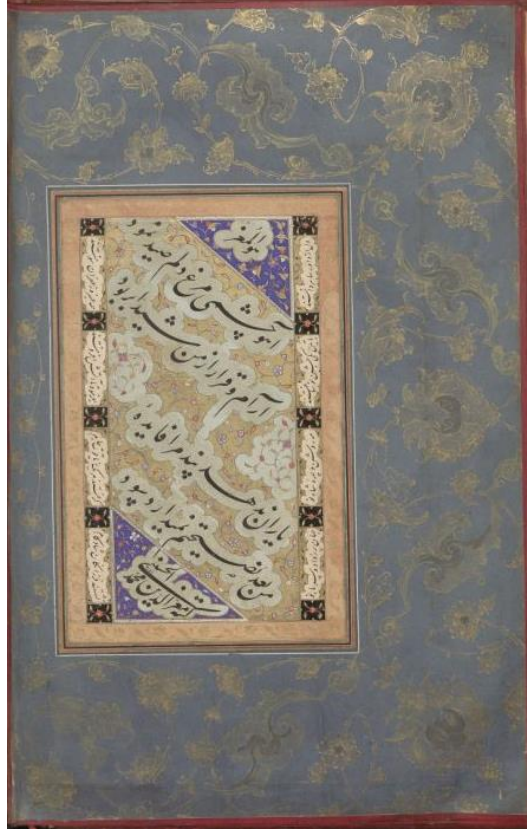
Orta panoda kalem-i siyahi tekniğinde yapılmış ellerini zarif bir şekilde öne uzatmış genç kadın figürü yer alır. Bej zemin kıvrım bulutlar ve bitki kümeleri ile bezelidir. Orta panonun üst bölümünde lacivert ve siyah zemin üzerine hatayi grubu motiflerle süslü köşebentler bulunur. İmgeyi çevreleyen bordüre pembe zemin üzeri bikisel bezemelerin olduğu cetveller arasına ta'lik hatla yazılmış Farsça beyitler yerleştirilmiştir. Beyitlerin çevresi yıldızlanmış ve siyah bitkisel bezemelerle süslenmiştir. Beyitlerin arası lacivert üzeri hatayi motiflerle bezelidir. Mavi zeminli pervazda halkari tekniğiyle yapılmış tilki, aslan ve ki-lin gibi hayvanlar ile ağaçlar ve bitki kümeleri bulunur. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

Konusu vatanseverliğe dair olan beyitler Firdevsi'nin *Şehname*'sinin Feridun bölümünden alıntıdır.

40. Y. 20b: Muhammed el- Hasani'nin Farsça Ta'lik Kıt'ası

Orta Pano: 14x21,5 cm

Pervaz: 21,7x37 cm

Resim 51

Orta Panoda diyagonal bir şekilde ta'lik hatla yazılmış Farsça kıt'a vardır. Kıt'anın çevresi yıldızlanmış ve mavi, mor, turuncu, kırmızı, beyaz renklerin yoğun olarak kullandığı bitkisel bezemelerle süslenmiştir. Üst koltukta 'Hu el muaz (Allah'ın adıyla)' yazar. Buranın çevresi lacivert zemin üzeri mavi, mor, turuncu, beyaz hatayi grubu motiflerle bezelidir. Alt koltukta bulunan bezemeler unvan sayfasındaki ile aynı üslup özelliğini yansıtır. Burada yer alan H. 981 (M. 1573-74) tarihli ketebede Muhammed el Hasani'nin adı okunur. Orta panonun sağ ve sol kısımlarına Farsça ta'lik beyitler yerleştirilmiştir. Beyitlerin zemini altın yıldız üzeri siyah bitkisel bezemelerle süslüdür. Beyitler arasına siyah üzeri turuncu ve sarı bitkisel bezemelerin olduğu çerçeveler bulunur. Pembe zeminli bordürün üzerinde halkari tekniğiyle yapılmış bitkisel bezemeler vardır. Pervaz lacivert üzeri halkari tekniğinde hatayi grubu motiflerle süslüdür. Sayfanın etrafı koyu kırmızı renk deri ile kuşatılmıştır.

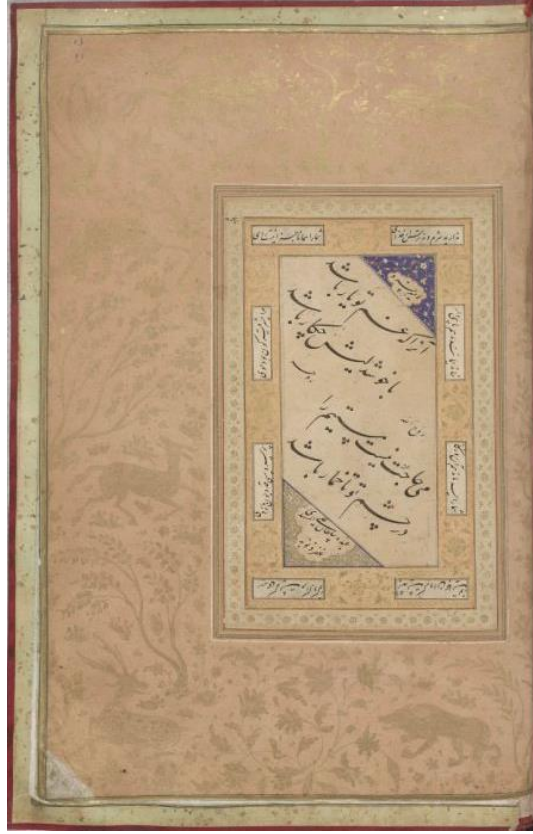
Orta panoda bulunan kıt'ada şair aşkın, huzuru elinden aldığına ve teselli sözcüklerinin bu aşktan sonra hiçbir işe yaramayacağını söyler. Bordürdeki beyitler Firdevsi'nin Şehnamesi'nin Feridun bölümünden seçilmiştir. Feridun'un Mihrican Bayramı gününde tahta çıkmasını anlatır.

41. Y. 21a: Ali el- Meşhedî'nin Farsça Ta'lik Kıt'ası

Orta Pano: 13,5x21 cm

Ara Pervaz: 21,5x35,7 cm

Pervaz: 22,5x37,2 cm

Resim 52

Orta panoda düz bej kağıt üzerine diyagonal bir şekilde Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler bulunur. Üst koltukta 'El Emir Hüsrev' yazısı okunur. Yazısının çevresinde bulunan tezhip unvan sayfasındaki ile aynı üslup özelliğini taşır. Alt koltuk altın yıldız zemin üzeri beyaz ve turuncu rumi motiflerle bezelidir. Buradaki ketebe kaydında Ali el- Meşhedî'nin adı okunur. Beyitlerin arasına küçük bir şekilde yazılmış olan yazıda 'Ruhullah ruhe (Allahın ruhu)' yazısı okunur. Krem zemin üzeri bitkisel ve 'S' kıvrımlı bezemelerle süslü bordüre dikdörtgen çerçeveler halinde Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler yerleştirilmiştir. Bordürün etrafını bej zemin üzerine bitkisel bezemelerin olduğu bir çerçeve kuşatmıştır. Pembe zeminli ara pervaz halkarı tekniğiyle yapılmış geyik, tilki, aslan, ki-lin gibi hayvanlar ile

ağaçlar ve bitki kümeleri ile bezelidir. Pervaz zerefşanlı kalın bej kağıt ile çevrilidir. Ancak bu kısım ara pervazdan ayrılmıştır.

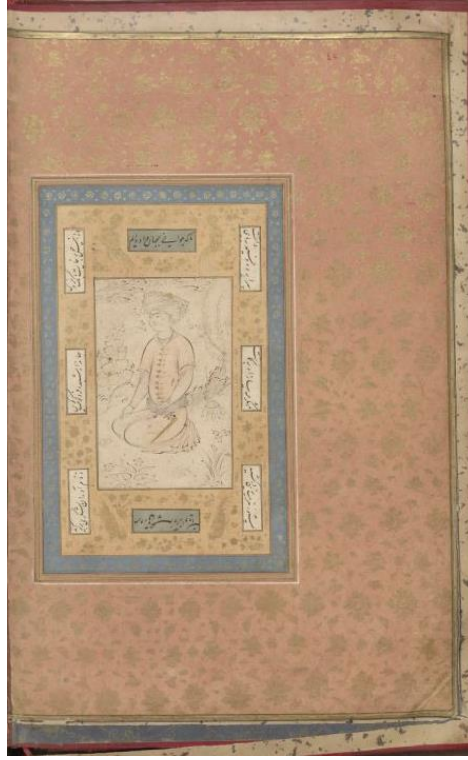
Orta panodaki kıt'a Emir Hüsrev Dehlevi'nin (öl. 1325) *Divan-ı Eşar* gazelinden alıntıdır. Burada şair öğüt verir bir biçimde sıkıntılı günlerde yanında olan bir insanın zorluklarına sevgiyle yaklaşmak gerektiğine değinir. Bordürdeki beyitler ise Firdevsi'nin *Şehname*'sinin Feridun bölümünde alıntıdır. Buradaki beyitlerde Allah'ın büyüklüğünden ve insanların günahlarından bahsediliyor.

42. Y. 21b: Oturan Genç

Orta Pano: 13,5x21 cm

Ara Pervaz: 21,5x35 cm

Pervaz: 22,5x37 cm

Resim 53

Orta Panoda dizlerinin üzerine çökmüş oturan genç figürü yer alır. Bej zemin kıvrım bulutlar, taşlar, ağaçlar ve bitki kümeleri ile bezelidir. İmge pembe ve altın yaldızla hafifçe renklendirilmiştir. Krem zemin üzerine halkari tekniğiyle yapılmış kuş tasvirleri ve bitkisel bezemelerin olduğu bordüre dikdörtgen çerçeveler halinde ta'lik hatla yazılmış Farsça beyitler yerleştirilmiştir. Bordürün etrafı mavi zemin üzerine bitkisel bezemelerin olduğu bir çerçeveye kuşatılmıştır. Ara pervaz halkari tekniğiyle yapılmış hatayi grubu motiflerle süslüdür. Pervaz zerefşanlı kalın krem kağıt ile çevrilidir. Ancak pervaz ara pervazdan ayrılmıştır. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

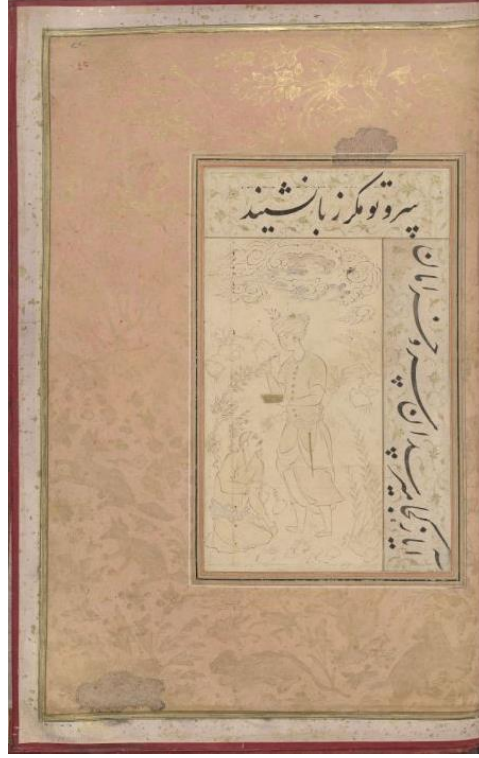
Bordürdeki beyitler Nizami'nin *Mahzen-i Esrar* mesnevisinin yeryüzünün havadisleri bölümünden seçilmiş beyitlerdir. Burada insan yaşamının süreçlerinden bahsedilir.

43. Y. 22a: Diz Çökmüş Derviş ve Ayakta Duran Genç

Orta Pano: 14x22 cm

Ara Pervaz: 21,5x35,2 cm

Pervaz: 22,5x36,9 cm

Resim 54

Kalem-i siyahi tekniğiyle yapılmış imgede ayakta duran genç bir elinde kitap, bir elinde çiçek tutar. Derviş eli havada gence bir şeyler anlatır gibidir. İmgenin zemini bej üzeri kıvrım bulutlar, sıradağlar, taşlar ve bitki kümeleri ile bezelidir. Resim pembe, mavi ve altın yaldızla hafifçe renklendirilmiştir. Orta panonun sağ ve üst bölümlerine ta'lik hatla yazılmış Farsça yazılar yerleştirilmiştir. Yazıların zemini bej üzeri halkari tekniğiyle yapılmış bitkisel bezemeler ile süslüdür. Pembe zeminli ara pervaza halkari tekniğiyle tilki, tavşan, ki-lin, hüthüt kuşu gibi hayvanlar ile birlikte ağaçlar ve bitki kümeleri yapılmıştır. Pervaz zereşanlı kalın gri kağıt ile çevrilidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

Sağdaki yazıda şair uzaktan gelen servi boylunun nereden geldiğini sorar. Üst yazı da ise her şeyin servi boylunun dediği gibi olduğu yazar.

44. Y. 22b: Farsça Ta'lik Beyitler

Orta Pano: 13,5x21 cm

Ara Pervaz: 21,6x34,5 cm

Pervaz: 22,6x37,4 cm

Resim 55

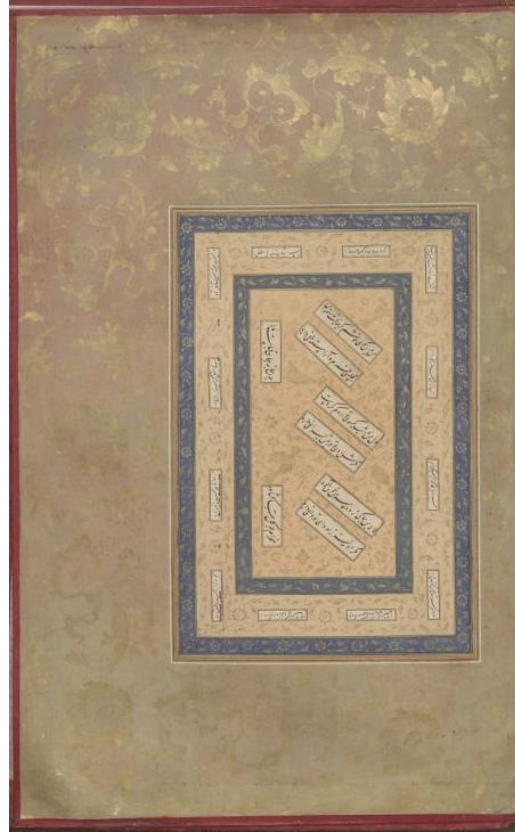
Orta panoda düz kahverengi zemin üzerine ta'lik hatla yazılmış Farsça beyitler bulunur. Beyitlerin çevresi kırmızı, mavi ve beyaz renklerin kullanıldığı bitkisel bezemelerle süslüdür. Orta pano krem üzeri bitkisel bezemelerin olduğu çerçeve ile kuşatılmıştır. Bordürde cetveller arasına bej ve beyaz zemin üzerine Farsça ve Türkçe ta'lik hatla yazılmış beyitler yerleştirilmiştir. Pembe zeminli ara pervaza halkari tekniğiyle yapılmış ceylan, geyik, aslan, ki-lin gibi hayvanlarla birlikte ağaçlar ve bitki kümeleri yer alır. Pervaz zereşanlı bej kağıttır. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

Orta panodaki şiir aşk konusunu içerir. Panonun sağ bölümüne yerleştirilmiş beyitler. Orta panonun çevresindeki Arapça ve Farsça yazılar Allah aşkına dairdir.

45. Y. 23a: Farsça Ta'lik Beyitler

Orta Pano: 14,5x21,4 cm

Pervaz: 21,5x37,4 cm

Resim 56

Orta panoda diyagonal bir şekilde yerleştirilmiş ve ta'lik hatla yazılmış Farsça beyitler bulunur. Beyitlerin zemini krem üzeri halkari tekniğiyle yapılmış kuş ve bitkisel bezemelerle süslüdür. Orta pano lacivert üzeri kıvrım dal ve yapraklarla bezeli çerçeveye kuşatılmıştır. Krem renk üzeri bitkisel bezemelerin olduğu bordüre Farsça ta'lik beyitler yerleştirilmiştir. Bordürün çevresi de yine lacivert üzeri bitkisel bezemelerin olduğu bir çerçeveye sarılıdır. Yeşil zeminli pervaz halkari tekniğiyle hatayi grubu motiflerle bezelidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

Şairini saptayamadığımız orta panodaki beyitler aşk acısına dairdir. Bordürdeki beyitler ise Cami'nin *Heft Evreng*'inin *Silsiletü'z-zeheb* bölümünden alınmıştır. Bu beyitler Tanrı aşkını anlatır.

46. Y. 23b: Diz Çökmüş Oturan Genç

Orta Pano: 14,5x22 cm

Pervaz: 21,6x37,4 cm

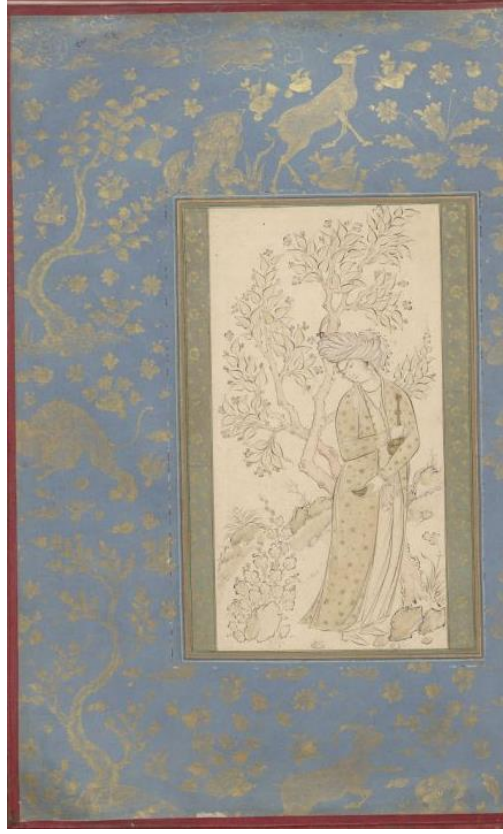
Resim 57

Orta panoda kalem-i siyahi tekniğiyle yapılmış düşüncelere dalmışçasına uzaklara bakan, diz çökmüş oturan genç figürü yer alır. Gençin bir elinde kase, önünde içki şişesi ve dört nar bulunur. İmgenin zemini bej kağıt üzeri çiçek kümeleri ve bir ağaç ile süslüdür. İmge mavi ve altın yaldızla hafifçe renklendirilmiştir. Orta panoyu çevreleyen bordürde pembe zemin üzeri bitkisel bezemeler vardır. Bej zeminli pervazda halkari tekniğiyle yapılmış leylek, ki-lin gibi hayvanlar ve ağaçlar, bitki kümeleri bulunur. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

47. Y. 24a: Ayakta Duran Genç

Orta Pano: 14x21,5 cm

Ara Pervaz: 21,6x36 cm

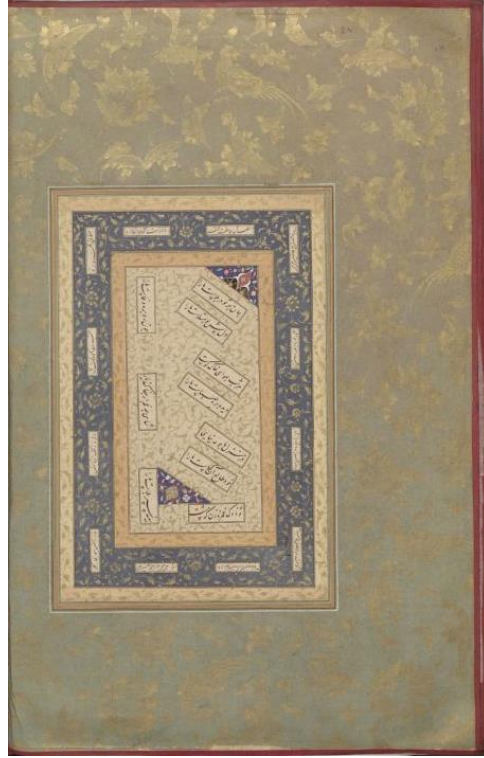
Resim 58

Orta panoda kalem-i siyahi tekniğiyle yapılmış ayakta duran genç imgesi vardır. Genç sağ elinde içki şişesi, sol elinde de kase vardır. Genç taşlar, ot ve çiçek kümeleri ile beraber bir ağacın da olduğu manzara içerisinde resmedilmiştir. İmge pembe, mavi ve altın yaldızla hafifçe renklendirilmiştir. Orta panonun sağ ve sol kısımlarında bulunan cetvellerin arası yeşil zemin üzeri bitkisel bezemelerle süslüdür. Mavi zeminli pervaz halkari tekniğiyle yapılmış geyik ki-lin gibi hayvanlar ve ağaçlar, bitki kümeleri ile bezelidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı derli ile kuşatılmıştır.

48. Y. 24b: Farsça Ta'lik Beyitler

Orta Pano: 14,5x21,6 cm

Pervaz: 21,3x37,4 cm

Resim 59

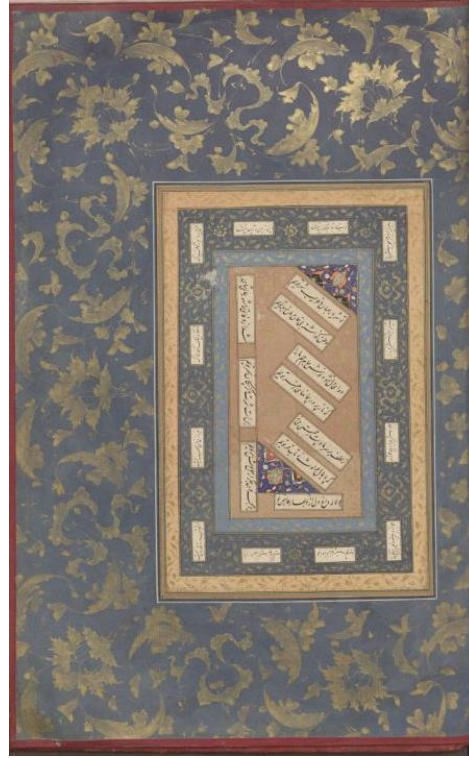
Orta panoda diyagonal bir şekilde yerleştirilmiş, ta'lik hatla yazılmış Farsça beyitler bulunur. Beyitlerin zemini bej üzeri rumi motiflerle süslüdür. Üst koltuk lacivert zemin üzeri kırmızı, mor, yeşil, sarı, turuncu ve siyah renklerden oluşan bitkisel bezemelerle süslüdür. Lacivert zeminli alt koltuk sarı, turuncu, beyaz ve yeşilin kullanıldığı bitkisel motiflerle bezelidir. Orta pano pembe üzeri kıvrım dal ve yapraklarla bezeli bir çerçeve ile sarılıdır. Lacivert üzerine kıvrım dal, yaprak ve çiçeklerle süslü bordüre Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler yerleştirilmiştir. Bordürün etrafında bulunan çerçeve krem üzeri kıvrım dal ve yapraklarla süslüdür. Yeşil zeminli pervazda halkari tekniğiyle yapılmış hatayi grubu motifler ve kuş imgeleri bulunur. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

Orta panoda şairini saptayamadığımız beyitler aşk konusunu içerir. Panonun çevresine yerleştirilen bazı beyitler, kelimelerin kesilmesinden dolayı okunamamaktadır. Ancak şairi belli olmayan bu beyitlerde genel olarak şair öğütler vermiştir.

49. Y. 25a: Farsça Ta'lik Beyitler

Orta Pano: 14,3x21,5 cm

Pervaz: 21,5x37,2 cm

Resim 60

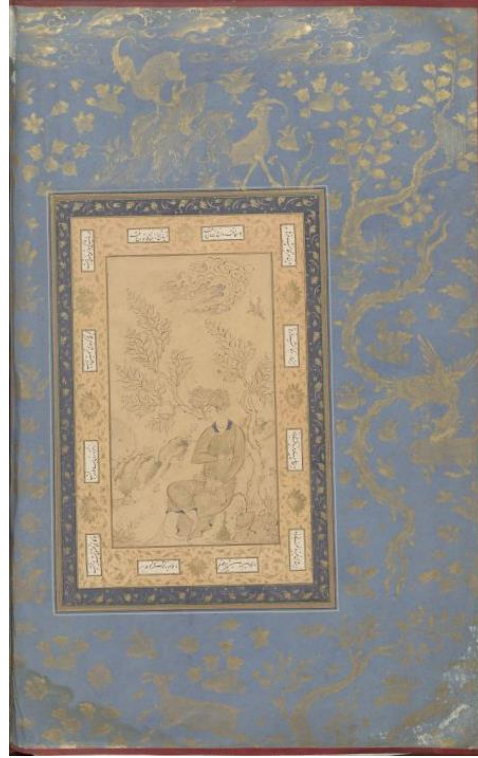
Orta panoda diyagonal bir şekilde yerleştirilmiş, ta'lik hatla yazılmış Farsça beyitler vardır. Beyitlerin zemini pembe üzeri bitkisel bezemelerle süslüdür. Lacivert zeminli üst koltukta turuncu, beyaz, yeşil, sarı ve siyah renklerin kullanıldığı bitkisel bezemeler bulunur. Alt koltuk yine lacivert üzeri turuncu, yeşil, beyaz, kırmızı ve sarı renklerden oluşan bitkisel motiflerle süslüdür. Orta pano mavi zemin üzerine kıvrım dal ve yapraklarla yapılmış bitkisel bezemelerin olduğu çerçeve ile kuşatılmıştır. Bu bölümü çevreleyen lacivert üzeri kıvrım dal, yaprak ve çiçeklerle süslü bordürde çerçeveler halinde Farsça ta'lik hatlı beyitler bulunur. Bordür pembe zeminli yine kıvrım dal ve yapraklarla süslü bir çerçeve ile sarıdır. Lacivert zeminli pervazda halkari tekniğiyle yapılmış hatayi grubu motifler bulunur. Sayfa koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

Orta panoya yerleştirilmiş beyitler padişaha övgü içerir. Bordürdeki beyitlerde ise Tanrıya olan sevgiye dairdir.

50. Ya. 25b: Oturan Genç

Orta Pano: 14,4x21,5 cm

Pervaz: 21,6x36,5 cm

Resim 61

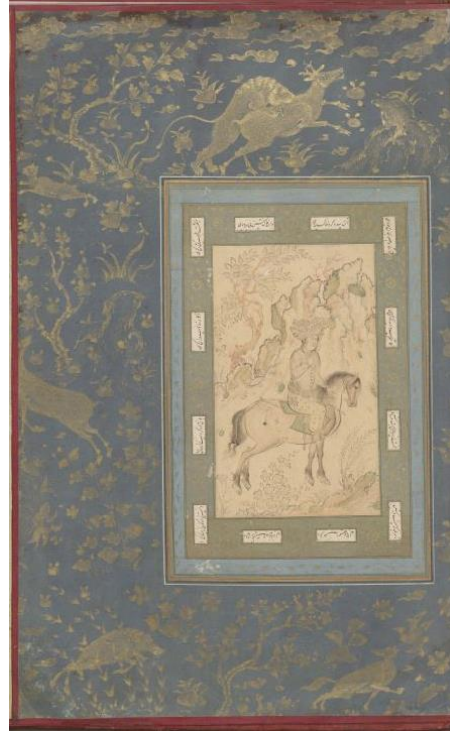
Orta panoda kalem-i siyahi tekniğiyle yapılmış elinde kase, yanında içki şişesi ile bir kaya üzerinde oturan genç imgesi vardır. Genç ağaçların, kayaların ve ot kümelerinin olduğu bir manzara içerisinde betimlenmiştir. Resim mavi, pembe ve altın yaldızla hafifçe renklendirilmiştir. Krem zeminli halkari tekniğiyle yapılmış hatayi motifleriyle süslü bordüre dikdörtgen çerçeveler halinde Farsça ta'lik beyitler yerleştirilmiştir. Bordürün etrafı lacivert üzeri kıvrım dal ve yaprak motifleriyle çevrilidir. Mavi zeminli pervaz halkari tekniğiyle yapılmış anka kuşu, geyik gibi hayvanların yanı sıra kıvrım bulutlar, ağaçlar, ot ve çiçek kümeleriyle süslüdür. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

Şairini saptayamadığımız beyitler aşk acısına dairdir.

51. Y. 26a: At Üzerinde Genç

Orta Pano: 14,3x21,5 cm

Pervaz: 22x37,3 cm

Resim 62

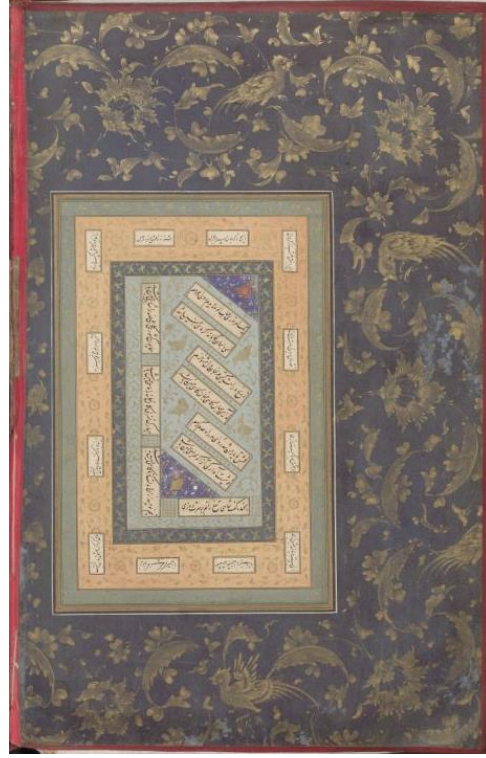
Orta panoda kalem-i siyahi tekniğiyle yapılmış ağaçlar, sıradağlar, ot ve çiçek kümelerinden oluşan manzara içerisinde betimlenmiş at üzerinde genç imgesi vardır. İmge siyah, kırmızı, pembe, yeşil ve altın yaldızla hafifçe renklendirilmiştir. Orta panoyu çevreleyen yeşil zemin üzeri bitkisel bezemelerin olduğu bordüre Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler yerleştirilmiştir. Bordür mavi üzerine kıvrım dal ve yapraklarla süslü bir çerçeve ile sarılırdır. Lacivert zeminli pervaz halkari tekniğiyle yapılmış aslan, geyik, tilki, ki-lin gibi hayvanların yanısıra kıvrım bulutlar, ağaçlar, çiçek ve ot kümeleriyle süslüdür. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

Sayfadaki beyitler Arifi'nin *Guy u Çevgan* adlı mesnevisinden seçilmiş beyitlerdir. Burada çevgan oyunu üzerinden aşk anlatılmaktadır.

52. Y. 26b: Farsça Ta'lik Beyitler

Orta Pano: 14,5x21,5 cm

Pervaz: 21,9x37,4 cm

Resim 63

Orta panoda dikdörtgen çerçeveler halinde Farsça ta'lik beyitler bulunur. Beyitlerin zemini mavi üzerine halkari tekniğiyle yapılmış geometrik, bitkisel ve kuş bezemeleriyle süslüdür. Orta panonun etrafı lacivert üzeri bitkisel bezemelerin olduğu bir çerçeve ile sarılıdır. Krem zemin üzeri kıvrım dal, yaprak ve çiçeklerle bezeli bordüre Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler yerleştirilmiştir. Bordür yeşil üzeri kıvrım dal ve yapraklarla süslü çerçeve ile kuşatılmıştır. Lacivert zeminli ara pervazda halkari tekniğiyle yapılmış kuşlar ve hatayi grubu motifler bezelidir. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

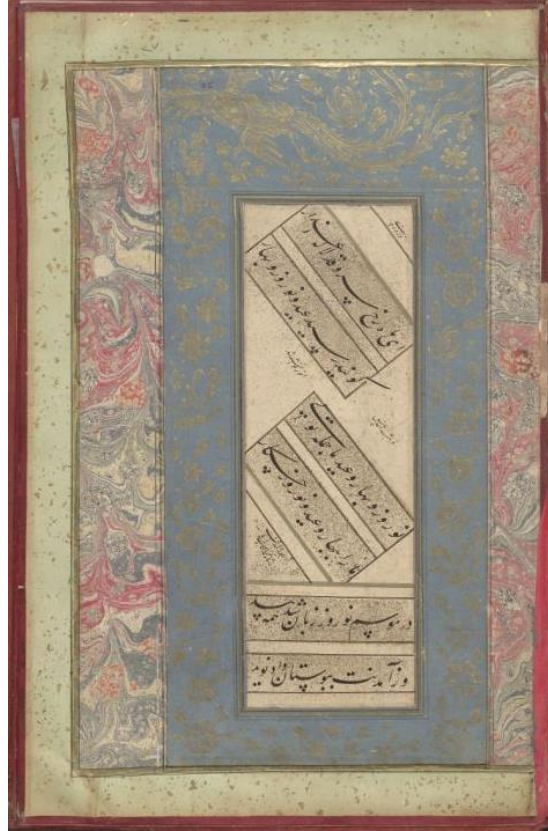
Orta panoda şairini saptayamadığımız beyitler iyi insan olmaya ve çekilen acının sonunda gelen mutluluğa dairdir. Bordürdeki beyitler ise ilahi aşk üzerinedir.

53. Y. 27a: Şah Mahmud'un Farsça Ta'lik Kıt'ası

Orta Pano: 12,1x23,1 cm

Ara Pervaz: 21,3x33,3 cm

Pervaz: 22,3x37,3 cm

Resim 64

Orta panoda çerçeveler içerisinde kumlu ebru kağıt üzerine Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler vardır. Beyitlerin çevresi düz bej kağıttır. Üst koltukta 'Nevruz' yazar. Alt koltuktaki ketebe kaydında Şah Mahmud'un adı okunur. Yazıların arasında ' Der Meşhed-i mukaddes Enver neveşte şod' yazısı bulunur. Bordür mavi zemin üzerine halkari tekniğiyle yapılmış çiçek ve ot kümelerinin yanı sıra anka kuşu imgesiyle süslüdür. Bordürün sağ ve sol kısımlarına gel-git ebrulu kağıt yerleştirilmiştir. Pervaz zereşanlı yeşil kağıttır. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

Sayfadaki beyitlerde şair küçük bir çocuğun güzelliğini, saflığını Nevruz'a benzetir.

54. Y. 27b: Uzanan Genç

Orta Pano: 14,5x18,5 cm

Ara Pervaz: 22,3x30,8 cm

Pervaz: 25,3x36,8 cm

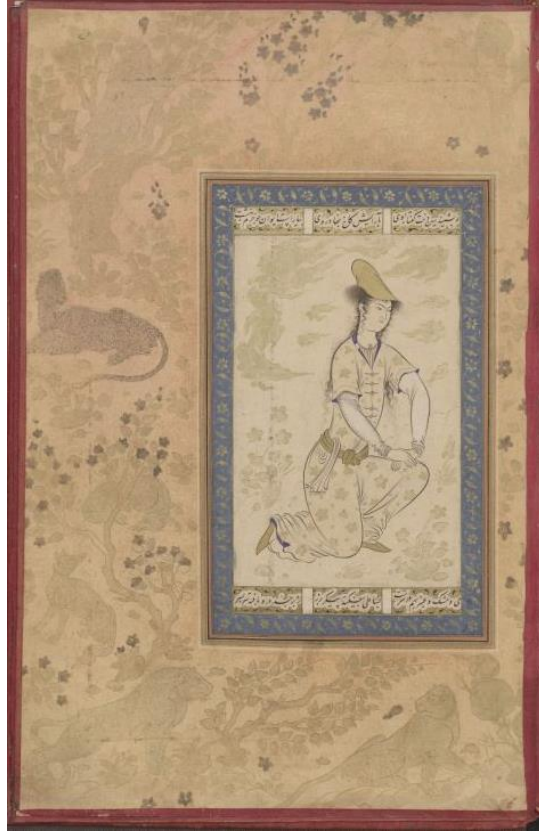
Resim 65

Orta panoda sol kolunun altına aldığı yastığa yaslanan genç, önündeki kaseye içki doldurur. Kalem-i siyahi tekniğiyle yapılmış resimde genç, sıradağların, kıvrım bulutların, ağaçların, ot ve çiçek kümelerinin olduğu manzara içerisinde resmedilmiştir. İmge pembe, mavi ve altın yaldızla hafifçe renklendirilmiştir. Gençin önünde armut, nar gibi meyveler ile bir tabak bulunur. Tabağın altında bulunan atıf imzasında 'Rıza-i Abbasi' yazar. Orta pano siyah üzeri 'S' kıvrım bezemelerin olduğu çerçeve ile sarılıdır. Ara pervazda bej zemin üzerinde bulunan bezeme programı 10a numaralı yapraktaki ile aynı üslup özelliğini yansıtır. Acemice uygulanmış olan bu bezeme programının sayfanın dip kısmında bulunan yarım kalmış motiflerden dolayı kalıptan çalışıldığı anlaşılıyor. Pervaz zerefşanlı kalın krem kağıttır. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

55. Y. 28a: Diz Çöken Genç

Orta Pano: 14x22,2 cm

Pervaz: 22,3x37,1 cm

Resim 66

Orta panoda ellerini dizinin üzerinde kavuşturmuş, diz çökmüş genç imgesi vardır. İmgenin bej zemini halkari tekniğiyle yapılmış kıvrım bulutlar , çiçek ve ot kümeleri süslüdür. Orta panonun üst ve alt kısımlarına Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler yerleştirilmiştir. Beyitlerin çevresi yaldızlanmış ve siyah bitkisel motiflerle bezenmiştir. Orta panonun etrafı lacivert üzeri kıvrım dal ve çiçeklerle bezeli çerçeve ile sarılıdır. Krem zeminli pervazda halkari tekniğiyle yapılmış aslan, tilki, ki-lin gibi hayvanlarla birlikte ağaçlar ve bitki kümeleri bulunur. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

Sayfadaki beyitler Firdevsi'nin *Şehnamesi*'nin *Menuçehr* bölümünden seçilmiştir.

56. Y. 28b: Şah Mahmud'un Farsça Ta'lik Kıt'ası

Orta Pano: 14x23 cm

Pervaz: 22,3x37,4 cm

Resim 67

Orta panoda diyagonal bir şekilde, Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler bulunur. Beyitlerin zemini yıldızlanmış, sarı, mavi, turuncu ve beyaz renklerin kullanıldığı bitkisel motiflerle bezelidir. Ayrıca beyitlerin çevresi siyah zemin üzeri turuncu, mavi, mor, sarı ve beyaz renklerde bitkisel bezemelerle de süslüdür. Bu bezeme programı üst ve alt koltukta da kullanılmıştır. Üst koltukta 'El Mevlana Abdullah Hatefi' yazısı okunur. Alt koltukta ise Şah Mahmud'un adının okunduğu ketebe kaydı vardır. Lacivert üzeri halkari tekniğiyle yapılmış kıvrım dal, çiçek ve yaprak motifleriyle bezeli ara pervaza çevresi yıldızlı ve bitkisel bezemelerle süslü Farsça ta'lik beyitler yerleştirilmiştir. Pervazda krem zemin üzerine halkari tekniğiyle hatayi grubu motifler ve kuşlar yapılmıştır.

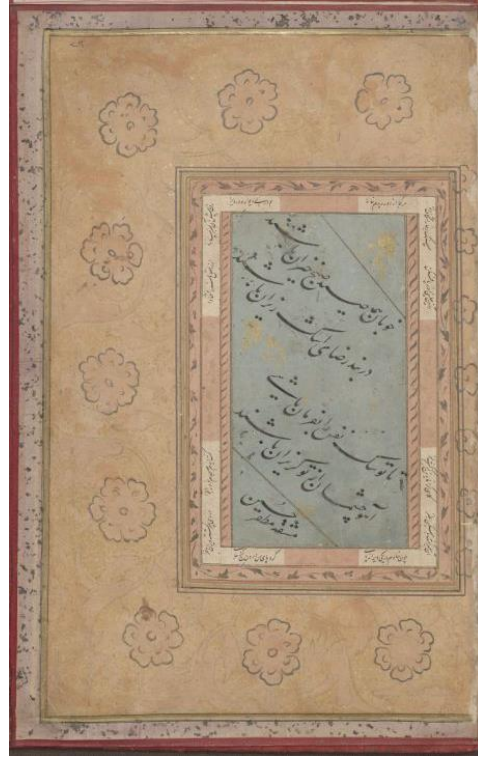
Orta panodaki beyitler sabırlı olmanın ve paylaşmanın önemine dairdir. Bordürdeki beyitler Firdevsi'nin *Şehnamesi*'nin *Menuçehr* bölümünden seçilmiştir.

57. Y. 29a: Farsça Ta'lik Kıt'a

Orta Pano: 14,8x22 cm

Ara Pevaz: 21,8x35,5 cm

Pervaz: 22,8x37,5 cm

Resim 68

Orta panoda diyagonal bir şekilde, Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler bulunur. Beyitlerin çevresi mavi zemin üzeri bitkisel bezemelerle süslüdür. Üst koltuk mavi üzeri bitkisel motifle bezelidir. Alt koltuktaki kaydında (Meşk-e) Muzaffer Hüseyin'in adı okunur. Pembe zemin üzeri kıvrım 'S', dal ve yaprak bezemelerinin olduğu bordürde cetveller arasına Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler yerleştirilmiştir. Ara pervaz halkari tekniğiyle yapılmış pembe zemin üzeri iri çiçek ve rumi motiflerle süslüdür. Pervaz zerefşanlı kalın gri kağıttır. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

Orta panodaki beyitler Ebu Said Ebu'l Hayr'a ait beyitlerdir. Bordürdeki beyitler ise Cami'nin *Heft Evreng* adlı eserinde bulunan *Salaman ve Absal* mesnevisinden seçilmiştir.

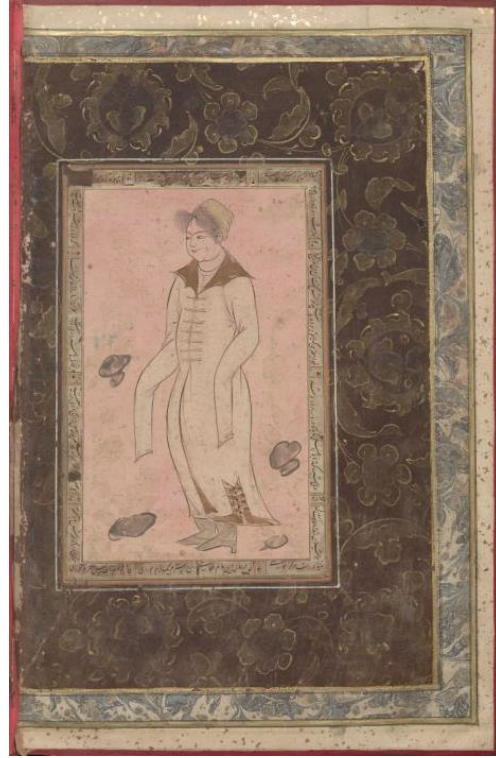
58. Y. 29b: Ayakta Duran Genç

Orta Pano: 14,2x21,5 cm

Ara Pervaz: 21x31,5 cm

Pervaz: 23x35 cm

Dış pervaz: 24x37,3 cm

Resim 69

Orta panoda kalem-i siyahi tekniğiyle yapılmış ayakta duran genç imgesi vardır. Pembe zemin kaya, çiçek ve ot kümeleri ile bezelidir. İmge kahverengi, siyah, pembe ve altın yaldızla hafifçe renklendirilmiştir. Orta panonun çevresine Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler yerleştirilmiştir. Beyitlerin arası küçük bitkisel motiflerle bezelidir. Siyah zeminli ara pervazda halkari tekniğiyle yapılmış hatayi grubu motifler bulunur. Pervaz gel-git ebrulu kağıttır. Dış pervaz zerefşanlı bej kağıttır. Sayfanın çevresi koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

Bordürdeki beyitler tahrip olduğundan dolayı bir bütün değerlendirilememektedir.

59. Y. 30a: Ud Çalan Peri

Orta Pano: 17,7x24 cm

Ara Pervaz: 18,7x27 cm

Pervaz: 23,4x 37,3 cm

Resim 70

Orta panoda kalem-i siyahi tekniğiyle yapılmış altın yıldız sedir üzerine bağdaş kurmuş oturan ve ud çalan genç imgesi bulunur. Resim pembe, siyah ve altın yıldızla hafifçe renklendirilmiştir. Orta panoyu çevreleyen krem zemin üzeri bitkisel bezemelerin olduğu bordürde Farsça ta'lik beyitler bulunur. Beyitlerin arasında pembe üzeri çiçek motifi vardır. Ara pervaz zerefşanlı bej kağıt çevrelemiştir. Pervaz zerefşanlı krem kağıttır. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

Sayfadaki beyitler Cami'nin *Heft Evreng* adlı eserinde bulunan *Salaman ve Absal* mesnevisinden seçilmiştir. Buradaki beyitler şehvet konusunu içerir.

60. Y. 30b: Muhammed Emin'in Arapça Ta'lik Kıt'ası

Orta Pano: 16,2x23 cm

Ara Pervaz: 20x27 cm

Pervaz: 23,3x37,3 cm

Resim 71

Orta panoda bej kağıt üzerine diyagonal bir şekilde Arapça ta'lik hatla yazılmış beyitler bulunur. Alt koltuktaki ketebe kaydında 'Muhammed Emin İbrahim el-Mezheb' yazısı okunur. Bordürde siyah ve krem üzeri bitkisel bezemelerin olduğu cetveller arasına Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler yerleştirilmiştir. Beyitlerin arasına kahverengi zemin üzerine bitkisel bezemelerin olduğu dikdörtgen çerçeveler bulunur. Ara pervaz zerefşanlı gri kağıttır. Pervaz ise zerefşanlı yeşil kağıttır. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

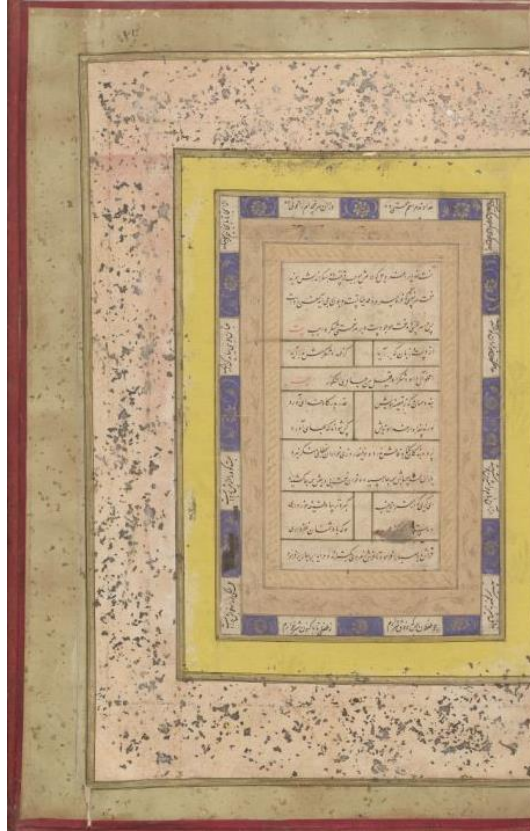
Orta panoda yer alan beyitler Hz. Ali'ye yakarış içerir. Bordürdeki beyitler ise Cami'nin *Heft Evreng* adlı eserinde bulunan *Yusuf İle Züleyha* mesnevisinden seçilmiş beyitlerdir.

61. Y. 31a: Farsça Ta'lik Beyitler

Orta Pano: 16,5x24,5 cm

Ara Pervaz: 20,2x32 cm

Pervaz: 23,2x 35,5 cm

Resim 72

Orta panoda cetveller arasında bej kağıt üzeri Farsça ta'lik beyitler bulunur. Panoyu çevreleyen bordürde krem zemin üzeri bitkisel bezemelerin ve düz sarı kağıdın arasına cetveller içerisinde Farsça ta'lik hatla yazılmış beyitler bulunur. Beyitler arasına lacivert üzeri bitkisel süslemelerin olduğu dikdörtgen çerçeveler yerleştirilmiştir. Ara pervaz zerefşanlı pembe kağıttır. Pervaz ise zerefşanlı kalın yeşil kağıttır. Sayfanın etrafı koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır.

Orta panoda bulunan şairini saptayamadığımız beyitler Tanrının bahsettiği nimetlerin kıymetini bilmenin ve şükür etmenin önemine dairdir. Bordürdeki beyitler yine Tanrının çalışkan kullarına yardım ettiğini içerir.

7. DEĞERLENDİRME- SONUÇ

Topkapı Sarayı koleksiyonu H. 2158 numaralı albümü, içerdiği hat, resim ve kalem-i siyahi imgeler ve bu kıtaların bir araya getirilmesinde kullanılan fiziki ve kavramsal tutumuyla Osmanlı albüm yapıcılığı hakkında aydınlatıcı nitelikler barındıran bir derlemedir. Bu bölümde albümde bulunan güzel yazı, resim ve kalem-i siyahi örnekler kodikolojik açıdan incelenerek, albümü tasarlayan vassalın kıtaları yerleştirirken nelere dikkat ettiği üzerinde durulacaktır. Murakkadaki imgeler yayınlanmış olan benzer örnekleri ile karşılaştırılacaktır. Albümde bulunan hatların içeriği hakkında bilgi verilerek, murakkadaki tematik düzene değinilecektir.

7.1. KODİKOLOJİ VE TASARIM

TSMK H. 2158 numaralı albümün kapak ölçüsü 39x 25 cm'dir. Albümün cildi koyu kırmızı deri ile kuşatılmıştır. Yaprakların üç köşesi koyu kırmızı deri ile kuşatılarak yıpranması önlenmiştir. Murakkanın ön kapağında bulunan tuğra II. Abdülhamid'e aittir. Albüm Yıldız Sarayı'nda onarım görmüş ve ciltlenmiştir.⁹ İçinde yer alan kıtaların tümü vassale yöntemi ile bir araya getirilmiştir. Murakkadaki bazı yapraklarda kıtaların yapıştırıldığı yerden ayrılmış olması albümün yapım tekniği hakkında bilgi sağlamaktadır.¹⁰

Yapraklar genellikle orta pano, çevresini kuşatan ara pervaz ve pervazlar şeklinde düzenlenmiştir. Albümdeki kıtaların ölçüleri yaklaşık değerlerdedir. Vassal, bu eserleri bir araya getirirken boyutlarında genel bir bütünlük sağlamaya çalışmıştır. Ara pervazlar halkari tekniğiyle yapılmış doğa ve hayvan imgelerinin, hatayi ve rumi motiflerinin olduğu kağıtlarla süslüdür. Yer yer ebru çalışmalarının olduğu örnekler de vardır. Pervazların büyük bir kısmında zereşanlı bej, krem, gri, yeşil, hardal, pembe ve sarı kalın kağıtlar kullanılmıştır. Eserlerin birleşme yerleri altın yaldız cetvellerle gizlenmiştir.

7.2. ALBÜMÜN İÇERİĞİ

Albümün içinde farklı üslupları yansıtan 34 imge yer almaktadır. Resimlerin çoğunluğunu genç ve derviş tasvirlerinin oluşturduğu bu albüm yüksek ihtimalle

⁹ Albümün cildi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Katalog Resim11 ve Resim12

¹⁰ bkz. Katalog no. y. 21a, y. 22a, y. 30a

İstanbul'da derlenmiştir. Bu murakkada yer alan imgelerden bir tanesi hariç tümü Safevi sanatçılar tarafından resmedilmiştir. Albümde yer alan üç resmin altında Bihzad, Aga Nur ve Rıza Abbasi'yi işaret eden atıf imzaları yer almaktadır.¹¹ Güzel yazı örnekleri olarak ise ta'lik hatla yazılmış Farsça, Türkçe ve Arapça şiirler bulunur. Hat örnekleri, başka bir el yazma kitaptan alınmış yapraklar ya da kesilmiş beyitlerden ve güzel yazılardan oluşur.

Murakkadaki imge ve yazıların bir araya getirilmesinin belirli ilkeler doğrultusunda yapılmasına özen gösterilmiştir. Bu ilkeler albümün hem form uyumuna hem de tematik uyumuna dair önemli bilgiler sunar. Kıt'alar arası ilişkileri görmek için öncelikle imge ve yazıların üslup ve içeriklerini belirlemek gerekir. Bu bağlamda albümde genellikle karşılıklı yapraklarda bulunan çalışmaların düzenli ve simetrik bir şekilde yerleştirildiği görülür. Benzer içerik veya üsluba sahip resimler karşılıklı olarak yerleştirilmiştir. Ayrıca verev yazılmış ketebeli hat örneklerinin de bir araya getirilmesine özen gösterilmiştir.

Öte yandan albümü tasarlayan vassal çoğunlukla kitap yapraklarından faydalanarak albümü düzenlemeye çalışmıştır. Murakkada bulunan 29 sayfa, kitap yapraklarından kesilip alınmış beyitlerle tasarlanmıştır.¹² Bu durum vassalın elindeki hat koleksiyonun zayıf olduğu düşüncesini akla getirir. Vassal güzel yazı örneklerinin miktarının azlığı nedeniyle dağılmış kitap sayfalarından faydalanmayı tercih etmiş olabilir. Bu zayıflık albümün sayfa tasarımlarına da yansır.

7.2.1. ALBÜMDEKİ İMGELER

Albümdeki imgelerin tümü 16. yüzyıl Safevi dönemi resim üslubunu yansıtır. Murakkada 16. yüzyıl Osmanlı dönemine ait sadece bir resim vardır.¹³ Söz konusu bu imge de albümde bulunan diğer Safevi örnekleri gibi bir albüm resmidir.

Murakkada unvan sayfası şeklinde düzenlenmiş 1a numaralı yapraktan sonra, resimli el yazması kitaplarda sıklıkla takdim sayfası olarak kullanılan ve karşılıklı yapraklarda ortak bir kompozisyon biçiminde tasarlanmış Süleyman'ın Meclisi

¹¹ bkz katalog no. y. 15a, y. 16a, y. 27b

¹² Kitap yapraklarından kesilip alınmış beyitlerin olduğu yapraklar; y.3b, y.4a, y.4b, y.5a, y.5b, y.6a, y.6b, y.7a, y.8a, y.11a, y.13b, y.14a, y.17a, y.17b, y.19a, y.20a, y.20b, y.21a, y.21b, y.23a, y.26a, y.24b, y.25a, y.26b, y.28a, y.28b, y.29a, y.30a, y.30b

¹³ bkz. Katalog no. y. 10a

imgesi gelir.¹⁴ Bu resmin çevresinde bulunan tezhibin üslup özellikleri unvan sayfasındaki ile aynıdır.¹⁵ Vassal bu sayfaları tasarlarken bir bütünlük yaratmayı amaçlamıştır. Devam eden sayfalarda farklı üsluplarda yapılmış genç, derviş, hattat ve öğrenci imgeleri bulunur.

Albümde boyalı ve hafifçe renklendirilmiş kalem-i siyahi teknikte imgeler vardır. Resimler karşılıklı olarak bir araya getirilirken teknik özelliklerindeki uyum da gözetilmiştir. Eğer imge boyalı ise karşı sayfasında bulunan kıtanın da öyle olmasına dikkat edilmiştir. Kalem-i siyahi imgelerin karşısına da yine aynı teknik özellikte yapılmış resimlerin yerleştirilmesine özen gösterilmiştir.

Murakkadaki imgelerin büyük bir kısmı 16. yüzyıl Safevi resim geleneğinde sıkça kullanılan çalışmaların tekrarları veya kopyalarıdır. 16. yüzyılda tek yaprak resim ve albüm yapımcılığının sadece saray ve saray çevresi için değil daha geniş sosyal gruplara yayıldığı görülür. Değişen üretim kültürü ile birlikte tek yaprak resimlerine talep artar.¹⁶ Bu nedenle genellikle Safevi sanatçılarının yaratıları olan aynı modelden yapılmış imgeler, çarşı (şehir), saray ve saray çevrelerinde bulunan sanatçıların repertuarlarında belirgin bir şekilde yer eder. Özellikle 5a ve 28a numaralı yapraklarda bulunan imgeler sıklıkla uygulanmış örneklerdendir (Resim 19,65).¹⁷ Rıza Abbasi üslubunu yansıtan bu resimlerin benzeri Kalender Paşa'nın I. Ahmed için düzenlemiş olduğu B. 408 numaralı albümde bulunur (Resim 73).¹⁸ Ayrıca Metropolitan Müzesi koleksiyonunda yer alan ve 16. yüzyıl İran resim geleneğinin önemli temsilcilerinden Şeyh Muhammed'e atfedilen imge ile birlikte Hermitage Müzesi'nde bulunan, 17. yüzyıla tarihlendirilen imge de benzer örneklerin tekrarlarının sıklıkla üretildiğine işaret eder (Resim 74,75).¹⁹

¹⁴ Bağcı, S. (1993). Takdim Minyatürlerinde Farklı Bir Konu: Süleyman Peygamber'in Divanı, *Sanat Tarihinde İkonografik Araştırmalar Güner İnal'a Armağan*, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Ankara

¹⁵ bkz. Katalog no. y. 1b- 2a

¹⁶ Roxburgh, D., (2001). *Prefacing the Image The Writing of Art History in Sixteenth Century Iran*, Leiden, s.21

¹⁷ Adamova, A. (2010). *Persian Manuscripts, Paintings and Drawings*, The State Hermitage Museum, s.218

¹⁸ Bkz. Bağcı, S. (2013). Presenting Vassal Kalender's Works: The Prefaces of Three Ottoman Albums, *Muqarnas* 30, ss. 255-313; Fetvacı, E., (2012) The Album of Ahmed I, *Ars Orientalis*, 42

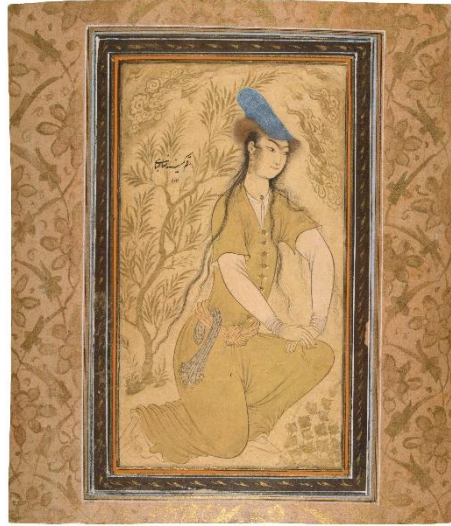
¹⁹ Girl In a Fur Hat (2018). www.hermitagemuseum.org adresinden 20.05. 2018 tarihinde erişildi: <http://hermitage--www.hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/digital-collection/03.+miniatures/230207>

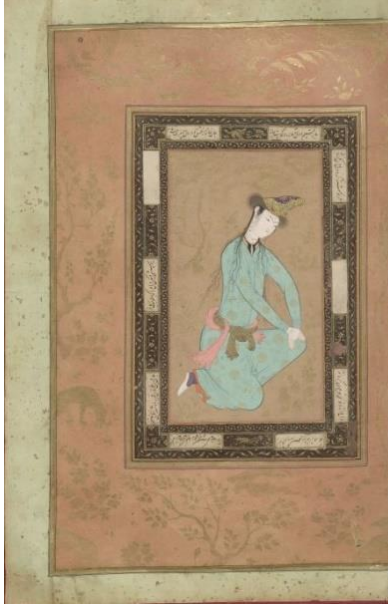
Resim 73: I. Ahmed Albümü TSMK. B.408
(Kaynak: Bağcı, 2013, s. 265)

Resim 74: Diz Çökmüş Genç
(Kaynak: metmuseum.org)

Resim 75 Kürk Şapkalı Genç
(Kaynak: hermitagemuseum.org)

Resim 76: TSMK H.2158 y.5a

Resim 77: TSMK H.2158 y. 28a

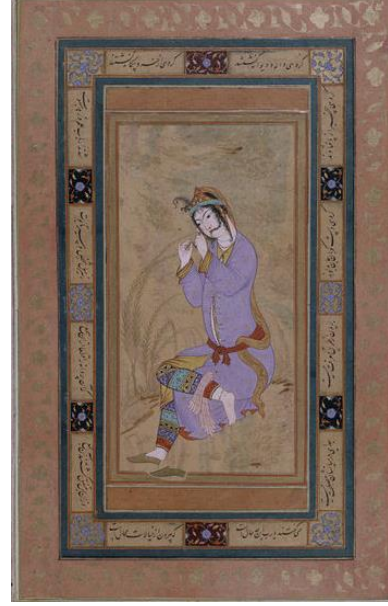
7a numaralı yaprakta bulunan oturan genç kadın imgesi yine doğrudan kopya edilmiş bir çalışmadır (Resim 78).²⁰ Victoria and Albert Müzesi koleksiyonunda bulunan ve 16. yüzyıl sonuna tarihlendirilen tek yaprak resim bu düşünceyi destekler niteliktedir (Resim 79).²¹ Bir diğer benzer örnek ise Metropolitan Müzesi'nde yer alan yine 16. yüzyıla tarihlendirilen imgedir (Resim 80). Her iki örnekte de kadınlar oturmuş saçlarını kıvrırken betimlenmiştir. Bu örneklerle karşılaştırıldığında 7a numaralı yapraktaki imgede muhtemelen sonradan yapılan düzenleme ile birlikte genç kadının ellerinin arasındaki saçları yok olmuştur.

²⁰ Robinson, B., W. (1952). *Persian Paintings*, His Majesty's Stationery Office, London.

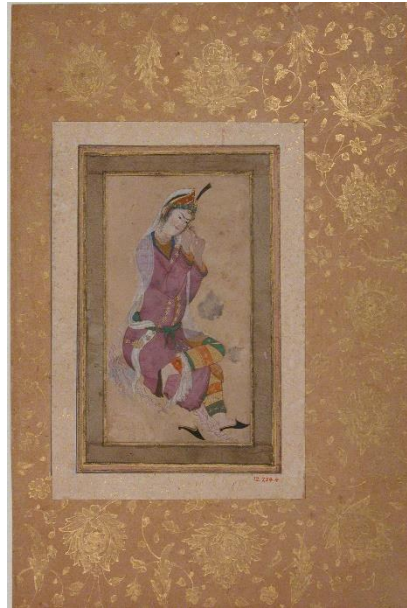
²¹ Girl (2018). www.vam.ac.uk adresinden 20.05. 2018 tarihinde erişildi: <http://collections.vam.ac.uk/item/O433483/page-unknown/#>

Resim 78: TSMK H. 2158 y.7a

Resim 79: Genç Kadın İmgesi
VAM, IS.133:46/A-1964
(Kaynak:collections.vam.ac.uk)

Resim 80: Oturmuş Saçlarını Kıvıran Genç Kadın, MET
(Kaynak: metmuseum.org)

Albümde 10a numaralı yaprakta yer alan bahar ağacına yaslanmış bir şekilde güvercin tutan genç resminin bir kopyası ise 18. yüzyılda tasarlanmış olan TSMK H. 2155 numaralı murakkada bulunur (Resim 81).²² Karşılaştırılan imgelerin birebir aynı olması bu tür tek yaprak resim çalışmalarının albümler için sıkça üretildiğini gösterir.

Resim 81 TSMK H.2158 y. 9b

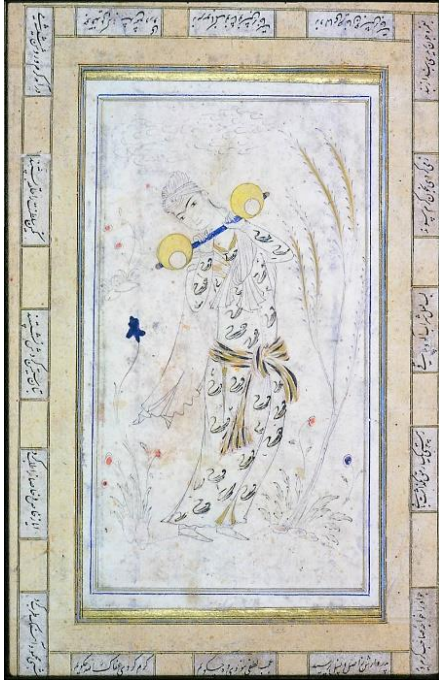
Bir diğer model ise geleneksel telli Hint çalgısı vina çalan genç imgesidir. Albümün 9a yaprağında bulunan imgenin tema ve üslup açısından benzer örneği Boston Museum of Art'da bulunmaktadır (Resim 82).²³ Ayrıca albümde bulunan bu imgenin birebir kopyası Rusya Milli Kütüphanesi'nde²⁴ vardır (Resim 83). Bu resmin sol alt köşesinde Rıza Abbasi'nin yarattığı üslubu 17. yüzyılda da sürdürmeye devam eden ressam Muhammed Kasım'ın atıf imzası okunur.²⁵ İran resim geleneğinde tema ve üslup açısından belirgin bir şekilde yer etmiş bu örnekler, belki de Hintli bir güzeli temsil etmektedir.

²² Katalogdaki y.28b numaralı resim için bkz: Çelik, Z.(2003). *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndeki H. 2155 Numaralı Murakka*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul

²³ Dancer with a vina (2018). [www.mfa.org](https://www.mfa.org/collections/object/dancer-with-a-vina-13920) adresinden 20. 05. 2018 tarihinde erişildi: <https://www.mfa.org/collections/object/dancer-with-a-vina-13920>

²⁴ Rusçadan Türkçeye çeviren Erdal Bilgiç'e teşekkür ederim.

²⁵ Tanındı, Z.,(2011) Üslup Yansımaları: Musavvir Rıza, Gelenek, Kimlik, Kültürel Kesişmeler ve Sanat Günsel Renda'ya Armağan, Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi, s.221-228

Resim 82: Vina Çalan Dansçı, MFA

(Kaynak: mfa.org)

Resim 83: Müzisyen,

Üstad Muhammed Kasım

(Kaynak: Vasiliyeva, 2008, s. 52)

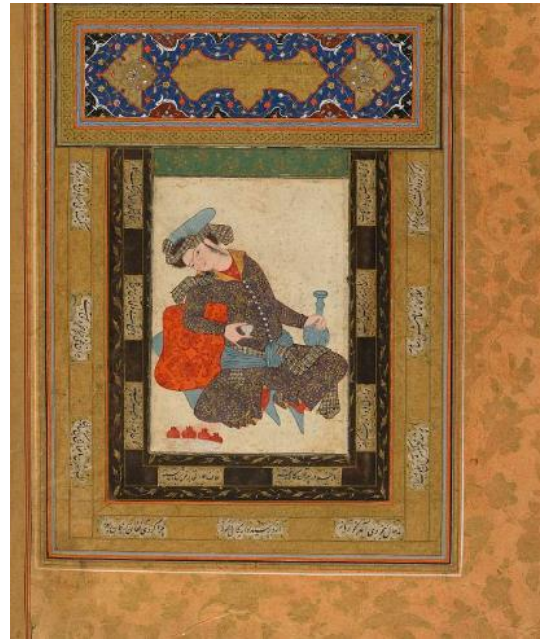

Resim 84: TSMK H.2518 y.9a

Murakkadaki 12a numaralı yaprakta bulunan imge (Resim 85), Freer Sackler Gallery koleksiyonunda yer alan 17. yüzyıla tarihlendirilen resim ile aynı tema ve üslup özelliğini yansıtır (Resim 86). Albümde bulunan bu resmin bir diğer kopyası ise, 18. yüzyıl Osmanlı ressamı Levni'ye ait portre çalışmalarını içeren TSMK H. 2164 numaralı albümde 4a numaralı yaprakta bulunur. Gül İrepoğlu oturan ve elinde içki kasesi tutan genç figürünün Safevi üslubunu yansıttığını söyleyerek Osmanlı görsel kültüründe beğeni toplayan bu tür imgelerin İran albüm resmi repertuarına dayandığını belirtir (Resim 87).²⁶

Resim 85: TSMK H. 2158 y. 12a

Resim 86: Yaslanmış Genç
(Kaynak: freersackler.si.edu)

²⁶ H. 2164 nolu albümün kataloğu için bkz: İrepoğlu, G. (1999). *Levni*, Kültür Bakanlığı, İstanbul.

Resim 87 Tahmes'in Sevgilisi Şahi Orhan, TSMK H.2164 y.4a

(Kaynak: İrepoğlu, 1999, s. 176)

İslam resim sanatında özellikle albüm resimlerinde sanatçı, kendinden önceki veya çağdaşı sanatçıların repertuarından seçtiği konuyu kopya (meşk) ettiği ustaya ait görerek atıf imzası kullanır. Albümün içinde yer alan üç kıtada Ağa Nur, Bihzad, ve Rıza Abbasi yazılı atıf imzaları bulunur.²⁷ Adı geçen bu ressamardan Rıza-i Abbasi üslubunun yoğun etkileri murakkadaki imgelerde kendini gösterir (Resim 88,89,90).

²⁷ Atıf imzaları için bkz: y.15a, y.16a, y.27b

Resim 88: TSMK H.2158

y.15a Ayrıntı

Resim 89: TSMK H.2158

y.16a Ayrıntı

Resim 90: TSMK H. 2158 y.27b Ayrıntı

Albümde bulunan imgelerin büyük çoğunluğu Safevi dönemi ressamlarının önemli temsilcilerinden Rıza Abbasi'nin ve çağdaşı sanatçıların üslubunu yansıtır.

Rıza Abbasi, İbrahim Mirza'nın Meşhed'deki resim atölyesinde çalışan Kaşanlı Mevlana Ali Aşgar'ın oğludur. Hayatı hakkında biyografik bilgileri günümüze ulaştıran I. Abbas dönemi biyografî yazarı Kadı Ahmed, 14. Yüzyıl sonlarında kaleme aldığı *Gülistan-ı Hüner* adlı eserinde sanatçının Şah Abbas atölyesinde çalıştığını ve onun himayesinde resimler yaptığını belirtir. Ayrıca çalışmasında sanatçının portrelerini ve fırça işçiliğini övdükten sonra 'Eğer yaşasalardı Mani ve Bihzad da onun ustalığını överdi' der.²⁸

Rıza, Aga Rıza ve Ali Rıza imzalarını taşıyan resimlerin bütünü aynı elden çıkmış gibi değilse de bu örnekler aynı üslup özelliğini yansıtır. Sanatçı çoğunlukla tek

²⁸ Tanındı, 'Rıza Abbasi', *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.35, s.60; Canby, S. (1996). *The Rebellious Reformer The drawings and paintigns of Rıza-yi Abbasi of Isfahan*, Azimuth Editions, London, s.19; Sheila, R. C., (1990), Age and time in the Work of Rıza, *Persian Masters Five Centuries of Painting*, Marg Publications, s. 71-85; Minorsky, T., (1959) *Calligraphers and Painters A Treatise by Qadı Ahmad, Son of Mir Munshi*, Smithsonian Institution, Washington, s.192.

yaprak albüm resimlerinde genç, yaşlı, erkek, kadın gibi çeşitli figür çalışmalarını işlemiştir.²⁹

Sanatçının çizdiği figürlerin boyları uzun, belleri çukur, midelerinin ise hafifçe kabarık olduğu görülür. Dış çizgiler inceden kalına doğru vücuda hacimli bir görünüş kazandıracak şekilde işlenmiştir. Çizdiği erkeklerin sarıkları geniş, arkadan sarkıtılmış ve zülüfleri omuzlara doğru uzatılmıştır. Kadın figürleri başlarında omuzlarını kapatan örtülerle betimlenir. Kadınlar örtülerin kaymaması için alınlarına uç kısmı üçgen yükselen ve arkadan bağlanan eşarplarla resmedilir.³⁰

Rıza Abbasi'ye ait oldukça belirgin bu üslup özellikleri 16. yüzyıl'da İsfahan'dan çıkarak Safevi ülkesinin sınırlarını aşmıştır. İmzasız veya imzalı olan resimlerin büyük çoğunluğu Rıza Abbasi tarafından yaratılan üslubun onu izleyen veya beğenen sanatçılar tarafından sürdürüldüğüne işaret eder.

Tezin konusu olan albümdeki kıtaların büyük çoğunluğu bu üslup özelliklerini karşılar. 18. yüzyılda tasarlanmış olan bu albümde bulunan imgelerin Osmanlı görsel kültüründe beğeni kazandığı açıktır. Yukarıda da karşılaştırması yapılan TSMK H. 2164 numaralı albümde 4a numaralı yaprakta yer alan Levni'ye ait figür çalışması bu tür çalışmaların uzun yıllar etkisinde kaldığını gösterir.

Albümde kıtaların yerleştirilmesinde bir ritmin sağlanmaya çalışıldığı görülür. Eserlerin seçimi ve bir araya getirilmesi konusunda albümü hazırlayan vassalın elindeki seçenekleri uygun bir şekilde değerlendirmeye çalışarak murakkanın tümünde imgeler arası tematik bir uyum yakalamaya çalıştığı söylenebilir.

Vassal karşılıklı sayfalarda bulunan imgelerin biçimsel olarak uyumlu olmasını gözetmiştir. Eğer bir yaprakta imge orta pano, ara pervaz ve pervaz şeklinde düzenlenmiş ise karşı sayfasında da bu şekilde olmasına özen göstermiştir.³¹ Ayrıca yine karşılıklı sayfalarda bulunan imgelerin büyük bir bölümünün ölçülerinin yaklaşık değerlerde olmasına da dikkat etmiştir. Öte yandan murakkayı tasarlayan vassal elinde bulunan teknik açıdan uyumlu imgeleri özellikle bir araya getirmeye

²⁹ Gray, B., ve diğerleri (1933). *Persian Miniature Painting, Oxford Univesity Press Humphrey Milford*, London, s. 157

³⁰ İnal, G. (1997). 'Rıza-i Abbasi', *Ezracıbaşı Ansiklopedisi*, c.3, s. 1562-1563; Tanındı, 'Rıza Abbasi', *İslam Ansiklopedisi*, c.35, s.60

³¹ Örnek için bkz. y.2b ve y.3a, y. 8a ve 7b, 9a ve 8b, 11a ve 10b, 13a ve 12b, 16a ve 15b, 17a ve 16b

çalışmıştır. Eğer bir sayfada bulunan imge kalem-i siyahi teknikte yapılmış ise karşıdakinin de öyle olmasını gözetmiştir. Bununla beraber Boyalı resimlerin karşısına yine aynı teknikte yapılmış örnekleri yerleştirmiştir.³²

Murakkada benzer temalı imgeleri yine bir araya getirilmesine dikkat edilmiştir. Bu durum albümü düzenleyen sanatçının elinde bulunan imge seçeneklerini uygun bir şekilde değerlendirerek uyum yakalamaya çalıştığına işaret eder. Albümdeki y.9a ve y. 8b numaralı def ve vina çalan genç imgeleri; y.18a ve y.17b numaralı hattat ve öğrenci imgeleri; y.16a ve y.15b genç ve derviş imgeleri bu düşüncüyü destekleyen örneklerdendir.

6.2.2. ALBÜMDEKİ GÜZEL YAZI ÖRNEKLERİ

Albümde ta'lik hatla yazılmış 27 güzel yazı örneği bulunur. Murakkadaki güzel yazı örneklerinin büyük çoğunluğu Farsçadır, bir yaprakta Anadolu Türkçesi ile yazılmış bir metin bulunur.³³ Ayrıca kimi örneklerde Farsça ve Türkçe birliktedir, bazen de Farsça hat çalışmalarının içerisine Arapça örnekler de eklenmiştir

Albümü düzenleyen vassal belirli kitapların yapraklarından alınmış beyitleri ve güzel yazı örneklerini albüme bir düzenle yerleştirmeye çalışmıştır. 2b ve 3a numaralı yapraklardan sonra başlayan güzel yazıların çoğu karşılıklı sayfalarda bulunur. Ketebeli veya ketebesiz verev yazılmış güzel yazı örnekleri albümde özellikle bir araya getirilmeye çalışılmıştır. Bunun yanısıra bir imgenin bordürüne beyitler yerleştirilmiş ise karşı sayfasında da olmasına özen gösterilmiştir.³⁴

Murakkada Muhammed el-Tebrizi, Ali el-Hüseyini, Muhammed el-Hasani, Ali, Sultan Ali el-Meşhedî, Şah I. Tahmasp'ın kütüphanesinde görevli ve Ali el-Meşhedî'nin öğrencisi olan Şah Mahmud Nişapuri³⁵ (öl.1264) , Muzaffer Hüseyin, Muhammed Emin ketebeli hatlar bulunmaktadır.

Bazı yazı sayfalarını başta Firdevsi'nin Şehname'sinden olmak üzere, Sadi'nin *Bostan* ve *Gülistan*, Emir Hüsrev Dehlevi'nin *Divanı-ı Eşar*, Ahmedi'nin

³² Karşılıklı sayfalarda yer alan kalem-i siyahi imgeler için bkz. y.14b ve 15a, y. 19b ve 20a, y.22a ve 21b, y.23b ve 24a, y. 25b ve 26a, y. 27b ve 28a, y. 29b ve 30a

³³ Bkz. y.5b

³⁴ Bordürlerinde beyitler bulunan imgeler için bkz. Y.4b, y.5a, y.6b, y.7a, y.11b, y. 12a, y.13b, y.14a, y.17b, y.18a, y.19b, y. 20a, y.21b, y.22a, y.25b, y.26a, y.27b, y.29b, y.30a

³⁵ Minorsky, T. *Calligraphers and Painters A Treatise by Qadi Ahmad, son of Mir Munshi*, Smithsonian Institution, Washington, s.126; Cunbur,M. (2012). *Menakıb-ı Hünerveran, Büyüyenay Yayınları*, İstanbul, s.92.

İskendername, Arifi'nin *Guy u Çevgan* ve Cami'nin *Heft Evreng*'inden çıkma yapraklardan kesilip yerleştirilmiş beyitler oluşturur.³⁶ Albümdeki yapraklarda özellikle Şehname'den beyitlerin ve adı geçen diğer eserlerin de sıkça kullanılmış olması bunların evrak-ı perişani denen dağılmış kitaplardan alınmış olabileceğine işaret eder.³⁷

İskendername'den bir yaprak bulunması murakkayı oldukça önemli kılar. Osmanlı şairi Ahmedî tarafından 14. yüzyılın sonu 15. yüzyılın başında tamamlanmış ve Türkçe yazılmış olan bu eser Anadolu sınırlarını aşarak İslam ülkelerinde yaygınlaşmıştır. Özellikle Akkoyunlu ve Safevi döneminde çokça resimli veya el yazması kitapların üretilmiş olması *İskendername*'nin bu çevreler içerisinde beğenildiğini gösterir. Makedonyalı İskender Kur'an'da Zülkarneyn ile özdeşleştirilmiştir.³⁸ Eserde 15 yaşında tahta çıkan İskender'in Allah'ın kılıcıyla dünyayı feth etme hikayesi, bu yolculukta karşısına çıkan tehlikeli ve tuhaf olaylarla birlikte ab-ı hayat suyunu araması anlatılır.³⁹ Fars klasiklerinin yoğun olarak kullanıldığı bu albümde Anadolu Türkçesi ile yazılmış bir metnin bulunması ilginçtir.

Murakkada bulunan hat örneklerinde işlenen temalar genellikle öğüt verir bir biçimde aşka, iyiliğe, alçakgönüllülüğe, dürüstlüğe ve vatanseverliğe dairdir. Yukarıda da bahsedildiği gibi albümün büyük bir kısmı genç imgelerinden oluşur. Vassal elinde bulunan imge seçeneklerini bu içeriklerle genel bir tema bütünlüğü yaratmak üzere özellikle tercih etmiş olabilir.

Öte yandan albümdeki bazı imgelerin çevresine yerleştirilmiş beyitlerde imge-güzel yazı ilişkisinden söz edilebilir. 22a numaralı yaprakta bulunan genç ve derviş imgesinde, derviş gence hayranlıkla bakar. İmgenin üst ve sağ kısımlarına yerleştirilen güzel yazıda uzaktan gelen servi boylunun nereden geldiği ve her zaman bu servi boylunun dediğinin olduğu şeklinde tercüme edilebilecek Farsça

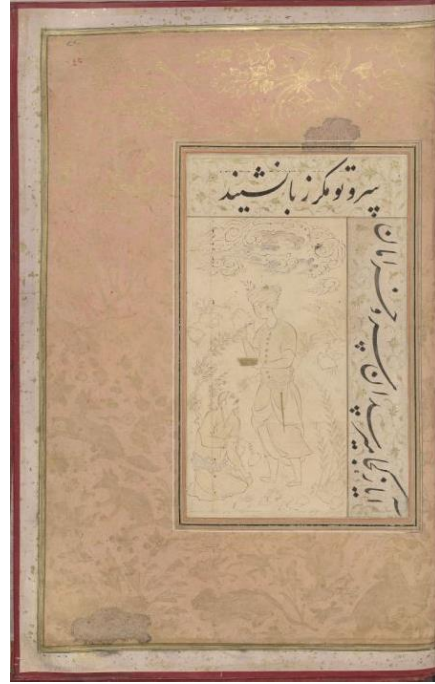
³⁶ Şehname'den seçilmiş beyitler için bkz. y.3b, y.4a, y.5b, y.8a, y.13b, y.20a, 20b, y.21a, y.28a, y.28b; Sadi'nin Bostan ve Gülistan'ı için bkz. y.4b, y.7b, y.18b; Emir Hüsrev Dehlevî'nin Divan-ı Eşar'ı için bkz. 17a, 17b, 21a; Ahmedî'nin İskendernamesi için bkz. y.5b; Arifi'nin *Guy u Çevgan*'ı için bkz. y.6a, y.26a; Cami'nin *Heft Evrengi* için bkz. y.23a, y.29a, y.30a

³⁷ Eserlerin albümdeki genel dağılımı Grafik 1'de olarak sunulmuştur.

³⁸ Bağcı, S., (1989). *Minyatürlü Ahmedî İskendernameleri: İkonografik Bir Deneme*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

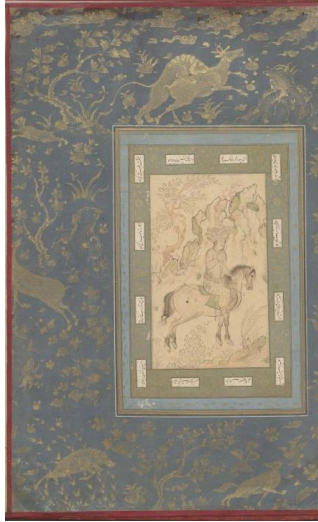
³⁹ Ünver, İ., 'İskender', *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.22 s.559

yazılar bulunur. Buradan yola çıkarak 22a numaralı kıta için imge ve resim ilişkisinden söz etmek mümkün olabilir (Resim 91).

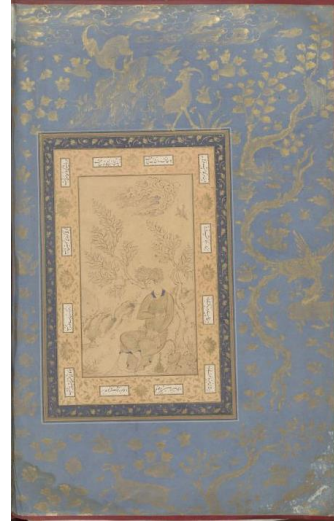

Resim 91: TSMK H. 2158 y.22a

Murakkadaki 26a numaralı yaprakta bulunan ‘At Üzerinde Genç’ imgesinin çevresinde Arifi’nin *Guy u Çevgan* mesnevisinden alınmış beyitler vardır. Bunlar at üzerinde oynanan *guy u çevgan* oyunundan yola çıkarak alegorik bir biçimde aşkın anlatıldığı beyitlerdir (Resim 92). Bu sayfanın karşısına yerleştirilmiş olan 25b numaralı yaprakta bulunan imgede ise genç, düşünceli bir biçimde kayaların üzerinde oturur. İmgenin bordüründe aşk acısına dair beyitler vardır (Resim 93). Vassal bu güzel yazı örneklerini yerleştirirken imgeler arası uyumu gözetmiştir.

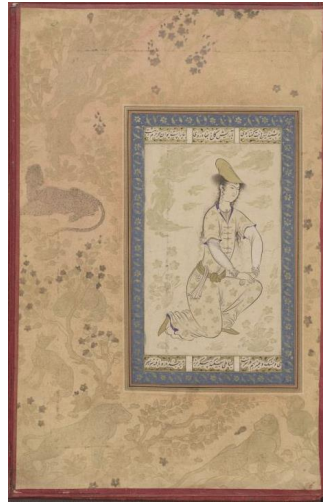

Resim 92: TSMK H.2158 y.26a

Resim 93: TSMK H.2158 y.25b

Albümün 28a numaralı yaprağında bulunan imgenin üst ve alt bölümlerine yerleştirilen beyitler ise Firdevsi'nin Şehname'sinin Menuçehr bölümünden alınmıştır. Albümü düzenleyen vassal burada bulunan imgeyi İran hükümdarı Menuçehr ile ilişkilendirilmiş olabilir (Resim 94).

Resim 94: TSMK H.2158 y. 28a

Bu örnekler albümde imge- güzel yazı ilişkisinin sağlanmaya özen gösterildiğine işaret eder. Albümü tasarlayan vassalın elindeki güzel yazı seçeneklerini uygun imgelerle bir araya getirmeye çalışarak genel bir tema yarattığı söylenebilir.

18. yüzyılda Osmanlı ülkesinde derlenmiş olan bu murakka içerdiği hat, resim ve kalem-i siyahi imgeler bakımından dönemin albüm yapımcılığı hakkında önemli bilgiler sunar. Murakkanın içindeki imgelerin neredeyse tümü 16. yüzyıl Safevi dönemi üslubunu yansıtır. Safevi ülkesinin sınırlarını aşarak tek yaprak resimler

halinde dolaşan bu imgeler Osmanlı sanatsever patronlar ve koleksiyonerlerin sanat yaklaşımını ve beğenisini ortaya koyar. Ayrıca murakkada Farsça, Türkçe ve Arapça yazılar vardır. Albümde bulunan yazıların büyük bir kısmı Fars edebiyatının bilinen eserlerinin kitap yapraklarından kesilip alınmış örneklerdir. Murakkayı düzenleyen vassalın elinde muhtemelen hat bakımından zayıf bir koleksiyon vardı. Böylece vassal elinde dağılmış halde bulunan kitap yapraklarından faydalanarak albümde bir bütünlük yaratmak istemiş olabilir. Bu albümü özel kılan bir diğer konu ise Türkçe ve Farsça beyitlerden oluşan düzenlemelerin birarada olmasıdır. Vassal murakkayı tasarlarken özenli davranmıştır. Albümde karşılıklı gelen sayfalarda bulunan kıtaların hem tematik hem de tasarım bakımından uyumlu olmasına dikkat etmiştir.

18. Yüzyıl Osmanlı ülkesindeki sanat yaklaşımını ve dönemin beğenisini yansıtan H. 2158 numaralı albüm, içerdiği kıtalar ve albüm tasarımındaki ilkeler bakımından, döneminin seçkin örneklerinden biridir.

KAYNAKÇA

Adamova, A., (2012). *Persian Manuscripts, Paintings and Drawings From the 15th to the Early Hermitage Collection*, Azimuth Editions, London

Akdoğan, Y. (1988). *İskendernameden Seçmeler*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara

And, M., (1985). 17. Yüzyıl Türk Çarşı Ressamları, *Tarih, Tarih ve Toplum*, 16, ss.40-45

Atıl, E. (1973). Ottoman Miniature Painting Under Sultan Mehmed II, *Ars Orientalis*, Volume IX, ss. 104-120

Atıl, E. (1987). *The Age of Sultan Süleyman The Magnificent*, National Gallery of Art, Wasington D.C.

Bağcı, S. (1993). Takdim Minyatürlerinde Farklı Bir Konu: Süleyman Peygamber'in Divanı, Güner *Sanat Tarihinde İkonografik Araştırmalar Güner 'İnal'a Armağan'*, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Bağcı, S. (2013). Presenting Vassal Kalender's Works: The Prefaces of Three Ottoman Albums, *Muqarnas* 30, ss. 255-313

Bağcı, S., (1989). *Minyatürlü Ahmedî İskendernameleri: İkonografik Bir Deneme*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara

Bağcı, S., Çağman, F., Renda, G., ve Tanındı, Z. (2006), *Osmanlı Resim Sanatı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınlar, İstanbul

Baydar, N., (2017). *Kağıt Sanatları ve Kalender Paşa: I. Ahmed Albümü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara

Canby, R. S., (1996) *The Rebellious Reformer The Drawings and Paintings of Rizayi Abbasi of Isfahan*, Azimuth Editions, London

Canby, R. S., Shah (2009). *Shah 'Abbas The Remaking of Iran*, The British Museum Press, London

Cunbur, M., (2012). *Gelibolulu Mustafa Ali, Menakıb-ı Hünerveran*, Büyüyenay Yayınları, İstanbul

Çağman, F., Anadolu Türk Minyatürü, *Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi*, cilt 5, ss.930-949

Çağman, F., Tanındı, Z. (1996). Osmanlı- Sıvefi İlişkileri Çerçevesinde Topkapı Sarayı Müzesi El Yazmalarına Bakış, *Aslanapa Armağanı*, ss. 37-62

Çağman, F., Tanındı, Z. (1979). *Topkapı Sarayı Müzesi İslam Minyatürleri*, Ali Rıza Baskan Güzel Sanatlar Matbaası, İstanbul

Çağman, F., (2014). *Kat'ı: Osmanlı Dünyasında Kağıt Oyma Sanatı ve Sanatçıları*, Aygaz Yayınları, İstanbul

Çelik, Z.(2003). *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndeki H. 2155 Numaralı Murakka*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul

Dancer with a vina (2018). www.mfa.org adresinden 20. 05. 2018 tarihinde erişildi: <https://www.mfa.org/collections/object/dancer-with-a-vina-13920>

Değirmenci, T. (2015). Tasvir Sanatında Görselin Okunması: İmgenin Ardından Hikayeler, *Osmanlı Araştırmaları Dergisi, The Journal of Ottoman Studies*, XLV, ss. 25-55

Derman, M. U. (2006). Murakka, *İslam Ansiklopedisi*, c. 31, ss. 204-205

Develioğlu, F., (2007), *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Ayrdın Kitabevi Yayınlar, Ankara

Fetvacı, E., (2012). The Album of Ahmed I, *Ars Orientals* 42

Froom, A. (2006). Adorned Like a Rose: The Sultan Murad III. Album (Austrian National Library, Cod. Mixt. 313) and the Persian Connectin, *Studies in İslamic Art in Honor of Priscilla Soucek*, c.66, ss. 137-154

Girl (2018). www.vam.ac.uk adresinden 20.05. 2018 tarihinde erişildi: <http://collections.vam.ac.uk/item/O433483/page-unknown/#>

Girl In a Fur Hat (2018). www.hermitagemuseum.org adresinden 20.05. 2018 tarihinde erişildi: <http://hermitage--www.hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/digital-collection/03.+miniatures/230207>

Gray, B., ve diğeri (1933). *Persian Miniature Painting*, Oxford University Press Humphrey Milford, London

İnal, G. (1984), Tek Figürden Oluşan Osmanlı Albüm Resimleri, *Arkeoloji- Sanat Tarihi Dergisi III*, ss. 83-96

İnal, G. (1997). ‘Rıza-i Abbasi’, Eczacıbaşı Ansiklopedisi, c.3, s. 1562-1563; Tanındı, ‘Rıza Abbasi’, İslam Ansiklopedisi, c.35, s.60

İrepoğlu, G., (1999). *Levni Nakış Şiir Renk*, T.C. Kültür Bakanlığı, İstanbul

Kalender, E. (1993). *Topkapı Sarayı Müzesi H. 2165 No’lu Albümün Minyatürleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara

Kundak, A. N., (2005), *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi’ndeki H. 2135 Numaralı Murakka*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul

Lentz, T. W. Ve Lowy, G.D., (1989), *Timur and the Princely Vision, Persian Art and Culture in the Fifteenth Century*, Los Angeles

Mahir, B., (2002), XVI. Yüzyıl Osmanlı Nakkaşhanesinde Murakka Yapımcılığı, *Uluslararası Sanat Tarihi Sempozyumu Prof. Dr. Gönül Öney’e Armağan*, 10-13 Ekim 2001, İzmir

Mahir, B., (2004). Sultan III. Mehmed için Hazırlanmış bir Albüm: III. Mehmed Albümü, *16. Yüzyıl Osmanlı Kültür ve Sanatı 11-12 Nisan 2001 Sempozyum Bildirileri, Sanat Tarihi Derneği Yayınları*, ss. 169-189

Mahir. B., (1986). Saray Nakkaşhanesinin Ünlü Ressamı Şah Kulu ve Eserleri, *Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık 1*, ss. 113-130

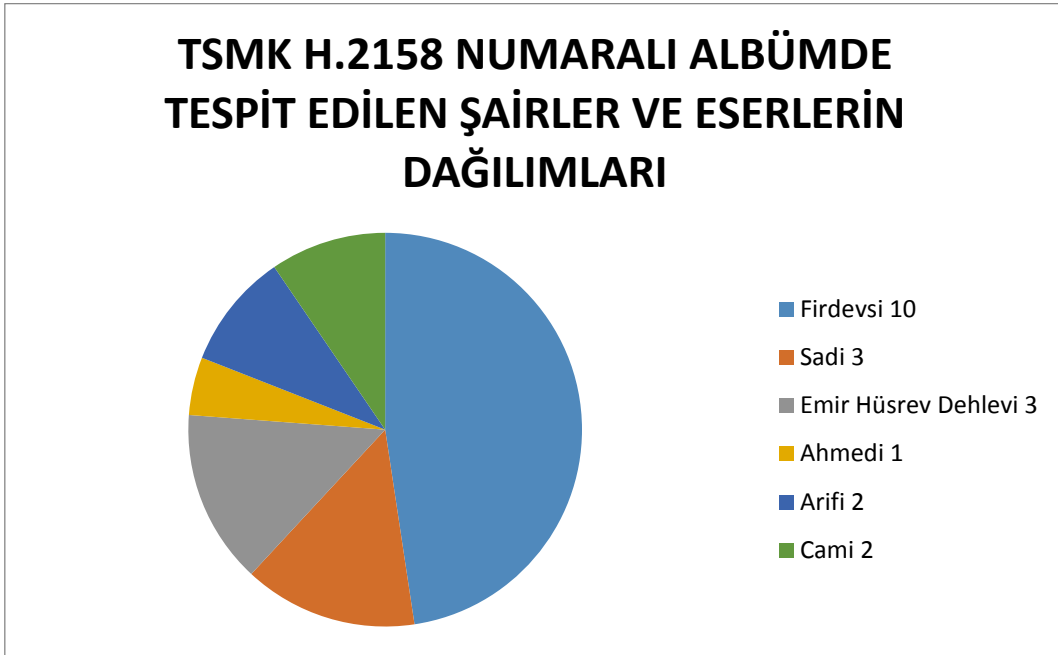
Minorsky, T., (1959). *Calligraphers and Painters A Treatise by Qadı Ahmad, Son of Mir Munshi*, Smithsonian Enstition, Washington

Renda, G., (1998). 17. Yüzyıldan Bir Grup Kıyafet Albümü, *17. Yüzyıl Osmanlı Kültür ve Sanatı Sempozyumu Bildirileri*, 19-20 Mart 1998, ss. 125-139

Robinson, B., W. (1952). *Persian Paintings*, His Majestiy’s Stationery Office, London

- Roxburg, David J. (1996). *Our Works Point Us: Album Making, Collecting and Art (1427-1565) Under The Timurids and Safavids*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Pensilvanya Ünivesitesi
- Roxburgh, D.J., (2001) *Prefacing the Image The Writing of Art History In Sixteenth- Century Iran*, Brill, Leiden
- Roxburgh, David J. (2005). *The Persian Album, 1440-1600: From Dispersal to Collection*, Yale University Press
- Sheila, R. C., (1990), Age and time in the Work of Rıza, *Persian Masters Five Centuries of Painting*, Marg Publications, ss. 71-85
- Tanıncı, Z., (1996). *Türk Minyatür Sanatı*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara
- Tanıncı, Z., (2008). 'Rıza-yi Abbasi', *İslam Ansiklopedisi*, c.35, ss. 59-61
- Tanıncı, Z., (2011). Üslup Yansımaları: Musavvir Rıza, *Gelenek, Kimlik, Birleşim: Kültürel Kesişmeler ve Sanat, Günsel Renda'ya Armağan*, Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi, Ankara
- Togan, Zeki V. (1953-54). Topkapı Sarayında Dört Cönk, *İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi I*, ss. 73-89
- Ünver, İ., (2000) İskender, *İslam Ansiklopedisi*, c.22 ss.557-559
- Ünver, S., (1958). *Fatih Devri Saray Nakkaşhanesi ve Baba Nakkaş Çalışmaları*, İstanbul
- Ünver, S., (1963). 'L'album d' Ahmet 1er' *Annali dell'Istituto Universitario orientale di Napoli*, nouva ser. XIII: 127-62.
- Vasilyeva, O. V., (2008). *A string of Pearls Iranian Fine booksa from the 14th To the 17th Century in the National Library Russia Collections*, National Bibrary of Russia, Saint Petersburg

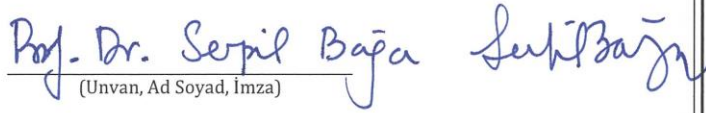
GRAFİK

Grafik1: TSMK H. 2158 Albümde Tespit Edilen Eserlerin Dağılımı

EKLER

EK 1. TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

 <p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU</p>
<p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA</p>
Tarih: 06/06/2018
<p>Tez Başlığı : Gençler, Dervişler, Şiirler: Topkapı Sarayı Hazinesi H. 2158 Numaralı Albüm</p> <p>Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 112 sayfalık kısmına ilişkin, 05/08/2018 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 2 'dir.</p> <p>Uygulanan filtrelemeler:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2- ☒ Kaynakça hariç 3- ☒ Alıntılar hariç 4- ☐ Alıntılar dâhil 5- ☒ 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç <p>Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p> <p>Gereğini saygılarımla arz ederim.</p> <p style="text-align: right;">06.06.2018 Tarih ve İmza</p> <p>Adı Soyadı: Serpil AYHAN Öğrenci No: N14124687 Anabilim Dalı: Sanat Tarihi Programı: Yüksek Lisans</p>
<p><u>DANIŞMAN ONAYI</u></p> <p style="text-align: center;">UYGUNDUR.</p> <p style="text-align: center;"> (Unvan, Ad Soyad, İmza)</p>

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
MASTER'S THESIS ORIGINALITY REPORT**

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
ART HISTORY DEPARTMENT**

Date: 06/06/2018

Thesis Title : Young, Dervishes, Poetry: The Album H. 2158 In The Topkapı Palace Treasure

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 05/08/2018 for the total of 112 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 2 %.

Filtering options applied:

1. Approval and Declaration sections excluded
2. Bibliography/Works Cited excluded
3. Quotes excluded
4. Quotes included
5. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

06.06.2018

Date and Signature

Name Surname: Serpil AYHAN

Student No: N14124687

Department: Art History

Program: MA

ADVISOR APPROVAL

APPROVED.

Prof. Dr. Serpil Başu Serpil Başu
(Title, Name Surname, Signature)

EK 2. TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYET FORMU

 <p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU</p>
<p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA</p> <p style="text-align: right;">Tarih: 06/06/2018</p> <p>Tez Başlığı: Gençler, Dervişler, Şiirler: Topkapı Sarayı Hazinesi H. 2158 Numaralı Albüm</p> <p>Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmam:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır, 2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir. 3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir. 4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, mülakat, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir. <p>Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kurul/Komisyon'dan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p> <p>Gereğini saygılarımla arz ederim.</p> <p style="text-align: right;">06.06.2018 Tarih ve İmza</p> <p>Adı Soyadı: Serpil AYHAN Öğrenci No: N14124687 Anabilim Dalı: Sanat Tarihi Programı: Statüsü: ☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Doktora</p>
<p><u>DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI</u></p> <p>Tez çalışmasının Etik Komisyonu onayına ihtiyacı yoktur.</p> <p style="text-align: center;"> (Unvan, Ad Soyad, İmza)</p> <p>Detaylı Bilgi: http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr Telefon: 0-312-2976860 Faks: 0-3122992147 E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr</p>

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
ETHICS COMMISSION FORM FOR THESIS**

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
ART HISTORY DEPARTMENT**

Date: 06/06/2018

Thesis Title: Young, Dervishes, Poetry: The Album H. 2158 In The Topkapı Palace Treasure

My thesis work related to the title above:

1. Does not perform experimentation on animals or people.
2. Does not necessitate the use of biological material (blood, urine, biological fluids and samples, etc.).
3. Does not involve any interference of the body's integrity.
4. Is not based on observational and descriptive research (survey, interview, measures/scales, data scanning, system-model development).

I declare, I have carefully read Hacettepe University's Ethics Regulations and the Commission's Guidelines, and in order to proceed with my thesis according to these regulations I do not have to get permission from the Ethics Board/Commission for anything; in any infringement of the regulations I accept all legal responsibility and I declare that all the information I have provided is true.

I respectfully submit this for approval.

06.06.2018

Date and Signature

Name Surname: Serpil AYHAN
Student No: N14124687
Department: Art History
Program:
Status: MA Ph.D. Combined MA/ Ph.D.

ADVISER COMMENTS AND APPROVAL

The content of the thesis is not against the ethical regulations

Prof. Dr. Serpil Bayar
(Title, Name Surname, Signature)